



Tilinpäätös 2017

Caverion

Sisältö

Hallituksen toimintakertomus	01	5 Pääomarakenne	41
Konsernitilinpäätös, IFRS	14	5.1 Pääomanhallinta	42
Konsernin tuloslaskelma	14	5.2 Oma pääoma	42
Konsernin laaja tuloslaskelma	15	5.3 Nettovelkojen muutos	43
Konsernitase	16	5.4 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu arvostusryhmittäin	44
Konsernin rahavirtalaskelma	17	5.5 Rahoitusriskien hallinta	47
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	18	5.6 Johdannaisopimukset	50
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	20	5.7 Osuudet osakkuusyrietyksissä	51
1 Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	20	5.8 Eläkevelvoitteet	51
2 Taloudellinen kehitys	24	5.9 Vuokrasopimukset	54
2.1 Liikevaihto	25	5.10 Muut vastuusitoumukset	55
2.2 Kulut	26	6 Muut	56
2.3 Poistot ja arvonalentumiset	27	6.1 Johdon työsuhde-etuudet	57
2.4 Rahoitustuotot ja -kulut	27	6.2 Osakeperusteiset maksut	58
2.5 Tuloverot	28	Tunnusluvut	60
2.6 Osakekohtainen tulos	28	Tunnuslukujen laskentakaavat	61
3 Käyttöpääoma ja laskennalliset verot	29	Osakkeenomistajat	62
3.1 Vaihto-omaisuus	30	Tytäryritykset	64
3.2 Myyntisaamiset ja muut saamiset	30	Emoyhtiön tilinpäätös, FAS	65
3.3 Ostovelat ja muut velat	31	Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä ..	77
3.4 Varaukset	32	Tilintarkastuskertomus	78
3.5 Laskennalliset verosaamiset ja -velat	32		
4 Yritysjärjestelyt ja investoinnit	34		
4.1 Yrityshankinnat ja myydyt liiketoiminnot	35		
4.2 Liikearvo	36		
4.3 Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	38		

Hallituksen toimintakertomus

1.1.–31.12.2017

Toimintaympäristö vuonna 2017

Yleinen markkinatilanne oli koko kauden suhteellisen myönteinen ja vakaa. Kysyntä kehittyi suotuisasti Suomen, Ruotsin ja Saksan markkinoilla. Tanskan ja Norjan markkinoilla yleinen talous- ja kysyntätalanne toipuivat edellisvuodesta julkisen kysynnän tukeamana. Teollisuuden ratkaisuiden divisioonassa markkina pysyi vakaana teollisuuden kunnossapitopalveluissa. Itä-Euroopan ja Itävallan divisioonien markkinat säilyivät myös vakaina.

Palvelut

Teknisen huollon ja kunnossapidon ja Managed Services -palveluiden kysyntä jatkui vahvana. Caverionin mahdollisuudet ylläpidon sekä huollon ja kunnossapidon ulkoistuksissa lisääntyivät. Kiinnostus julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön (PPP-malli) ja muihin elinkaariratkaisuihin oli hyvä Pohjoismaissa, vaikka tämän tyyppisten sopimusmallien osuus koko markkinasta on edelleen suhteellisen pieni.

Projektit

Teknisen asennuksen ja Suurten projektien markkinat olivat positiiviset koko kauden ajan. Hintakilpailu pysyi kuitenkin tiukkana. Suurten projektien markkinoilla tarjoustoiminta säilyi hyvällä tasolla, samalla kun Caverion jatkoi valikoivaa lähestymistapaansa. Alhainen korkotaso ja rahoituksen saatavuus helpottivat investointeja. Markkinoiden kehitystä tukivat parempaa energiatehokkuutta ja sisäilmaolosuhteita koskevat vaatimukset sekä tiukentuva ympäristölainsäädäntö. Joissakin teknisissä järjestelmissä ja tuotteissa oli merkkejä resurssipulasta.

Markkina-asema

Caverionilla on liikevaihdolla mitattuna vahva asema Euroopan kiinteistötekniikan markkinoilla. Caverion on johtavassa markkina-asemassa Norjassa sekä kahden tai kolmen suurimman toimijan joukossa Suomessa, Ruotsissa ja Itävallassa. Saksassa ja Tanskassa Caverion on markkina-asemaltaan viiden suurimman toimijan joukossa. Lisäksi Caverion on Suomen johtava teollisuuden ratkaisuja tarjoava yhtiö ja Ruotsin johtavia teollisuuden ratkaisujen tarjoajia. Suurimmat teollisuuden asiakassegmentit ovat metsäteollisuus ja energiateollisuus.

(Markkina-asemaa koskevat lähteet: yhtiön arvio, joka perustuu kolmansien osapuolten julkisiin tietoihin ja yhtiön laskelmiin).

Caverionin vuosi 2017

Caverionin vuosi 2017 keskittyi käänneohjelman jatkamiseen ja toimintojen vakauttamiseen. Vuoden alussa Caverion koki edelleen haasteita pääosin Projektit-liiketoiminnassaan hyvästä markkinatilanteesta huolimatta. Projektit-liiketoiminnan suorituskyky oli heikkoa Ruotsissa, Saksassa ja Teollisuuden ratkaisuihin. Caverion jatkoi korjaavien toimenpiteidensä toteuttamista projektiliiketoimintansa suorituskyvyn parantamiseksi hyväksyttävälle tasolle. Caverion haki myös edelleen säästöjä tehdyistä saneeraustoimista ja kiinteistä kuluista.

Vuoden edetessä Caverion alkoi nähdä kolmannella neljänneksellä ensimmäisiä merkkejä tulosparannuksesta käänneohjelmansa

seurauksena. Vaikka vanhemmat, huonosti kannattavat ja teknisesti loppuun saatetut projektit edelleen heikensivät tulosta, käynnissä oleva uusi liiketoiminta Projekteissa ja erityisesti Palveluissa näytti parantuvaa tulosta. Vuonna 2017 Caverionin tulokseen vaikuttivat edelleen 31,2 (59,0) milj. euron projektialaskirjaukset. Käänneohjelma on aiheuttanut myös muita kertaluonteisia kuluja. Esimerkiksi Projektit-liiketoimintaan liittyvät konsernin ulkoiset asianajokulut olivat yhteensä 3,8 milj. euroa. Tulokseen vaikuttivat lisäksi negatiiviset ennustemuutokset muissa vanhemmissa projekteissa ja konsernin varovaisempi liikevaihdon tuloutus projektien muutostöiden osalta. Tammi-joulukuussa henkilöstökulut laskivat 4,9 prosenttia ja liiketoiminnan muut kulut 4,6 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kun taas suorituksen ja käyttöasteen parantamiseksi käynnistetyistä toimenpiteistä aiheutui noin 7,3 (26,9) milj. euroa uudelleenjärjestelykuluja.

Tilinpäätöshetkellä Caverion arvioi, että vaikka teknisesti jo päätetyissä projekteissa on edelleen joitakin suoritusriskejä jäljellä vuoteen 2018 siirryttäessä ja vaikka edelleen noin kolmannes projektitilauksunnan projekteista on aloitettu vuonna 2016 tai aikaisemmin, Projektit-liiketoiminnan tulisi parantaa merkittävästi tulostaan vuonna 2018. Jäljellä olevat projekti- ja riskit liittyvät pääosin kolmeen päättyneeseen Suureen projektiin Teollisuuden Ratkaisuihin.

Caverion julkisti 7.2.2017 tulosohjeistuksensa vuodelle 2017 ja arvioi, että konsernin liikevaihto säilyy edellisvuoden tasolla vuonna 2017 (2016: 2 364 milj. euroa) ja että konsernin käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja yli kaksinkertaistuu vuonna 2017 (2016: 15,6 milj. euroa). Caverion julkisti myös ohjeistusterminologiansa samana päivänä. Caverion päivitti 12.12.2017 tulosohjeistustaan vuodelle 2017. Päivitetyn tulosohjeistuksen mukaan Caverion odotti, että konsernin käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja kasvaa selvästi (15–30 %) tai merkittävästi (30–100 %) edellisvuoteen verrattuna vuonna 2017 (2016: 15,6 milj. euroa). Aikaisempi liikevaihtoa koskeva ohjeistus säilyi ennallaan.

Tilikaudella 2017 Caverionin liikevaihto pysyi viime vuoden tasolla ja oli 2 282,8 (2 364,1) milj. euroa. Uudelleenjärjestelykulut vuonna 2017 olivat 7,3 (26,9) milj. euroa ja käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja oli 18,3 (15,6) milj. euroa. Raportoitiin käyttökate oli 11,0 (–11,4) milj. euroa. Konsernin käyttö pääoma oli 6,1 (–2,6) milj. euroa joulukuun lopussa. Vuonna 2017 vapaa kassavirta oli –8,5 (–72,1) milj. euroa, jossa on parannusta 63,6 milj. euroa viime vuodesta. Vapaata kassavirtaa paransivat osaltaan investointien matalampi taso viime vuoteen verrattuna.

Kesäkuussa liikkeeseen laskettu 100 miljoonan euron hybridipääoma vahvisti Caverion-konsernin pääomarakennetta ja rahoitusasemaa. Velkaantumistaso oli joulukuun lopussa 24,4 (78,7) prosenttia ja omavaraisuusaste 27,9 (18,7) prosenttia.

Vuoden aikana tapahtui myös muutoksia ylimmässä johdossa. Ari Lehtoranta aloitti Caverion Oyj:n toimitusjohtajana 1.1.2017. Konsernin johtoryhmässä tapahtui myös muita muutoksia vuoden aikana, joita on kuvattu tarkemmin kohdassa ”Muutoksia Caverion-konsernin johdossa”. Uusi johtoryhmä ryhtyi rakentamaan uutta, vahvempaa Caverionia tulevaisuutta varten ja käynnisti hallituksen kanssa yhteistyössä strategian tarkastelun.

Uutta ”Kunnossa kasvuun” strategiaa ja päivitettyjä taloudellisia tavoitteita on kuvattu tarkemmin kohdassa ”Konsernin strategia ja taloudelliset tavoitteet”.

Caverion toteutti muutaman pienehkön yritysoston vuonna 2017. Suomessa Caverion ja Enegia sopivat kumppanuudesta energiategohkuuspalveluiden tuottamisessa sekä solmivat kiinteistöjen etähallintaa koskevan liiketoimintakaupan. Kaupassa Enegian etähallintaliiketoiminta sekä sen parissa toimiva henkilöstö siirtyivät Caverion Suomi Oy:lle 1.11.2017 alkaen. Kaupan jälkeen Caverionin etähallinnassa on eri puolilla Suomea kaikkiaan yli 4000 kiinteistöä, mikä tekee Caverionista Suomen suurimman toimijan kiinteistöjen etähallintaa tuottavana palveluyrityksenä. Liiketoimintakaupan arvoa ei julkistettu. Kauden aikana Caverion teki lisäksi kaksi pientä yritysostoa Itävallassa. Heinäkuussa Caverion allekirjoitti sopimuksen AE Ausserwöger Elektrotechnik GmbH:n kanssa sen sähkötekniikan liiketoiminnan ostamisesta. Kaupassa siirtyvän liiketoiminnan liikevaihto oli vuonna 2016 noin 2 milj. euroa ja sen palveluksessa oli 19 henkilöä. Elokuussa Caverion osti puhdas-tilateknologiaan erikoistuneen Weiss Anlagen Technik GmbH:n koko osakekannan. Yhtiöllä oli noin 3 milj. euron liikevaihto ja 15 työntekijää vuonna 2016. Kauppahintoja ei julkistettu.

Caverion ilmoitti 27.11.2017 allekirjoittaneensa sopimuksen Krantz-tuotemerkin alaisen tuoteliiketoimintansa myymisestä Saksassa STEAG Energy Services GmbH:lle. Ostaja on saksalainen yhtiö, joka tarjoaa integroituja ratkaisuja sähköistyksessä ja lämmöntuotannossa sekä projektointipalveluita. Kauppa astui voimaan 31.12.2017. Krantzin palveluksessa oli noin 230 työntekijää ja sen liikevaihto oli noin 41 miljoonaa euroa vuonna 2017. Divestoinnin myyntivoitto on raportoitu kauden liiketoiminnan muissa tuotoissa ja se oli 12,3 milj. euroa.

Konsernin strategia ja taloudelliset tavoitteet

Caverion julkaisi uuden strategiansa ja päivitetyt taloudelliset tavoitteensa pörssitiedotteella 6.11.2017. Caverion järjesti strategiapäivityksiin liittyen myös pääomamarkkinapäivän Helsingissä 7.11.2017. Kaikki pääomamarkkinapäivän esitysmateriaalit ja webcast-tallenteet ovat saatavilla englanninkielisinä osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat.

Uusi, vuoteen 2020 ulottuva strategia pohjautuu toimialan digitalisoitumiseen. Yhtiön päivitetyn vision mukaisesti Caverion haluaa olla asiakkaiden, työntekijöiden ja alan kumppaneiden ”**Ykkösvalinta digitalisoituissa ympäristöissä**”. Ennen digitaaliseen kasvuun vahvasti investoimista Caverionin on kuitenkin parannettava nyky-suoritustaan. Tämän vuoksi uusi strategia on jaettu kahteen vaiheeseen: ”**Kuntoon**” ja ”**Kasvuun**”. Uuden strategian nimi, ”**Kunnossa kasvuun**”, kuvaa näitä kahta vaihetta yhdistettynä.

Caverion on valinnut neljä painopistettä (Must-Win), jotka ovat strategian toteutuksen kannalta kriittisiä. Ensimmäisen ”Kuntoon”-vaiheen aikana vuosina 2018–2019 Caverion keskittyy parantamaan merkittävästi taloudellista suorituskykyään. Tämän vaiheen keskeinen painopiste on ”**Huippusuoritus kaikilla tasoilla**”, jonka avulla tehostetaan konsernin kassavirtaa, parannetaan kannattavuutta, siivotaan projektiportfoliota ja jatketaan valikoivampaa lähestymistapaa Projekteissa. Painopiste keskittyy Palvelujen ja Projektien liiketoimintayksiköiden suorituskyvyn johtamiseen, ja sillä haetaan myös säästöjä hankinnoissa, materiaali-logistiikassa ja kiinteissä kuluissa yksityiskohtaisilla toimenpiteillä. Palveluliiketoiminnan kasvuun edistäminen on myös selkeä tavoite.

Toisessa painopisteessä, nimeltään ”**Erinomainen asiakaskokemus**”, keskitytään luomaan asiakaskeskeiseen ja -kokemukseen pohjautuvaa palvelukulttuuria. Tämän painopisteen rinnalla kulkee koko strategiakauden ajan myös ”**Voittajajoukkue**”-painopiste, jossa keskitytään erinomaisen asiakaskokemuksen luomiseen kyvykkäiden johtajien ja sitoutuneiden ammattilaisten kautta sekä sijoittamalla oikeat ihmiset oikeille paikoille tehostetulla resurssi-suunnittelulla ja osaamisen kehittämisellä.

”Kuntoon”-vaiheen loppupuolella huomiota kiinnitetään yhä enemmän neljänteen painopisteeseen ”**Parhaat ratkaisut**”. Tällä alueella Caverion hakee kasvua nykyisistä ja uusista osaamisalueistaan korkean lisäarvon teknologioissa sekä kokonaan uusien digitaalisten palvelujen kehittämisestä yhdessä asiakkaidensa kanssa.

Onnistuneen ”Kuntoon”-vaiheen toteutuksen jälkeen Caverion siirtyy strategiansa kasvuvaiheeseen vuosina 2019–2020, jonka päätavoitteena on Palveluiden kasvuun edelleen vauhdittaminen. Caverion on asettanut erityiset tavoitteet liikevaihtonsa jakaumalle liiketoimintoittain, ja yli vuoden 2020 ulottuvan pitkän aikavälin tavoitteena on tuottaa yli kaksi kolmasosaa konsernin liikevaihdosta Palveluliiketoiminnalla. Samanaikaisesti Caverion jatkaa valikoivaa lähestymistapaansa Projekteissa koko strategiakauden ajan. Projektit ovat kuitenkin edelleen tärkeitä, sillä ne toimivat sekä väylänä Palveluihin että edistävät yhtiön teknisen edelläkävijäaseman säilyttämistä.

Uudessa strategiassaan Caverion haluaa asettaa kassavirran tuottamisen ja kannattavuuden parantamisen etusijalle. Caverion on asettanut kassakonversion ja käyttökateen tärkeimmiksi taloudellisiksi tavoitteikseen maltillisen velkaantumistasen tukena. Palveluliiketoiminnan tavoitteena on jatkuvasti ylittää markkinoiden kasvu, mutta Caverion ei ole muuten asettanut yleistä kasvutavoitetta liikevaihdolle strategian ensimmäisen eli ”Kuntoon”-vaiheen aikana. Se annetaan vuoden 2019 loppuun mennessä ennen ”Kasvuun”-vaiheen alkua.

Merkittävimmät muutokset taloudellisiin tavoitteisiin olivat seuraavat:

Aikaisemmat tavoitteet	Päivitetyt tavoitteet vuoden 2020 loppuun asti
Kannattavuus: Käyttökate (EBITDA) yli 6 % liikevaihdosta	Kassakonversio = Operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja / Käyttökate > 100 %
Liikevaihdon kasvu: Liikevaihdon kasvu keskimäärin yli 10 % vuodessa	Kannattavuus: Käyttökate (EBITDA) yli 6 % liikevaihdosta (ei muutosta)
Käyttöpääoma: negatiivinen	Velkaantuneisuus: Nettovelat/Käyttökate < 2.5x
	Kasvu: – Liikevaihdon kasvutavoite annetaan vuoden 2019 loppuun mennessä. – Palveluiden kasvu > markkinakasvu. – Pitkän aikavälin tavoite yli vuoden 2020: Palvelut tuottavat yli 2/3 konsernin liikevaihdosta.
Osinkopolitiikka: tavoitteena on jakaa vähintään 50 prosenttia tilikauden tuloksesta verojen jälkeen ilman käyvän arvon muutoksia	Osinkopolitiikka: tavoitteena on jakaa vähintään 50 prosenttia tilikauden tuloksesta verojen jälkeen huomioiden kuitenkin kannattavuuden ja velkaantuneisuuden taso.

Osingonjako ja osinkopolitiikka

Hallitus ehdottaa 26.3.2018 pidettävälle varsinaiselle yhtiökokoukselle, että osinkoa ei makseta tilikaudelta 2017.

Varsinainen yhtiökokous päätti 17.3.2017, että tilikaudelta 2016 ei maksettu osinkoa.

Caverionin osinkopolitiikkana on jakaa osinkoina vähintään 50 prosenttia tilikauden tuloksesta verojen jälkeen, huomioiden kannattavuuden ja velkaantuneisuuden tason. Vaikka tämän osinkopolitiikan muuttaminen ei ole suunnitteilla, ei voida taata, että osinkoa tai pääoman palautusta todella maksetaan tulevaisuudessa, eikä takeita voida myöskään antaa minään tietynä vuonna maksettavien osinkojen tai pääoman palautuksen määrästä.

Pääoman allokointipolitiikka

Caverionin pääoman allokointiperiaatteet tärkeysjärjestyksessä ovat:

1. Investoinnit organiseen kasvuun mukaan lukien digitalisaatio. Caverionin tavoitteena on kuitenkin, että liiketoiminnan bruttovestointien taso (pois lukien yritysostot) ei ylittäisi yhtä prosenttia liikevaihdosta;
2. Velkaantuneisuuden pienentäminen;
3. Osinkopolitiikkana on jakaa vähintään 50 prosenttia tilikauden tuloksesta verojen jälkeen, huomioiden kuitenkin kannattavuuden ja velkaantuneisuuden taso;
4. Yrityskaupat alueilla, joilla täydennetään osaamista tai omaisuuseriä nykyiseen markkina-asemaan nähden erityisesti Palveluissa. Yrityskaupat on kuitenkin sallittu vain hyvin suoriutuville divisioonille.

Konsernin taloudellinen kehitys 2017

Taloudelliset tunnusluvut on esitetty tarkemmin konsernitilinpäätöksessä. Suluissa esitetyt luvut ovat edellisvuoden vastaavan kauden lukuja, ellei toisin ole mainittu.

Käänneohjelma ja arvioidut merkittävät riskialueet vuodelle 2018

Caverion saavutti edelleen säästöjä tehdyistä saneeraustoimista ja kiinteistä kuluista. Tammi-joulukuussa henkilöstökulut laskivat 4,9 prosenttia ja liiketoiminnan muut kulut laskivat 4,6 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kun taas suorituksen ja käyttöasteen parantamiseksi käynnistetyistä toimenpiteistä aiheutui noin 7,3 (26,9) milj. euroa uudelleenjärjestelykuluja.

Käänneohjelma on aiheuttanut myös muita kertaluonteisia kuluja. Esimerkiksi Projektit-liiketoimintaan liittyvät konsernin ulkoiset asianajokulut olivat yhteensä 3,8 milj. euroa tammi-joulukuussa.

Tammi-joulukuussa 2017 Caverion teki riskiprojekteihinsa yhteensä 31,2 (59,0) milj. euron alaskirjaukset pääasiassa Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa. Viimeisimmän arvion mukaan, vaikka teknisesti jo päätetyissä projekteissa on edelleen joitakin suoritusriskejä jäljellä vuoteen 2018 siirryttäessä ja vaikka edelleen noin kolmannes projektitilauksannan projekteista on aloitettu vuonna 2016 tai aikaisemmin, Projektit-liiketoiminnan tulisi parantaa merkittävästi tulostaan vuonna 2018. Jäljellä olevat projektriskit liittyvät pääosin kolmeen päättyneeseen Suureen projektiin Teollisuuden ratkaisuihin.

Käänneohjelma – Käyttökatteeseen ja liikevoittoon vaikuttavat erät ¹⁾

Milj. e	1–12/17	1–12/16
Käyttökate	11,0	-11,4
Käyttökateprosentti, %	0,5	-0,5
Kauden käyttökatteeseen ja liikevoittoon vaikuttavat erät		
– Projektien alaskirjaukset ²⁾	31,2	59,0
– Uudelleenjärjestelykulut	7,3	26,9

¹⁾ Ei sisällä eräänntyneisiin myyntisaamisiin ja käyttöasteeseen liittyvien riskien vaikutusta vuonna 2017.

²⁾ Projektien alaskirjausten luvut vuosina 2017 ja 2016 eivät ole täysin vertailukelpoisia. Projektien alaskirjaukset vuonna 2017 sisältävät ainoastaan kustannusarvioiden tarkistuksia, kustannusarvioiden ylityksiä ja varausten lisäyksiä etukäteen määritellyltä riskiprojektistilalta.

Tilauuskanta

Konsernin joulukuun lopun tilauuskanta oli 1 491,0 milj. euroa, kasvua 5,9 prosenttia edellisvuoden lopusta (1 408,1 milj. euroa). Vertailukelpoisin valuuttakurssein tilauuskanta kasvoi 7,4 prosenttia. Palveluiden tilauuskanta kasvoi 18,5 prosenttia edellisvuodesta. Projekteissa tilauuskanta laski 2,8 prosenttia. Tämä oli pääosin seurausta konsernin valikoivammasta lähestymistavasta projektiliiketoiminnassa. Caverion otti käyttöön tiukemman projektien tarjouslupaprosessin vuoden 2016 toisesta vuosineljänneksestä lähtien ja on sulkenut useita heikosti suoriutuvia projektiyksiköitä. Caverion myös keskittyi edelleen tarjousprosessiin tavoitteenaan parantaa projektikatteita uusissa projektiliiketoiminnan tilauksissa.

Liikevaihto

Tammi-joulukuun liikevaihto oli 2 282,8 (2 364,1) milj. euroa. Liikevaihto laski 3,4 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Liikevaihto kasvoi Itävallassa ja Tanska-Norjassa, mutta laski muissa divisioonissa. Projektien alaskirjaukset vaikuttivat myös kauden liikevaihtoon.

Edellisvuoden vastaavan ajankohdan valuuttakursseilla laskettuna liikevaihto oli 2 288,9 euroa eli laski 3,2 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ruotsin kruunun muutosten vaikutus oli -8,9 milj. euroa, Norjan kruunun -1,6 milj. euroa ja Venäjän ruplan 3,8 milj. euroa.

Palvelut-liiketoiminnan liikevaihto oli 1 195,2 (1 130,6) milj. euroa tammi-joulukuussa eli kasvua oli 5,7 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Palvelut-liiketoiminnan liikevaihto koostui Teknisen huollon ja kunnossapidon 850,5 (817,8) milj. euron liikevaihdosta ja Managed Services -liiketoiminnan 344,6 (312,8) milj. euron liikevaihdosta. Projektit-liiketoiminnassa liikevaihto laski 11,8 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta seurauksena valikoivammasta tarjoustoiminnasta erityisesti Suurissa Projekteissa. Projektit-liiketoiminnan liikevaihto oli 1 087,6 (1 233,6) milj. euroa tammi-joulukuussa, ja se koostui Teknisen asennuksen 716,2 (782,3) milj. euron liikevaihdosta ja Suurten projektien 371,4 (451,3) milj. euron liikevaihdosta. Projektit-liiketoiminnan liikevaihtoon vaikuttivat projektien alaskirjaukset tammi-joulukuussa.

Tammi-joulukuussa Palvelut-liiketoiminta vastasi 52,4 (47,8) prosenttia ja Projektit-liiketoiminta 47,6 (52,2) prosenttia konsernin kokonaisliikevaihdosta.

Liikevaihdon jakautuminen

Liikevaihto, milj. e	1-12/ 2017		1-12/ 2016		Muutos
		%		%	
Tanska-Norja	481,5	21 %	455,8	19 %	6 %
Ruotsi	492,2	22 %	531,8	22 %	-7 %
Saksa	465,3	20 %	506,6	21 %	-8 %
Teollisuuden ratkaisut	287,3	13 %	317,7	13 %	-10 %
Suomi	317,3	14 %	320,7	14 %	-1 %
Itävalta	161,9	7 %	153,0	6 %	6 %
Itä-Eurooppa	77,2	3 %	78,7	3 %	-2 %
Konserni yhteensä	2 282,8	100 %	2 364,1	100 %	-3 %
Projektit-liiketoiminta	1 087,6	48 %	1 233,6	52 %	-12 %
Tekninen asennus	716,2	31 %	782,3	33 %	-8 %
Suuret projektit	371,4	16 %	451,3	19 %	-18 %
Palvelut-liiketoiminta	1 195,2	52 %	1 130,6	48 %	6 %
Tekninen huolto ja kunnossapito	850,5	37 %	817,8	35 %	4 %
Managed Services	344,6	15 %	312,8	13 %	10 %

Kannattavuus

Käyttökate

Tammi-joulukuussa käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja oli 18,3 (15,6) milj. euroa eli 0,8 (0,7) prosenttia liikevaihdosta. Tammi-joulukuun käyttökate oli 11,0 (-11,4) milj. euroa eli 0,5 (-0,5) prosenttia liikevaihdosta.

Kannattavuutta heikensivät projektiliiketoiminnan alaskirjaukset ja uudelleenjärjestelykulut. Tammi-joulukuussa Caverion teki riskiprojekteihinsa yhteensä 31,2 (59,0) milj. euron alaskirjaukset. Nämä alaskirjaukset liittyivät riskiprojekteihin pääasiassa Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa ja ne olivat negatiivisia ennustemuutoksia ja kustannuslyityksiä aikaisemmin tunnistettuihin projekteihin. Kannattavuutta heikensivät erityisesti kustannuslyitykset ja alaskirjaukset Teollisuuden ratkaisujen projekteissa uudella biotuotetehtaalla Suomessa, yhteensä 13,5 milj. euroa. Nämä projektit saatiin päätökseen kesän aikana. Tulokseen vaikuttivat lisäksi negatiiviset ennustemuutokset muissa vanhemmissa projekteissa ja konsernin varovaisempi liikevaihdon tuloutus projektien muutostöiden osalta.

Saneeraustoimien kokonaiskustannukset olivat 7,3 (26,9) milj. euroa tammi-joulukuussa. Uudelleenjärjestelykulut koostuivat yhteensä 4,4 (21,1) milj. euron henkilöstökuluista, yhteensä 1,1 (4,3) milj. euron tyhjen tilojen vuokrista ja muista yhteensä 1,8 (1,5) milj. euron uudelleenjärjestelykuluista.

Aineiden ja tarvikkeiden käyttöön liittyvät kulut laskivat 638,4 (648,2) milj. euroon ja ulkopuoliset palvelut laskivat 433,0 (450,8) milj. euroon tammi-joulukuussa. Vuonna 2016 toteutettujen saneeraustoimenpiteiden vaikutukset olivat selvästi havaittavissa tammi-joulukuussa. Henkilöstökulut laskivat 4,9 prosenttia ja liike-toiminnan muut kulut laskivat 4,6 prosenttia viime vuoden vastavaan ajankohtaan verrattuna. Henkilöstökulut olivat yhteensä 940,4 (989,1) milj. euroa. Liiketoiminnan muut kulut laskivat 275,8 (289,2) milj. euroon. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 15,9 (1,9) milj. euroa. Krantzin myyntiin liittyvä myyntivoitto on raportoitu kauden liiketoiminnan muissa tuotoissa ja se oli 12,3 milj. euroa.

Käyttökate on määritelty seuraavasti: Liikevoitto + Poistot ja arvonalentumiset. Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja on määritelty seuraavasti: Liikevoitto + Poistot ja arvonalentumiset + Uudelleenjärjestelykulut.

Liikevoitto

Tammi-joulukuussa liikevoitto oli -19,3 (-40,8) milj. euroa eli -0,8 (-1,7) prosenttia liikevaihdosta.

Poistot ja arvonalentumiset tammi-joulukuussa olivat 30,4 (29,5) milj. euroa, josta 2,0 (6,1) milj. euroa oli yrityskauppoihin liittyviä kohdistettuja aineettomia hyödykkeitä ja 28,4 (23,4) milj. euroa muita poistoja ja arvonalentumisia, joista suurin osa liittyi tietotekniikkaan.

Muut liikevoittoon vaikuttavat tekijät on esitetty tarkemmin kohdassa käyttökate.

Tulos ennen veroja, tilikauden voitto ja osakekohtainen tulos

Tulos ennen veroja oli -25,1 (-43,5) milj. euroa, tilikauden tulos -20,9 (-31,7) milj. euroa ja osakekohtainen tulos -0,19 (-0,25) euroa tammi-joulukuussa. Nettorahoituskulut olivat -5,7 (-2,6) milj. euroa tammi-joulukuussa. Nettorahoituskulut nousivat pidennetyn lainamaturiteetin, korkeampien korkokulujen ja lainojen muutoskulujen seurauksena.

Konsernin efektiivinen veroaste oli 16,8 (27,1) prosenttia tammi-joulukuussa.

Investoinnit, yritysostot ja myydyt liiketoiminnot

Bruttoinvestoinnit pysyviin vastaaviin olivat tammi-joulukuussa 20,4 (38,2) milj. euroa eli 0,9 (1,6) prosenttia liikevaihdosta. Investoinnit tietotekniikkaan olivat 13,3 (25,1) milj. euroa tammi-joulukuussa. Tietotekniikkainvestoinnit liittyivät pääasiassa yhteisen IT-infran ja yhteisten alustojen rakentamiseen, data-keskuksen konsolidointiin sekä yhteisen toiminnanohjausjärjestelmän toteuttamiseen. Myös IT-järjestelmiä ja mobiililyökaluja kehitettiin konsernin sisäisten prosessien ja tehokkuuden parantamiseksi jatkossa. Muut investoinnit, mukaan lukien yritysostot, olivat 7,1 (13,0) milj. euroa.

Caverion toteutti kolme pienehköä yritysostoa vuonna 2017. Suomessa Caverion ja Enegia sopivat kumppanuudesta energia- ja tehokkuuspalveluiden tuottamisessa sekä solmivat kiinteistöjen etähallintaa koskevan liiketoimintakaupan. Kaupassa Enegian etähallintaliiketoiminta sekä sen parissa toimiva henkilöstö siirtyivät Caverion Suomi Oy:lle 1.11.2017 alkaen. Kaupan jälkeen Caverionin etähallinnassa on eri puolilla Suomea kaikkiaan yli 4 000

kiinteistöä, mikä tekee Caverionista Suomen suurimman toimijan kiinteistöjen etähallintaa tuottavana palveluyrityksenä. Liiketoimintakaupan arvoa ei julkistettu. Kauden aikana Caverion teki lisäksi kaksi pientä yritysostoa Itävallassa. Heinäkuussa Caverion allekirjoitti sopimuksen AE Ausserwöger Elektrotechnik GmbH:n kanssa sen sähkötekniikan liiketoiminnan ostamisesta. Kaupassa siirtyvän liiketoiminnan liikevaihto oli vuonna 2016 noin 2 milj. euroa ja sen palveluksessa oli 19 henkilöä. Elokuussa Caverion osti puhdas-talateknologiaan erikoistuneen Weiss Anlagen Technik GmbH:n koko osakekannan. Yhtiöllä oli noin 3 milj. euron liikevaihto ja 15 työntekijää vuonna 2016. Kauppahintoja ei julkistettu.

Caverion ilmoitti 27.11.2017 allekirjoittaneensa sopimuksen Krantz-tuotemerkin alaisen tuoteliiketoimintansa myymisestä Saksassa STEAG Energy Services GmbH:lle. Ostaja on saksalainen yhtiö, joka tarjoaa integroituja ratkaisuja sähköistyksessä ja lämmöntuotannossa sekä projektointipalveluita. Kauppa astui voimaan 31.12.2017. Krantzin palveluksessa oli noin 230 työntekijää ja sen liikevaihto oli noin 41 miljoonaa euroa vuonna 2017. Divestoinnin myyntivoitto on raportoitu kauden liiketoiminnan muissa tuotoissa ja se oli 12,3 milj. euroa.

Tutkimus ja kehitys

Konsernin tutkimus- ja kehitystoiminnan menot liittyen tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen olivat vuonna 2017 noin 2,8 (3,7) milj. euroa eli 0,1 (0,2) prosenttia liikevaihdosta.

Kassavirta, käyttö pääoma ja rahoitus

Konsernin vapaa kassavirta oli negatiivinen tammi-joulukuussa, vaikka se paranikin viime vuodesta. Konsernin vapaa kassavirta oli -8,5 (-72,1) milj. euroa tammi-joulukuussa. Vapaaseen kassavirtaan vaikutti käyttö pääoman kasvu riskiprojekteissa. Vapaata kassavirtaa paransi investointien matalampi taso viime vuoteen verrattuna. Konsernin operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja oli -8,7 (-22,4) milj. euroa tammi-joulukuussa.

Konsernin käyttö pääoma oli 6,1 (-2,6) milj. euroa joulukuun lopussa. Käyttö pääoma laski kolmannen neljänneksen lopun 75,7 milj. euron tasolta, sillä osatuloissaamisten määrä laski syyskuun 2017 lopun 321,1 milj. euron tasolta 249,7 milj. euroon joulukuun lopussa. Myyntisaamisten määrä oli joulukuun lopussa 347,3 (378,2) milj. euroa. Vuoden lopussa tietyt riskiprojektit sitoivat edelleen käyttö pääomaa pääosin Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa.

Caverionin rahavarat olivat joulukuun lopussa 29,2 (47,7) milj. euroa. Lisäksi Caverionilla on nostamattomia luottolimiittisopimuksia 100,0 milj. euroa ja nostamattomia tililimiittisopimuksia 19,0 milj. euroa.

Konsernin korolliset velat olivat 93,2 (193,3) milj. euroa joulukuun lopussa, ja keskiporko suojausten jälkeen oli 2,53 prosenttia. Noin 75 prosenttia lainoista on pankeilta ja muilta rahoituslaitoksilta, noin 5 prosenttia suoraan rahamarkkinoilta ja noin 17 prosenttia vakuutusyhtiöiltä. Yhteensä 35,5 milj. euroa korollisesta velasta erääntyy maksettavaksi seuraavien 12 kuukauden aikana. Konsernin nettovelka oli 64,0 (145,5) milj. euroa joulukuun lopussa.

Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään konsernin IFRS-tilinpäätöksessä omana pääomana. Hybridilaina on oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina, joka on muita velkasitoumuksia heikommassa asemassa. Lainan haltijalla ei ole osakkeenomistajille kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna nykyisten osakkeenomistajien omistuksia. Hybridilainan kuponkikorko on kiinteä 4,625 prosenttia

vuodessa 16.6.2020 saakka. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta liikkeenlaskijalla on oikeus lunastaa laina takaisin ensimmäistä kertaa 16.6.2020 sekä tätä seuraavina koronmaksupäivinä. Mikäli lainaa ei lunasteta takaisin 16.6.2020, nousee kuponkikorko 500 korkopisteellä. Liikkeeseen laskettu hybridilaina vahvisti Caverion-konsernin pääomarakennetta ja rahoitusasemaa. Velkaantumistaso oli joulukuun lopussa 24,4 (78,7) prosenttia ja omavaraisuusaste 27,9 (18,7) prosenttia.

Caverionin ulkoisissa lainoissa sovelletaan taloudellista kovenanttia, joka perustuu konsernin nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhdeluksiin (Nettovelat/Käyttökate). Caverion sopi hybriditransaktion yhteydessä muutoksista lainasopimuksiinsa yhteistyöpankkiensa kanssa. Vuonna 2017 tehdyt projektien alaskirjaukset rasittivat yhtiön käyttökatetta ja taloudellisen kovenantin tasoa vuonna 2017. Caverion sopi lainapankkiensa kanssa sopimuslisäyksistä liittyen taloudellisen kovenantin maksimitasoon ja kovenantin laskennassa käytettävän käyttökatteen laskentaperiaatteisiin vuonna 2017. Joulukuussa Caverion sopi yhteistyöpankkiensa kanssa, ettei kovenantin maksimitasoa testata joulukuun 2017 lopussa. Taloudellinen kovenantti ei saa ylittää tasoa 3,5:1 joulukuun 2017 lopun jälkeen. Joulukuun lopussa konsernin nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku vahvistettujen laskentaperiaatteiden mukaisesti oli 2,9x.

Muutoksia ulkoiseen taloudelliseen raportointiin vuonna 2017

Caverion ilmoitti 29.5.2017 sijoittajauutisella käynnistävänsä jatkotoimenpiteitä puuttuakseen jäljellä oleviin haasteisiin Ruotsin käyttöasteessa ja tuloksessa. Nämä toimenpiteet käsittivät henkilöstövähennyksiä, nykyisten yksiköiden yhdistämisiä, jaettujen resurssien parempaa hyödyntämistä sekä Caverionin teollisuuden ja talotekniikan toimintojen yhdistämisen Ruotsissa. Yhdistämisen seurauksena Ruotsin teollisuuden toimintojen kaikki noin 350 työntekijää siirrettiin Ruotsin divisioonaan. Toimintojen yhdistäminen aiheutti myös muutoksia Caverionin ulkoiseen taloudelliseen raportointiin. Caverion on raportoinut Ruotsin teollisuuden toimintojensa luvut osana Ruotsin divisioonaa 1.7.2017 alkaen. Luvut vertailukausilta on oikaistu vastaamaan nykyistä raportointirakennetta.

Hallitus, tilintarkastajat ja toimitusjohtaja

Hallitus

Caverionin varsinainen yhtiökokous pidettiin 17.3.2017. Yhtiökokous valitsi hallitukseen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja kuusi varsinaista jäsentä. Hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Michael Rosenlew, varapuheenjohtajaksi Markus Ehrnrooth sekä hallituksen jäseniksi Jussi Aho, Joachim Hallengren, Thomas Hinnerskov, Antti Herlin, Anna Hyvönen ja Eva Lindqvist toimikaudelle, joka päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Antti Herlinin toimikausi alkoi 29.3.2017, kun yhtiöjärjestyksen muutos oli rekisteröity kaupparekisteriin.

Vuoden 2017 alussa yhtiökokouksen päättämiseen asti hallitukseen kuuluivat varapuheenjohtaja Michael Rosenlew, joka johti Caverion Oyj:n hallitusta 15.11.2016 alkaen puheenjohtaja Ari Lehtorannan erottua hallituksesta, sekä hallituksen jäsenet Markus Ehrnrooth, Anna Hyvönen, Eva Lindqvist ja Ari Puheloinen.

Lisätietoa Caverionin hallituksen jäsenistä ja heidän palkkioistaan sekä hallituksen valiokunnista on selvityksessä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) sekä

palkka- ja palkkioselvityksessä, jotka julkaistaan erikseen osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat > Hallinnointi.

Tilintarkastajat

Varsinainen yhtiökokous valitsi tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy:n tarkastamaan yhtiön vuoden 2017 hallintoa ja tilejä. Päävastuullinen tilintarkastaja on Heikki Lassila, KHT.

Henkilöstö

Henkilöstö divisioonittain kauden lopussa

	12/2017	12/2016	Muutos
Tanska-Norja	3 253	3 330	-2 %
Ruotsi	3 150	3 557	-11 %
Saksa	2 453	2 452	0 %
Teollisuuden ratkaisut	2 208	2 357	-6 %
Suomi	2 444	2 439	0 %
Itävalta	840	811	4 %
Itä-Eurooppa	1 754	1 841	-5 %
Konsernipalvelut	114	126	-10 %
Konserni yhteensä	16 216	16 913	-4 %

Caverion-konsernin palveluksessa oli keskimäärin 16 607 (17 381) työntekijää tammi-joulukuussa 2017. Joulukuun 2017 lopussa konsernin henkilöstömäärä oli 16 216 (16 913). Tammi-joulukuun henkilöstökulut olivat 940,4 (989,1) milj. euroa.

Vuonna 2016 ja 2017 toteutettujen saneeraustoimenpiteiden vaikutukset ovat selvästi havaittavissa. Vuonna 2017 uusia resursseja tarvittiin täyttämään kriittisiä osaamisalueita. Caverion jatkoi harjoittelijoiden palkkaamista ja kasvattamista asiantuntijoiksi. Erityishuomiota kiinnitettiin edelleen projektijohtamiseen ja johtamistaitojen vahvistamiseen. Divisioonissa jatkettiin kehitystoimenpiteitä, jotta resurssien tarjonta saadaan sovitettua vastaamaan paremmin liiketoiminnan tarpeita.

Useita koko konsernin laajuisia kehittämishankkeita jatkettiin, kuten projektijohtamisen kyvykkyyden vahvistaminen. Ruotsissa käynnistettiin lisätoimenpiteitä suorituksen ja käyttöasteen parantamiseksi. Avainosaaja- ja seuraajasuunnittelu sekä harmonisoitujen tehtävärakenteiden ja henkilöstöprosessien käyttöönotto jatkuivat. Työntekijöiden hyvinvointi oli keskeinen alue, ja koko konsernin kattavaa työturvallisuusohjelmaa vietiin eteenpäin. Työturvallisuutta mitataan yhteisellä mittarilla (tapaturmaa miljoonaa työtuntia kohden). Vuonna 2017 Caverion onnistui laskemaan tapaturmataajuutta tasolle 5,7 (1–12/2016: 6,3).

Muutoksia Caverion-konsernin johdossa

Ari Lehtoranta aloitti Caverion Oyj:n toimitusjohtajana 1.1.2017.

Caverion ilmoitti 9.1.2017 seuraavista muutoksista konsernin johtoryhmään ja organisaatorakenteeseen. Konsernitasoisten Palvelut- ja Projektit-toimintojen roolia vahvistettiin niiden vastuualueita lisäämällä ja näitä toimintoja kutsutaan jatkossa liiketoimintayksiköiksi. Thomas Hietto (s. 1967, DI) nimitettiin Palvelut-liiketoimintayksikön johtajaksi ja Jarno Hacklin (s. 1978, ins.) Projektit-liiketoimintayksikön johtajaksi. Ville Tamminen (s. 1974, OTK, VT) nimitettiin Caverion Suomen divisioonan johtajaksi. Yhtiöön muodostettiin lisäksi uusi konsernitoiminto Lakiasiat & Hallinnointi. Anne Viitala (s. 1959, OTK, VT, eMBA) nimitettiin uuden Lakiasiat & Hallinnointi -konsernitoiminnon johtajaksi. Kaikki nimetyt ovat myös konsernin johtoryhmän jäseniä. Nimitykset astuivat voimaan 9.1.2017 Thomas Hieton nimitystä lukuun ottamatta.

Toimitusjohtaja

Caverionin hallitus nimittää toimitusjohtajan ja päättää hänen palkastaan, palkkioistaan ja muista toimitusjohtajan ehtoista. Caverion Oyj:n toimitusjohtajana toimii Ari Lehtoranta 1.1.2017 alkaen.

Hän aloitti tehtävässään 1.7.2017. Palvelut-liiketoimintayksiköstä vastasi 30.6.2017 asti Matti Malmberg, joka jatkaa edelleen yhtiön palveluksessa.

Caverion ilmoitti 19.1.2017, että Erkki Huusko (s. 1957, ins., eMBA) nimitettiin 19.1.2017 alkaen Caverionin Teollisuuden ratkaisut -divisioonan johtoon ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Erkki Huusko oli aiemmin toiminut Teollisuuden ratkaisut -divisioonan operatiivisena johtajana (Chief Operating Officer) Juhani Pitkäläksen vastatessa koko divisioonasta. Juhani Pitkäläski jatkoi 16.7.2017 saakka divisioonan palveluksessa.

Caverion ilmoitti 3.4.2017, että Minna Schrey-Hyppänen (s. 1966, DI, KTM) nimitettiin 26.6.2017 alkaen Caverionin henkilöstöjohtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Hänen edeltäjänsä Merja Eskola jatkaa Caverionin palveluksessa vastuualueenaan strateginen resurssointi ja henkilöstön kehittäminen.

Caverion ilmoitti 21.6.2017, että Sakari Toikkanen (s. 1967, tekniikan lisensiaatti) nimitettiin 21.6.2017 alkaen Caverionin Teollisuuden ratkaisut -divisioonan johtoon. Hän toimii tehtävässä siihen saakka kunnes vakituinen divisioonajohtaja aloittaa. Sakari Toikkanen jatkoi myös tehtävässään Caverionin IT, Viestintä ja Myynnin kehitys -konsernitoiminnoista vastaavana johtajana ja konsernin johtoryhmän jäsenenä. Erkki Huusko jatkoi 2.12.2017 asti yhtiön palveluksessa erityistehtävissä. Vastuualue Strategia ja Yrityskaupat siirrettiin konsernitoiminto Talouden alle talousjohtaja Martti Ala-Härkösen alaisuuteen 22.6.2017.

Caverion ilmoitti 6.11.2017, että Caverion eriyttää Tanska-Norjan divisioonansa toiminnat kahdeksi erilliseksi Tanskan ja Norjan divisioonaksi. Samassa yhteydessä ilmoitettiin, että Michael Højgaard (s. 1961), entinen Caverion Tanskan toimitusjohtaja, nimitettiin 1.1.2018 alkaen Caverionin Tanskan divisioonan johtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Knut Gaaserud, entinen Tanska-Norjan divisioonajohtaja, jatkaa Caverionin Norjan divisioonan johtajana ja konsernin johtoryhmän jäsenenä.

Caverion ilmoitti 1.12.2017, että Juha Mennander (s. 1965, DI) nimitettiin 1.1.2018 alkaen Caverionin Market Operations -konsernitoiminnon johtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Caverionin strategiassa yhtenä painopistealueena (must-win) on erinomainen asiakaskokemus, jonka johtamisesta Juha Mennander

vastaa. Hänen alaisuuteensa siirtyivät Markkinointi ja viestintä, Myynnin kehitys sekä Hankinta. Samassa yhteydessä talousjohtaja Martti Ala-Härkösen vastuulle siirtyy Tietohallinto. Tämän lisäksi Mennanderille tulee myöhemmin vastuu valikoitujen konserninlaajuisten muutosprojektien läpiviennistä. Samalla Sakari Toikkasen konsernitoimintoihin liittyvät vastuut päättyivät ja hän keskittyi täysiaikaisesti Teollisuuden ratkaisut -divisioonan johtamiseen.

Merkittävimmät liiketoimintariskit ja riskienhallinta

Caverion altistuu toiminnassaan erilaisille strategisille, toiminnallisille, poliittisille, markkina-, asiakas- sekä muille riskeille. Markkinaympäristö on tällä hetkellä positiivinen Caverionin kannalta tärkeillä markkinoilla, mutta siinä saattaa aina tapahtua odottamattomia muutoksia, joilla voi olla vaikutusta myös Caverioniin.

Caverionille tyypilliset operatiiviset riskit liittyvät sen Palveluja Projektit-liiketoimintaan. Näitä ovat muun muassa tarjouksiin (esim. laskentaan ja hinnoitteluun), sopimusehtoihin, yhteishankkeisiin, alirakointiin, hankintaan ja materiaalien hintoihin, osaavan henkilöstön saatavuuteen sekä projektinhallintaan liittyvät riskit. Näiden riskien hallitsemiseksi on otettu käyttöön riskienarviointi ja -tarkastusprosessit niin myynti- kuin toteutusvaiheessa, ja riskivaruuksia on lisätty. Ottaen huomioon projektiliiketoimintaan liittyvät erityiset riskit, konserniin perustettiin vuoden 2017 alussa Projektit-liiketoimintayksikkö, joka keskittyy projektien riskienhallinnan parantamiseen kokonaisuutena, projektiportfolion ohjaamiseen sekä projektinhallinnan osaamisen parantamiseen. Kaikista näistä toimenpiteistä huolimatta on olemassa riski, että jotkut projektiriskit toteutuvat, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti Caverionin liiketoiminnan tulokseen ja taloudelliseen asemaan. Projektien riskiarviointi on yhtiössä jatkuva prosessi ja on mahdollista, että riskejä saatetaan havaita tällä hetkellä meneillään olevissa sekä uusissa projekteissa.

Vaikka parannettuja projektikontrolleja on otettu käyttöön, on mahdollista, että jotkut riskeistä saattavat toteutua, mikä voisi johtaa projektien alaskirjauksiin, varauksiin, riitaisuuksiin tai oikeudenkäynteihin. Caverion on tehnyt suuren määrän projektien alaskirjauksia vuosina 2016–2017, mutta on edelleen mahdollista, että näissä tai uusissa projekteissa voi ilmetä riskejä.

Konsernipolitiikan mukaisesti luottotappio tai luottotappiovaraukset kirjataan saamisista, kun on ilmeistä, ettei niistä saada suoritusta. Luottotappioksi kirjaamisessa noudatetaan Caverion-konsernin liiketoiminnan myyntisaamisten arvostusperiaatetta, ja kirjauksiin sisältyy arviointia ja harkintaa. Arvio perustuu aikaisemmin toteutuneisiin luottotappioihin, luotonvalvonnan kokemukseen, asiakaskohtaisiin vakuuksiin ja selvityksiin sekä arviointiajankohdan taloudellisiin olosuhteisiin. Caverion jatkoi projektiportfolionsa osatuloutus- ja myyntisaamisiin liittyviä riskiarvioidensa tekemistä vuonna 2017. Caverion onnistui perimään suuren määrän saamisiaan vuoden 2017 aikana, mutta yhtiöllä on tiettyjä yksittäisiä suurehkoja saamisita, joiden neuvottelemiseksi ja perimiseksi yhtiö jatkaa toimenpiteitään. Tunnistetuissa saamisissa on edelleen riskiä ja ei voida poissulkea, että myös muihin saamiin liittyy riskiä.

Ottaen huomioon Caverionin liiketoiminnan luonne, konserniyhtiöt ovat osallisina riitaisuuksissa ja oikeusprosesseissa useissa projekteissa. Nämä riitaisuudet ja oikeusprosessit ovat tyypillisesti Caveronia kohtaan esitettyjä vaateita, jotka koskevat väitettyjä virheellisiä suorituksia ja viivästyneitä toimituksia. Joissakin tapauksissa Caverionin periessä saamisiaan tämä saattaa johtaa

riitaisuuksiin ja oikeusprosesseihin. On riski, että asiakas esittää näissä prosesseissa vastakanteita. Vaateiden, riitaisuuksien ja oikeusprosessien lopputulemaa on vaikea arvioida. Alaskirjauksia ja varauksia tehdään soveltuvien kirjanpitosäännösten mukaisesti.

Saksassa tutkitaan edelleen kilpailuoikeudellisten sääntöjen rikkomuksia teknisten palveluiden toimialalla. Osana tutkintaa Saksan viranomaiset ovat hankkineet tietoja useilta teknisten palvelujen tarjoajilta, mukaan lukien Caverionilta. Caverion tekee yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa. Tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon perusteella ei voida edelleenkään arvioida Caverionille näistä asioista mahdollisesti aiheutuvan riskin määrää. Tutkinnan päättymisen ajankohta ei myöskään ole tiedossa. On mahdollista, että tähän liittyvät kustannukset, sanktiot sekä vahingonkorvaukset voivat olla olennaisia.

Osana tätä yhteistyötä Caverionissa on havaittu asiakasprojektin yhteydessä vuosina 2009–2011 toimintaa, joka voi täyttää lahjonnan tai muun rikoksen tunnusmerkistön. Caverion on tuonut havaintonsa heti viranomaisille tiedoksi ja tukee niitä asian tarkemmassa selvittämisessä. On mahdollista, että epäillyt rikkomukset aiheuttavat huomattavaa vahinkoa Caverionille sakkoina, korvausvaatimuksina sekä asianajokuluina. Tällä hetkellä ei kuitenkaan voida arvioida mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen määrää. Caverion seuraa tilannetta ja julkistaa kaikki olennaiset tiedot voimassaolevien säännösten mukaisesti.

Caverion toteuttaa vahvaa compliance-ohjelmaa. Osana ohjelmaa kaikkien työntekijöiden tulee suorittaa vuosittain sähköinen compliance-koulutusohjelma, ja lisäkoulutusta annetaan läpi organisaation. Kaikkien työntekijöiden on noudatettava Caverionin Eettisiä Liiketoimintaperiaatteita (Code of Conduct), jotka määrittävät nollatoleranssin lahjonnalle ja korruptiolle. Lisäksi Caverion on muokannut ja päivittänyt konsernitason politiikkojaan ja ohjeistuksiaan ("Caverion ohjeistukset") ja ottanut päivitetty versiot käyttöön syyskuussa 2017.

Caverionin taseeseen kirjattua liikearvoa ei poisteta, mutta sitä testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Määrä, jolla liikearvon kirjanpitoarvo ylittää sitä kerrytettävissä olevan rahamäärän, kirjataan arvonalentumistappiona tuloslaskelmaan. Mikäli Caverionin tulos- ja kasvukehityksessä tapahtuu muutoksia alaspäin, tämä voi johtaa liikearvon arvonalentumiseen. Se voi vaikuttaa epäedullisesti Caverionin liiketoiminnan tulokseen ja omaan pääomaan.

Caverionin ulkoisissa lainoissa sovelletaan taloudellista kovenanttia, joka perustuu konsernin nettovelan ja käyttökatteen suhdeluukuun. Tämän kovenantin rikkoutuminen antaisi lainanpakkelle oikeuden eräännyttää lainat heti maksettaviksi. Caverion sopi lainapankkiensa kanssa sopimuslisäyksistä liittyen taloudellisen kovenantin maksimitasoon ja kovenantin laskennassa käytettävän käyttökatteen laskentaperiaatteisiin vuonna 2017. Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään IFRS:n mukaan omana pääomana. Hybridilaina vahvisti yhtiön maksuvalmiutta ja rahoitusasemaa sekä myös taloudellisen kovenantin tasoa. Vuonna 2017 tehdyt projektien alaskirjaukset rasittivat yhtiön käyttökatetta ja taloudellisen kovenantin tasoa vuonna 2017. On mahdollista, että Caverion voi tarvita muutoksia taloudelliseen kovenanttiinsa myös tulevaisuudessa. Taloudellisen kovenantin tasoa seurataan ja arvioidaan jatkuvasti suhteessa käyttökatteen ja nettovelan toteumaan ja ennusteisiin.

Caverionin liiketoimintaan kuuluu tyypillisesti takausten antaminen asiakkaille ja muille sidosryhmille, erityisesti isoissa projekteissa, esimerkiksi ennakkomaksujen vakuudeksi,

sopimusvelvoitteiden suorittamisen vakuudeksi, ja takuuajan velvoitteiden vakuudeksi. Rahoituspalvelujen välittäjät antavat tyypillisesti nämä takaukset Caverionin puolesta. Ei ole varmuutta, että yhtiöllä olisi tällaisiin takauksiin jatkuva saatavuus rahoituspalvelujen välittäjiltä kilpailukykyisin ehdoin tai lainkaan, ja mikäli takauksia ei saataisi, sillä saattaisi olla haitallinen vaikutus Caverionin liiketoiminnalle ja taloudelliselle tilanteelle. Caverion pyrkii hallitsemaan tätä riskiä ylläpitämällä useita takauslimiittejä eri toimintamaissaan.

Yhtiön IT-järjestelmien toiminnallisuuteen, turvallisuuteen ja saatavuuteen liittyy riskejä. Caverion on tehnyt merkittäviä investointeja IT- ja järjestelmäkehitykseen. On olemassa riski, että odotetut toiminnallisuudet ja hyöty eivät täysin toteudu.

Rahoitusriskeistä esitetään tarkempi selvitys tilinpäätöksen liitetiedossa 5.5.

Valtuutukset

Omien osakkeiden hankkiminen

Caverion Oyj:n 17.3.2017 pidetty varsinainen yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään Caverionin omien osakkeiden hankkimisesta. Hallitukselle myönnetty valtuutus käsittää enintään 12 000 000 yhtiön oman osakkeen hankkimisen yhtiön vapaalla omalla pääomalla osakkeiden hankintahetken markkinahintaan Nasdaq Helsinki Oy:n säännellyllä markkinalla järjestämässä kaupankäynnissä. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa. Osakkeiden hankinta alentaa yhtiön jakokelpoista vapaata omaa pääomaa. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Hallitus ei ole käyttänyt valtuutusta vuonna 2017.

Osakeanti

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään osakeanneista hallituksen ehdotuksen mukaisesti. Valtuutus voidaan käyttää kokonaan tai osittain antamalla enintään 25 000 000 Caverionin osaketta yhdessä tai useammassa osakeannissa. Hallitus voi myös päättää osakeanneissa annettavien osakkeiden luovuttamisesta osakkeenomistajien etuoikeudesta poiketen suunnatusti. Hallitus valtuutetaan päättämään siitä, kenelle ja missä järjestyksessä osakkeita annetaan. Valtuutusta voidaan käyttää muun muassa pääomarakenteen kehittämiseksi, omistuspohjan laajentamiseksi, vastikkeena yrityskaupoissa tai yhtiön hankkiessa liiketoimintaansa liittyvää omaisuutta ja kannustinjärjestelmien toteuttamiseksi. Osakeanneissa osakkeita voidaan antaa merkittäviksi maksua vastaan tai maksutta. Anti voidaan kohdistaa myös yhtiölle itselleen osakeyhtiölain rajoitusten mukaisesti. Valtuutus sisältää hallitukselle oikeuden määrätä osakeantien ehdoista ja toimenpiteisiin liittyvistä seikoista osakeyhtiölain mukaisesti, mukaan lukien oikeuden päättää, kirjataanko mahdollinen merkintähinta kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan pääoman rahastoon vai osakepääoman korotukseksi.

Antivaltuutus sisältää valtuutuksen päättää yhtiön hallussa olevien sekä mahdollisesti hankittavien omien osakkeiden luovuttamisesta. Tämän valtuutuksen kohteena on enintään 12 500 000 osaketta. Hallitus oikeutettiin päättämään luovuttamisen tarkoituksesta ja ehdoista. Valtuutus on voimassa 31.3.2018 saakka. Hallitus ei ole käyttänyt valtuutusta vuonna 2017.

Tietoa Caverion Oyj:n osakkeista

Päivitetty luettelo Caverionin suurimmista osakkeenomistajista ja omistusrakenteesta 31.12.2017 on esitetty Caverionin verkkosivuilla osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat. Caverionin hallituksen, toimitusjohtajan ja muun ylimmän johdon yhteenlasketusta omistussuudesta 31.12.2017 esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Osakkeet ja osakepääoma

Caverion Oyj:llä on yksi osakesarja, jonka jokainen osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa sekä yhtäläisin perustein määrättyyn osinkoon. Yhtiön osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Caverionin yhtiöjärjestykseen ei sisälly lunastus- eikä suostumuslauseketta eikä erityisiä määräyksiä yhtiöjärjestyksen muutosten toteuttamisesta. Caverion Oyj:n osakepääoma ja osakkeiden lukumäärä eivät muuttuneet katsauskauden aikana. Caverion Oyj:n osakkeiden lukumäärä oli 125 596 092 ja osakepääoma oli 1 000 000 euroa 31.12.2017.

Yhtiön hallussa olevat osakkeet, panttaukset, optiot

Osakkeiden lukumäärä oli 125 596 092 ja osakepääoma oli 1 000 000 euroa 1.1.2017. Caverionin hallussa oli 512 328 yhtiön omaa osaketta koko raportointikauden tammi-joulukuussa 2017. Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä oli siten 125 083 764 joulukuun 2017 lopussa. Caverion Oyj:n omistamien omien osakkeiden osuus koko osakemäärästä ja äänistä on 0,41 prosenttia.

Caverionin hallitus hyväksyi jatkuvan osakepohjaisen pitkän aikavälin kannustinohjelman konsernin johdolle joulukuussa 2015. Osakepohjainen kannustinohjelma koostuu suoriteperusteisesta osakepalkkio-ohjelmasta (Performance Share Plan) täydennettynä erityistilanteita varten tarkoitettulla ehdollisella osakepalkkio-ohjelmalla (Restricted Share Plan). Molemmat ohjelmat koostuvat vuosittain alkavista yksittäisistä, kolmen vuoden pituisista osakepalkkio-ohjelmista. Kunkin uuden yksittäisen ohjelman alkaminen edellyttää hallituksen erillistä päätöstä. Hallitus päätti jatkaa kyseistä kannustinrakennetta joulukuussa 2016 ja joulukuussa 2017. Ensimmäiset ohjelmat alkoivat täten vuoden 2016 alussa, ja niitä seurasivat vastaavasti toinen ja kolmas ohjelma vuosien 2017 ja 2018 alussa. Ensimmäiselle ja toiselle suoriteperusteiselle osakepalkkio-ohjelmalle 2016–2018 ja 2017–2019 asetettuja tavoitteita ei saavutettu, eikä niistä siksi suoriteta palkkioita. Jos kaikki suoritustavoitteet saavutetaan, vuodet 2018–2020 käsitettävän suoriteperusteisen osakepalkkio-ohjelman nojalla voidaan suorittaa palkkiona enintään noin 850 000 Caverionin osaketta (bruttomäärä ennen soveltuvan ennakonpidätyksen vähentämistä) keväällä 2021. Tämän lisäksi ehdollisten osakepalkkio-ohjelmien 2016–2018; 2017–2019 ja 2018–2020 mukaiset mahdolliset osakepalkkiot ovat yhteensä enintään 236 000 osaketta (bruttomäärä ennen soveltuvan ennakonpidätyksen vähentämistä). Näistä ohjelmista suoritetaan enintään 66 000 osaketta keväällä 2019, ja enintään 85 000 osaketta sekä keväällä 2020 että 2021. Lisätietoja kannustinjärjestelmästä julkaistiin pörssitiedotteilla 18.12.2015; 21.12.2016 ja 21.12.2017. Lisäksi lisätietoja aikaisemmasta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta vuosille 2014–2016 julkaistiin pörssitiedotteella 26.5.2014. Tälle ohjelmalle asetettuja tavoitteita ei saavutettu.

Caverion ei ole tehnyt päätöksiä optioista tai muista osakkeisiin liittyvistä erityisoikeuksista. Caverionilla tai sen tytäryhtiöillä ei ole Caverion Oyj:n osakkeita panttina.

Kaupankäynti osakkeella

Caverionin osakkeen avauskurssi oli 7,94 euroa vuoden 2017 alussa. Osakkeen päätöskurssi katsauskauden viimeisenä kaupankäyntipäivänä (29.12.) oli 5,89 euroa. Osakkeen hinta laski 35 prosenttia tammi-joulukuussa. Osakkeen ylin kurssi katsauskaudella tammi-joulukuussa oli 8,28 euroa, alin kurssi 5,76 euroa ja keskiarvo 7,19 euroa. Osakkeita vaihdettiin Nasdaq Helsingissä tammi-joulukuussa 51,2 miljoonaa kappaletta. Vaihdon arvo oli 368,2 milj. euroa (lähde: Nasdaq Helsinki).

Caverionin osakkeilla käydään kauppaa myös muilla markkina- paikoilla, kuten Cboessa, Turquoisessa, Aquis'ssa ja Frankfurtin pörssin Open Market -listalla. Caverion Oyj:n osakkeita vaihdettiin tammi-joulukuussa julkisilla vaihtoehtoisilla kaupankäyntipaikoilla 9,5 miljoonaa kappaletta eli noin 11,9 prosenttia osakkeen koko kaupankäyntimäärästä. Vaihtoehtoisista kauppapaikoista Caverionin osakkeiden vaihto oli erityisen vilkasta Cboe CXE:ssä. Lisäksi 19,1 miljoonalla Caverion Oyj:n osakkeella käytiin tammi-joulukuussa Nasdaq Helsingin ulkopuolista OTC-kauppaa. Niiden osuus koko kaupankäyntimäärästä oli noin 23,9 prosenttia (lähde: Fidessa Fragmentation Index).

Caverion Oyj:n markkina-arvo katsauskauden lopussa oli 736,7 milj. euroa. Markkina-arvo ei sisällä 31.12.2017 yhtiön hallussa olevia omia osakkeita (512328 kpl).

Näkymät vuodelle 2018

Tulosohjeistus vuodelle 2018

Caverion arvioi, että konsernin liikevaihto laskee edellisvuoteen verrattuna vuonna 2018 (2017: 2282,8 milj. euroa). Caverion arvioi, että konsernin oikaistu käyttökate yli kaksinkertaistuu vuonna 2018 (2017: 22,3 milj. euroa).

Oikaistu käyttökate = Käyttökate ilman vertailtavuuteen vaikuttavia eriä.

Vertailtavuuteen vaikuttavat erät ovat olennaisia eriä tai liike-toimia, jotka ovat merkittäviä Caverionin taloudellisen kehityksen ymmärtämiseksi vertailtaessa nykyistä kautta edellisiin kausiin. Nämä erät voivat sisältää (1) myyntivoittoja ja -tappioita divestoinneista; (2) alaskirjauksia, kuluja ja/tai tuottoja erikseen tunnistetuista riskiprojekteista; (3) uudelleenjärjestelykuluja ja (4) muita eriä, jotka Caverionin johdon arvion mukaan eivät liity normaaliin liiketoimintaan. Vuonna 2018 merkittävät riskiprojektit sisältävät kolme päättyneitä Suuria projekteja Teollisuuden ratkaisussa. Caverion tulee raportoidaan näiden taloudelliset vaikutukset erikseen kohdassa "Vertailtavuuteen vaikuttavat erät". Oikaistu käyttökate-luku vuodelle 2017 on laskettu vastaavasti.

Oikaistu käyttökate – Vertailtavuuteen vaikuttavat erät

Milj. e	1–12/17
Käyttökate	11,0
Käyttökateprosentti, %	0,5
Käyttökateeseen vaikuttavat erät	
– Alaskirjaukset, kulut ja tuotot erikseen tunnistetuista riskiprojekteista	16,3
– Uudelleenjärjestelykulut	7,3
– Myyntivoitot ja -tappiot divestoinneista	-12,3
Oikaistu käyttökate	22,3
Oikaistu käyttökateprosentti, %	1,0

Caverionin nykyinen tulosohjeistus vuodelle 2018 perustuu tilinpäätöksen päivämääränä voimassa oleviin IFRS-standardeihin. Uusien, 1.1.2018 voimaan tulleiden IFRS 15 -laskentaperiaatteiden noudattamisen seurauksena Caverionin liikevaihdon tuloutus muuttuu vuonna 2018. IFRS 15:n vaikutuksilla oikaistut luvut vuodelle 2017 julkaistaan maaliskuussa 2018. Samassa yhteydessä Caverion päivittää tulosohjeistuksensa IFRS 15:n mukaiseksi.

Caverion soveltaa liikevaihtonsa tulosohjeistuksessa seuraavaa ohjeistusterminologiaa.

Positiivinen muutos	Alaraja, %	Yläaraja, %
Kasvaa	0 %	

Negatiivinen muutos	Alaraja, %	Yläaraja, %
Laskee		0 %

Caverion soveltaa oikaistun käyttökateensa tulosohjeistuksessa seuraavaa ohjeistusterminologiaa, jonka lisäksi huomioidaan +/- 2 prosenttiyksikön vaihteluväli esitettyihin rajoihin.

Positiivinen muutos	Alaraja %	Yläaraja %
Edellisen vuoden tasolla	-5 %	5 %
Kasvaa	5 %	30 %
Kasvaa merkittävästi	30 %	100 %
Kaksinkertaistuu	100 %	

Negatiivinen muutos	Alaraja %	Yläaraja %
Laskee selvästi	-30 %	-5 %
Laskee merkittävästi		-30 %

Caverionin palvelujen markkinanäkymät

Toimialan megatrendit, kuten lisääntynyt teknologian käyttö rakennetuissa ympäristöissä, energiatehokkuutta koskevat vaatimukset ja lisääntyvä digitalisoituminen ja automaatio sekä kaupungistuminen, luovat edelleen kysyntää Caverionin palveluille ja ratkaisuille tulevina vuosina.

Palvelut

Palveluiden taustalla olevan kysynnän odotetaan jatkuvan vahvana. Rakennuksissa olevan teknologian lisääntyessä uusien palvelujen tarpeen ja elinkaariratkaisujen kysynnän odotetaan lisääntyvän. Asiakkaiden keskittyminen omaan ydintoimintaansa tarjoaa edelleen Caverionille mahdollisuuksia ylläpidon sekä huollon ja kunnossapidon ulkoistuksissa erityisesti julkishallinnossa, teollisuudessa ja energiasektorilla.

Projektit

Projektien markkinoiden odotetaan pysyvän hyvinä. Hyvän kysynnän odotetaan jatkuvan sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Hintakilpailun odotetaan kuitenkin pysyvän tiukkana. Alhaisen korkotason ja rahoituksen saatavuuden odotetaan tukevan investointeja. Talotekniikan suunnittelua ja toteutusta sisältävien kokonaistoimitusten kysynnän odotetaan kehittyvän suotuisasti suurissa ja teknisesti vaativissa projekteissa. Parempaa energiatehokkuutta ja parempia sisäilmaolosuhteita koskevat vaatimukset sekä tiukentuva ympäristölainsäädäntö ovat merkittäviä markkinoiden kehitystä tukevia tekijöitä.

Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista 2017 – Caverion Oy

Liiketoimintamalli ja arvonluonti

Caverionin teknologinen osaaminen kattaa kaikki talotekniset järjestelmät sekä valitut infrastruktuurin ja teollisuuden teknologiat. Caverion toimii vähän pääomia sitovassa liiketoiminnassa. **Inhimillinen pääoma** on Caverionille kaikista tärkein pääoma. Kaikki, mitä Caverion toimittaa asiakkailleen, on sen 16200 osaavan työntekijän tuottamaa. Tämän inhimillisen pääoman valjastaminen asiakaspalveluun on Caverionin arvonluonnin kannalta avainasemassa.

Caverion on tunnollinen ja luotettava kumppani asiakkailleen, työntekijöilleen ja ammattiliitoille, viranomaisille ja liikekumppaneille. Hyviin suhteisiin perustuva **sosiaalinen pääoma** on tärkeä osa Caverionin kykyä luoda arvoa.

Caverionin valmiudet kehittää, toimittaa, huoltaa ja ylläpitää ratkaisuja energiatehokkuutta ja kestävästä kehityksestä koskevan yleismaailmallisen kysynnän täyttämiseksi ovat yhtiön tärkeintä **luontopääomaa**. Energiatehokkuus kuuluu Caverionin palveluihin. Caverion tarjoaa asiakkailleen ennakoivasti energiatehokkuushankkeita.

Caverionin **taloudellinen pääoma** koostuu omasta pääomasta, hybridipääomasta, jota käsitellään IFRS-standardien mukaan omana pääomana, ja korollisista veloista. Turvattu rahoitus mahdollistaa pitkän aikavälin kehityksen ja siihen liittyvät investoinnit.

Caverion suunnittelee ja toteuttaa ratkaisuja kiinteistöjen, teollisuuden ja infrastruktuurin tarpeisiin. Nämä ratkaisut ovat Caverionin **tuotetun pääoman** ydin, sillä asentamisen jälkeen ne tarvitsevat huoltoa ja kunnossapitoa koko elinkaarensa ajan. Näin ne luovat pitkäaikaisia, toistuvia liiketoimintamahdollisuuksia Caverionille. Näistä esimerkkinä voidaan mainita Caverionin 30 000 huollettavaa kohdetta. Caverion tarjoaa myös ympärivuorokautista etävalvontapalvelua kiinteistöille.

Caverion toimii 12 maassa. Caverionin verojalanjälki kattaa kaikki sen toimintamaat. Tuloverot maksetaan siinä valtiossa, jossa arvo alun perin luodaan.

Caverionin keskeiset sidosryhmät ovat sen yli 30 000 B2B-asiakasta, työntekijät, osakkeenomistajat, kumppanit ja toimittajat sekä yhteiskunta. Arvonluonnin tuloksia mitattaessa otetaan huomioon jokainen keskeinen sidosryhmä.

Ympäristöasiat, painopisteinä autojen polttoaineenkulutus

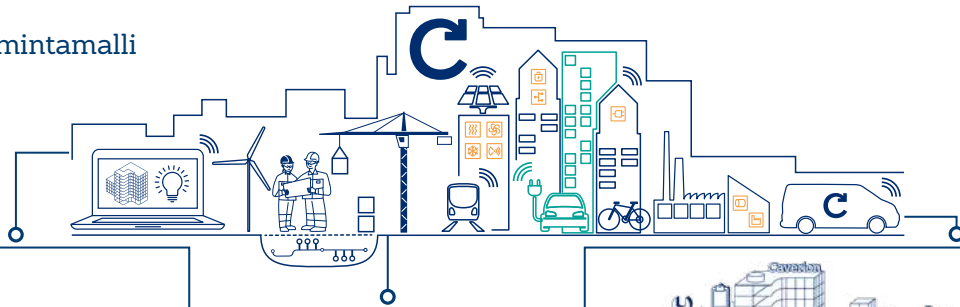
Caverion pyrkii pitämään oman toimintansa ympäristöhaitat mahdollisimman vähäisinä. Caverionin omasta toiminnasta oman autokannan polttoaineenkulutus aiheuttaa merkittävimmät ympäristövaikutukset.

Caverionin tavoitteena on hyödyntää logistisia ratkaisuja, jotka auttavat vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä. Ympäristönäkökohdat otetaan huomioon myös yhtiön autojen valinnassa. Caverion käyttää huolto- ja työsuhdeautoissaan polttoaineena pääosin dieseliä. Lisäksi kaasutoimisia ja täysin sähkötoimisia autoja on käytössä erityisesti Ruotsin divisioonassa. Caverion seuraa jatkuvasti tekniikan kehitystä ja on valmis harkitsemaan hybridi- ja sähköautojen laajempaa käyttöä tulevaisuudessa. Toisena esimerkkinä Caverion Suomi tarjosi mahdollisuuden testata sähkö- ja hybridi-autoja yrityskäyttöön vuonna 2017.

Caverionin divisioonilla on erilaisia huolto- ja työsuhdeautoihin liittyviä käytäntöjä, vaatimuksia ja rajoituksia. Hiilidioksidipäästöjen raja-arvo on maasta riippuen huoltoautoilla 150–201 g/km ja työsuhdeautoilla 128–150 g/km. Huolto- ja työsuhdeautojen kokonaismäärä on vähentynyt vuodesta 2016 vuoteen 2017, varsinkin Norjassa ja Ruotsissa. Vähennys johtuu osittain liiketoiminnan tehostamistoimista.

Tehokas reittisuunnittelu ja taloudellinen ajotapa ovat Caverionille tärkeitä painopistealueita. Norjassa ja Tanskassa käynnistettiin ympäristöystävällistä ajamista edistävä kampanja, joka käsitti älykästä reittisuunnittelua ja ekologista ajotapaa koskevaa koulutusta. Mobiiliratkaisujen käyttöä kenttätyössä on lisätty, mikä osaltaan vähentää turhia ajoja.

Caverionin liiketoimintamalli ja arvonluonti



Pääomat

- 16 200 työntekijää 12 maassa
- Talotekninen osaaminen
- Caverionin brändi
- Palveluliiketoiminnan autokanta
- Oma pääoma 262,7 milj. e
- Korolliset velat 93,2 milj. e



Liiketoiminta

Strategia
Missio
Visio
Arvot



- Liikevaihto 2 282,8 milj. e
- Käyttökate: 11,0 milj. e
- Markkina-arvo: 737 milj. e
- 31.12.2017



Luotu arvo ja vaikutukset

- Henkilöstökulut 940,4 milj. e
- Työntekijöiden sitoutumisindeksi (70 %) on tavoitetasolla
- Parantunut työturvallisuus – LTIFR 5,7
- Parantunut asiakasuskollisuus (NPS)
- Materiaali- ja palvelukulut 1,3 mrd. e
- Ajoneuvojen päästöt 22 999 tCO₂
- Maksetut nettorahoituskulut 4,6 milj. e
- Maksetut verot 3,4 milj. e
- Maksetut osingot 0 e

Caverionin liiketoiminta ei sisällä merkittäviä ympäristöriskejä ja liiketoiminta kuluttaa vain vähäisiä määriä uusiutumattomia luonnonvaroja ja energiaa. Toiminnasta aiheutuvat ympäristöhaitat ovat enimmäkseen paikallisesti aiheutuvaa melua ja pölyä. Lisäksi Caverionin toiminnassa syntyy jätettä, jotka kierrätetään ja hävitetään asianmukaisesti.

Caverion seuraa jatkuvasti lainsäädännön muutoksia EU:n alueella. Esimerkiksi Ruotsissa ehdotettu bonus-malus-järjestelmä aikaansaisi rahallisen kannustimen, jolla pyritään edistämään auto-kannan uudistamista siten, että se täyttäisi tiukemmat päästöraajat. Muussa tapauksessa suuripäästöisille ajoneuvoille tulisi suurempi vero. Diesel-rajoitusten lisääntyminen kaupunkialueilla voi tulevaisuudessa vaikuttaa Caverionin autokantaan. Caverionin on huomioitava tämä, sillä sen polttoainekulutuksesta yhä suurempi määrä on dieseliä. Vuonna 2017 dieselin osuus Caverionin autokannan polttoaineenkulutuksesta oli 95 prosenttia.

Autojen polttoainekulutusta ja polttoainetehokkuutta koskevat tavoitteet ovat paikallisia ja maakohtaisia. Loppuvuodesta 2017 Caverion ryhtyi määrittelemään konsernitason ympäristötavoitteita valittujen KPI-mittareiden osalta. Työtä jatketaan vuonna 2018.

Muut kuin taloudelliset KPI-mittarit esitetään tämän selvityksen lopussa.

Sosiaaliset ja henkilöstöön liittyvät seikat, painopisteenä työturvallisuus ja työnantajakuva vahvistaminen

Caverionin liiketoiminnan menestyksen saavutetaan sen henkilöstön kautta. Henkilöstöä koskevien strategisten painopisteiden tarkoituksena on auttaa Caverionia saavuttamaan liiketoimintatavoitteensa. Päättävöitteinä on varmistaa osaajien saatavuus sekä Caverionin työntekijöiden sitoutuminen ja motivaatio ja ammatillinen kasvu ja oppiminen.

Työturvallisuusohjeissa kuvataan tarkemmin Caverionin lähestymistapa turvallisuutta koskeviin seikkoihin:

- Jokaisella työntekijällä on oikeus turvalliseen työympäristöön. Caverion on sitoutunut panostamaan erinomaiseen työturvallisuuteen.
- Caverion kehittää työturvallisuutta ja valvoo sitä aktiivisesti.
- Jokainen Caverionin työntekijä vastaa omalla toiminnallaan turvallisuudesta.
- Caverion edellyttää, että sen alihankkijat ja yhteistyökumppanit noudattavat sen työturvallisuusohjeita.

Työturvallisuusohjeiden noudattamista seurataan ja valvotaan tekemällä säännöllisiä turvallisuustarkastuksia ja -auditointeja sekä järjestämällä turvallisuuskierroksia ja -tapaamisia työkohteissa. Caverion seuraa myös työturvallisuuden toteutumista henkilöstökyselyn avulla. Turvallisuuden noudattaminen on keskeisessä asemassa jokaisen päivittäisessä työssä, ja konsernin sekä divisioonien johtoryhmät pitävät huolta tehokkaasta ja säännöllisestä seurannasta ja turvallisuuteen liittyvien KPI-mittareiden viestinnästä.

Työturvallisuusriskien hallinta on tärkeää kaikissa työkohteissamme. Riskejä hallitaan turvallisuustoimenpiteiden avulla, esimerkiksi huomioimalla turvallisuusriskejä sekä järjestämällä säännöllisesti turvatuokioita ja raportoimalla niistä. Johdon turvallisuuskierrokset ovat lisäksi yksi tapa hallita riskejä. Kierrokset antavat mahdollisuuden keskustella avoimesti turvallisuusasioista työkohteissa.

Caverion on panostanut keskeisten työturvallisuusasioiden yhdenmukaistamiseen vuodesta 2015 lähtien. Samalla yhtiö on toteuttanut yhteisiä turvallisuustoimenpiteitä, joista raportoidaan läpi koko organisaation. Caverionin ennalta ehkäisevän turvallisuustyön tuloksena työtapaturmat ovat selvästi vähentyneet viime vuosina. Myös tarvittavien pakollisten turvallisuuskorttien/-sertifikaattien on oltava kunnossa. Caverionilla on lisäksi oma, kaikille työntekijöille pakollinen työturvallisuuden verkkokurssi.

Kansainvälisenä yhtiönä Caverion haluaa luoda ympäristön, joka on houkutteleva niin nykyisille kuin tuleville työntekijöille. Seuraavat seikat ovat keskeisiä yhtiön menestystä tukevan ympäristön luomisessa:

- **Suorituksen johtaminen:** Caverionilla on käytössä suorituksen johtamisprosessi, jossa määritetään yksilölliset strategian mukaiset tavoitteet ja kehityssuunnitelmat kaikille työntekijöille.
- **Ammatillinen kasvu:** Caverion tarjoaa työntekijöilleen mahdollisuuden jatkuvaan oppimiseen ja koulutukseen. Caverion käyttää 70/20/10-mallia, joka pohjautuu oletukseen, että 70 prosenttia oppimisesta tapahtuu työssä, 20 prosenttia opitaan toisilta ja 10 prosenttia opitaan koulutuksessa.
- **Inspiroiva johtajuus:** Vuonna 2017 määritellyissä Caverionin arvoperusteisissa johtamisen periaatteissa kiteytetään, millaista johtajuutta Caverionilla odotetaan.
- **Leader Forum:** Caverionin avainjohtajille järjestetään konsernin laajuisesti ja divisioonissa Leader Forum -tapahtumia.

Henkilöstön kokonaisvaihtuvuus sekä työsuhteen keskimääräinen kesto mittaavat Caverionin kykyä houkutella ja pitää palveluksessaan ammattitaitoista työvoimaa. Suorituksen johtamisprosessi toteutetaan koko yhtiössä, ja sitä seurataan paikallisesti valvomalla asetettuja KPI-mittareita ja niihin liittyviä tavoitteita. Caverion kannustaa antamaan jatkuvaa palautetta varmistaakseen tehtävien selkeyden ja saavutukset läpi vuoden. Caverionille on tärkeää, että se pystyy houkuttelemaan osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä kaikenlaisiin tehtäviin. Tämä on olennaista Caverionille, jotta se voi tarjota parhaita mahdollisia ratkaisuja ja palveluja asiakkailleen.

Vuonna 2017 Caverion päivitti ura- ja rekrytointisivustonsa netissä. Caverion työllistää joka vuosi noin 1300 nuorta oppisopimuskoulutettavaa, kesätyöntekijää, harjoittelijaa ja opinnäytetyön tekijää. Harjoittelijaohjelmat ovatkin tärkeä rekrytointikanava Caverionille.

Caverion käynnisti vuonna 2017 sarjan verkkokursseja, joiden aiheina ovat perehdyttäminen, eettiset liiketoimintaperiaatteet, projektin johtaminen sekä työturvallisuus. Caverionin työnkuvarakenteen soveltaminen jatkui vuonna 2017. Rakenteen avulla selvennetään rooleja ja vastuita Caverionin yleisimmissä työtehtävissä. Henkilöstön kehittämistoimien vaikutuksia mitataan konsernin laajuisella henkilöstökyselyllä. Saaduista tuloksista keskustellaan koko organisaatiossa, ja niiden pohjalta laaditaan ja annetaan tiedoksi kehityssuunnitelmat, joiden toteutumista seurataan.

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen Caverionin toiminnassa ja toimitusketjussa

Caverionin eettiset liiketoimintaperiaatteet uudistettiin syyskuussa 2017. Alkuperäiset periaatteet julkaistiin vuonna 2013, jolloin yhtiö perustettiin. Eettisten liiketoimintaperiaatteidensa mukaisesti Caverion ei salli minkäänlaista syrjintää esimerkiksi iän, sukupuolen, kansallisuuden, yhteiskunnallisen aseman, uskonnon, vammaisuuden, poliittisen tai muun miellipiteen tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella. Caverionin eettisissä liiketoimintaperiaatteissa

ohjeistetaan myös aktiivisesti lisäämään pyrkimyksiä yhdenvertaisuuden sekä sukupuolten tasa-arvon ja monimuotoisuuden edistämiseksi. Caverion kunnioittaa yleismaailmallisia ihmisoikeuksia. Caverionilla on nollatoleranssi syrjinnän, häirinnän ja minkään laittoman toiminnan suhteen.

Caverionin yhteistyökumppaneille on erilliset toimittajien toimintaohjeet. Toimittajien, alihankkijoiden ja muiden liikekumppaneiden odotetaan noudattavan kansainvälisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia, työehtoja, yhteiskuntavastuun periaatteita ja hyviä eettisiä käytäntöjä.

Caverion toimii pääasiassa kehittyneillä, läpinäkyvillä markkinoilla. Caverionin oman arvion mukaan ei ole olennaista riskiä siitä, että sen toimittajat käyttäisivät lapsityövoimaa. Mahdolliset riskit liittyvät epävarmuuteen tai epätietoisuuteen siitä, miten alihankkijat menettelevät omassa päivittäisessä toiminnassaan. Ihmisoikeusrikkomusten riskejä on pääosin kauempana Caverionin toimitusketjussa.

Caverionilla on käytössään verkkopohjainen ilmoituskanava, jonka kautta työntekijät voivat luottamuksellisesti ilmoittaa havaitsemistaan rikkomuksista. Lisäksi ilmoituksia voi lähettää sähköpostitse.

Korruption ja lahjonnan torjunta

Eettisissä liiketoimintaperiaatteissa määritetään selvästi Caverionin suhtautuminen korruptioon ja lahjontaan: Caverionilla on nollatoleranssi korruption, kiristyksen, kilpailun vastaisten toimien, syrjinnän, häirinnän ja minkään laittoman toiminnan suhteen.

Seuraavat periaatteet ohjaavat Caverionin suhdetta sen toimittajiin, alihankkijoihin ja muihin liikekumppaneihin:

- Caverion ei hyväksy minkäänlaista lahjontaa tai muita laittomia maksuja suhteissaan toimittajiin, alihankkijoihin ja muihin liikekumppaneihin.
- Caverion tekee kaiken voitavansa lahjonnan, korruption ja valkokaulusrikollisuuden torjumiseksi.

Caverion kannattaa avointa ja reilua kilpailua kaikilla markkinoilla. Caverion noudattaa sovellettavaa kilpailulainsäädäntöä kaikessa toiminnassaan ja pyrkii välttämään tilanteita, joihin liittyy kilpailumääräysten rikkomisen vaara.

Caverion valvoo lahjonnan vastaisten periaatteidensa noudattamista tutkimalla kaikki eettisen toiminnan raportointikanavan kautta tehdyt ilmoitukset. Verkkopohjainen kanava on Caverion-konsernin koko henkilöstön käytettävissä. Vuodesta 2013

lähtien käytössä olleen kanavan kautta ilmoituksen voi tehdä nimettömänä. Konsernin Compliance (toiminnan vaatimustenmukaisuus)-organisaatio tutkii kaikki ilmoitukset ja väitteet. Eettiset liiketoimintaperiaatteet tukevat oikeutta ja velvollisuutta ilmoittaa mahdollisista väärinkäytöksistä.

Lahjontariskejä on yleisesti ottaen pidetty suurina rakennusalalla. Caverionilla on nollatoleranssi korruption ja lahjonnan suhteen.

Caverion on julkistanut kaksi toiminnan vaatimustenmukaisuuteen liittyvää tapausta:

- Saksa: Caverion on havainnut sisäisessä kartellitutkinnassaan, että erääseen Saksassa toteutettuun projektiin saattaa liittyä korruptiota. Tämän sisäisen tutkinnan suoritti Caverionin saksalainen tytäryhtiö Caverion Deutschland GmbH, jonka palveluksessa kaikki epäillyt henkilöt työskentelivät. Tapahtumat liittyvät YIT:n jakautumista edeltävään aikaan. Asia on edelleen kesken.
- Suomi: Caverionia ja yhtä Caverionin työntekijää vastaan on nostettu syyte väitetystä lahjonnasta hevosurheilun sponsoroimisen yhteydessä. Tapahtumat liittyvät vuosiin 2007–2012 eli YIT:n jakautumista edeltävään aikaan. Asia on edelleen kesken.

Caverionilla on käytössä useita vakiomuotoisia valvontaprosesseja, joiden tarkoituksena on estää tunnistettujen korruptio- ja lahjontariskien toteutuminen. Nämä prosessit ovat osa projektien myynti- ja toteutusvaiheita sekä palveluiden myynti- ja toimitusvaiheita. Ne sisältävät tarjousten valmisteluun ja hankintaan liittyviä tarkastuksia ja valvontaa (esimerkiksi seuranta, arvioinnit, due diligence-toimet ja hyväksynnät).

Caverion on perustanut compliance-ohjelman, jossa ovat mukana konsernin compliance-yksikkö ja compliance-asioista vastaava johtaja (Chief Compliance Officer) sekä paikallinen compliance-henkilöstö. Lisäksi Caverion on käynyt läpi konsernitason käytäntönsä ja ohjeistuksensa ja ottanut ne uudelleen käyttöön ”Caverionin toimintaohjeet”-nimisenä. Caverionilla on myös Compliance & Ethics -komitea, johon kuuluvat ylin johto ja Chief Compliance Officer.

Caverionin toimitusjohtaja on ilmaissut selvästi, ettei Caverion hyväksy minkäänlaisia toimia niitä henkilöitä vastaan, jotka tekevät vilpittömässä mielessä ilmoituksen eettisen toiminnan raportointikanavan kautta.

Caverionin muut kuin taloudelliset KPI-mittarit

	2017	2016
Ympäristöasiat		
Autokannan polttoainepäästöt (tCO ₂)	22 999	23 584
Autokannan polttoainepäästöt kgCO ₂ / liikevaihto (EUR)	10,1	10,0
Huoltoautojen määrä	4 833	5 130
Työsuhdeautojen määrä	1 484	1 622
Sosiaaliset ja henkilöstöön liittyvät seikat		
Tapaturmataajuus (poissaolon aiheuttaneiden työtapaturmien määrä miljoonaa työtuntia kohti)	5,7	6,3
Kuolemaan johtaneita tapaturmia	0	0
OHSAS 18001 -sertifikaatin mukainen liiketoiminta (%)	91	92
Vaihtuvuus, vakituinen henkilöstö (%)	15,6	14,6
Työsuhteen kesto keskimäärin (vuotta)	10,6	11,0
Työntekijöiden sitoutumisindeksi	70	70 (2015)
Ihmisoikeuksien kunnioittaminen		
Eettisiä liiketoimintaperiaatteita koskevan koulutuksen suorittaneet (%)	93	84
Korruption ja lahjonnan torjunta		
Compliance & Ethics -komitean kokousten määrä	3	3

Konsernin tuloslaskelma

Milj. e	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Liikevaihto	2.1	2 282,8	2 364,1
Liiketoiminnan muut tuotot	2.2	15,9	1,9
Aineet ja tarvikkeet		-638,4	-648,2
Ulkopuoliset palvelut		-433,0	-450,8
Henkilöstökulut	2.2	-940,4	-989,1
Liiketoiminnan muut kulut	2.2	-275,8	-289,2
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	5.7	0,0	-0,1
Poistot ja arvonalentumiset	2.3	-30,4	-29,5
Liikevoitto		-19,3	-40,8
Rahoitustuotot		0,9	1,2
Kurssierot		0,2	0,2
Rahoituskulut		-6,9	-4,1
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	2.4	-5,7	-2,6
Tulos ennen veroja		-25,1	-43,5
Tuloverot	2.5	4,2	11,8
Tilikauden tulos		-20,9	-31,7
Jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		-20,9	-31,7
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:			
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, euroa	2.6	-0,19	-0,25
Osakekohtainen tulos, laimennettu, euroa		-0,19	-0,25

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. e	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Tilikauden tulos		-20,9	-31,7
Muut konsernin kirjatut tuotot ja kulut			
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi:			
Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos		1,6	-4,2
– Laskennallinen vero		0,0	1,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi:			
Rahavirran suojaukset	5.5	0,1	
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos	5.4	0,1	0,0
Muuntoerot		-2,6	1,0
Muut konsernin kirjatut tuotot ja kulut, yhteensä		-0,7	-1,9
Konsernin laaja tulos		-21,5	-33,6
Jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		-21,6	-33,6
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernitase

Milj. e	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	4.3	21,9	28,3
Liikearvo	4.2	331,6	339,8
Muut aineettomat hyödykkeet	4.3	46,7	53,0
Osuudet osakkuusyrityksissä	5.7	0,1	0,1
Myytavissä olevat sijoitukset	5.4	1,2	1,2
Saamiset	3.2	2,1	3,3
Laskennalliset verosaamiset	3.5	17,6	10,6
Pitkäaikaiset varat yhteensä		421,1	436,4
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	3.1	17,6	30,7
Myyntisaamiset	3.2	347,3	378,2
Osatuloutussaamiset	3.2	249,7	244,4
Muut saamiset	3.2	47,5	40,4
Verosaamiset		7,5	6,4
Rahavarat		29,2	47,7
Lyhytaikaiset varat yhteensä		698,9	747,9
VARAT YHTEENSÄ		1 120,0	1 184,3
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
	5.2		
Osakepääoma		1,0	1,0
Omat osakkeet		-3,2	-3,2
Muuntoerot		-8,1	-5,5
Arvonmuutosrahasto		-0,5	-0,7
Hybridipääoma		100,0	
Kertyneet voittovarot		173,2	193,1
		262,4	184,6
Määräysvallattomien omistajien osuus		0,4	0,4
Oma pääoma yhteensä		262,7	185,0
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	3.5	51,6	51,1
Eläkeveloitteet	5.8	44,2	45,4
Varaukset	3.4	7,0	7,1
Korolliset velat	5.4	57,7	127,6
Muut velat	3.3	0,4	0,6
Pitkäaikaiset velat yhteensä		160,8	231,7
Lyhytaikaiset velat			
Ostovelat	3.3	215,5	214,1
Saadut ennakot	3.3	179,9	192,5
Muut velat	3.3	237,3	258,7
Verovelat		5,8	6,5
Varaukset	3.4	22,4	30,1
Korolliset velat	5.4	35,5	65,7
Lyhytaikaiset velat yhteensä		696,4	767,6
Velat yhteensä		857,3	999,3
OMA PÄÄOMA JA VELAT YHTEENSÄ		1 120,0	1 184,3

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernin rahavirtalaskelma

Milj. e	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Liiketoiminnan rahavirrat			
Tilikauden tulos		-20,9	-31,7
Oikaisut:			
Poistot ja arvonalentumiset		30,4	29,5
Muut liiketoimet, joihin ei liity maksutapahtumaa		-5,0	12,1
Rahoitustuotot ja -kulut		5,7	2,6
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja – tappiot		-12,3	0,3
Verot		-4,2	-11,8
Oikaisut yhteensä		14,5	32,8
Käyttöpääoman muutokset:			
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos		1,3	-12,5
Vaihto-omaisuuden muutos		11,9	-2,9
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos		-15,6	-8,2
Käyttöpääoman muutos		-2,4	-23,5
Operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja			
		-8,7	-22,4
Maksetut korot		-6,7	-3,9
Muut rahoituserät, netto		1,1	0,6
Saadut korot		0,8	1,0
Saadut osingot		0,2	0,0
Maksetut verot		-3,4	-12,4
Liiketoiminnan nettorahavirta		-16,7	-37,0
Investointien rahavirrat			
Tytäryritysten ja liiketoimintojen hankinta vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	4.1	-2,4	-4,2
Tytäryritysten ja liiketoimintojen myynti vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	4.1	23,1	0,0
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin	4.3	-4,2	-10,3
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin	4.3	-13,2	-23,5
Investoinnit sijoituksiin			0,1
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myynti		0,2	0,3
Myytävässä olevien sijoitusten myynti		0,1	0,2
Investointien nettorahavirta		3,6	-37,4
Rahoituksen rahavirrat			
Lainasaamisten muutos		1,2	-2,8
Lainojen nostot	5.3		80,0
Lainojen takaisinmaksut	5.3	-68,7	-22,1
Lyhytaikaisten lainojen nettomuutos	5.3	-30,0	34,6
Rahoitusleasingvelkojen nosto	5.4		2,8
Rahoitusleasingvelkojen takaisinmaksu	5.4	-2,2	-3,7
Hybridipääoma	5.2	100,0	
Hybridipääoman kulut ja korot		-1,0	
Maksetut osingot		0,0	-35,1
Rahoituksen nettorahavirta		-0,7	53,8
Rahavarojen muutos			
		-13,9	-20,6
Rahavarat tilikauden alussa		47,7	68,1
Valuuttakurssien muutosten vaikutus		-4,6	0,2
Rahavarat tilikauden lopussa		29,2	47,7

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

Milj. e	Liite	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma						Määräysvallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
		Osakepääoma	Kertyneet voittovarot	Muuntoerot	Arvonmuutosrahasto	Omat osakkeet	Hybridipääoma		
Oma pääoma 1.1.2017		1,0	193,1	-5,5	-0,7	-3,2	184,7	0,4	185,0
Kauden laaja tulos 1-12/2017									
Katsauskauden tulos			-20,9				-20,9	0,0	-20,9
Muut laajan tuloksen erät:									
Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos			1,6				1,6		1,6
– Laskennallinen vero			0,0				0,0		0,0
Rahavirran suojaukset	5.5				0,1		0,1		0,1
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos	5.4				0,1		0,1		0,1
Muuntoerot				-2,6			-2,6		-2,6
Kauden laaja tulos 1-12/2017, yhteensä			-19,2	-2,6	0,2		-21,6	0,0	-21,5
Liiketoimet omistajien kanssa	5.2								
Osingonjako								0,0	0,0
Osakeperusteiset maksut	6.2		0,1				0,1		0,1
Hybridipääoma							100,0		100,0
Hybridipääoman noston kulut verojen jälkeen			-0,8				-0,8		-0,8
Liiketoimet omistajien kanssa, yhteensä			-0,7				100,0	0,0	99,3
Oma pääoma 31.12.2017		1,0	173,2	-8,1	-0,5	-3,2	100,0	0,4	262,7

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Milj. e	Liite	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma					Määräys- vallat- tomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä	
		Osake- pääoma	Kertyneet voittovarot	Muunto- erot	Arvon- muutos- rahasto	Omat osakkeet			Yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016		1,0	262,8	-6,5	-0,7	-3,2	253,4	0,4	253,7
Kauden laaja tulos 1-12/2016									
Katsauskauden tulos			-31,7				-31,7	0,0	-31,7
Muut laajan tuloksen erät:									
Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos			-4,2				-4,2		-4,2
- Laskennallinen vero			1,3				1,3		1,3
Rahavirran suojaukset	5.5								
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos	5.4				0,0		0,0		0,0
Muuntoerot				1,0			1,0		1,0
Kauden laaja tulos 1-12/2016, yhteensä			-34,6	1,0	0,0		-33,6		-33,6
Liiketoimet omistajien kanssa	5.2								
Osingonjako			-35,1				-35,1		-35,1
Osakeperusteiset maksut	6.2		0,0			0,0	0,0		0,0
Liiketoimet omistajien kanssa, yhteensä			-35,1			0,0	-35,1		-35,1
Oma pääoma 31.12.2016		1,0	193,1	-5,5	-0,7	-3,2	184,7	0,4	185,0

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

1 Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Laadintaperiaatteet löytyvät relevantin liitetiedon kohdalta osioista 2-6.



Yleiset tiedot

Caverion Oyj ("emoyhtiö" tai "yhtiö") tytäryhtiöineen (yhdessä, "Caverion", "Caverion-konserni" tai "konserni") on kiinteistö- ja rakennusalan sekä teollisuuden palveluja tarjoava konserni. Caverion suunnittelee, toteuttaa, huoltaa ja ylläpitää käyttäjäystävällisiä ja energiatehokkaita teknisiä ratkaisuja kiinteistöille ja teollisuudelle. Caverionin palveluita käytetään toimistoissa ja liikekiinteistöissä, asunnoissa, julkisissa palvelurakennuksissa, infrastruktuurissa sekä teollisuuslaitoksissa.

Caverion Oyj:n kotipaikka on Helsinki ja sen rekisteröity osoite on Panuntie 11, 00620 Helsinki. Yhtiön osakkeet on listattu NASDAQ OMX Helsinki Oy:n pörssilistalla 1.7.2013 lähtien. Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.caverion.fi tai emoyhtiön pääkonttorista, osoitteesta Panuntie 11, 00620 Helsinki.

YIT Oyj:n osittaisjakautuminen, jossa kiinteistötekniiset palvelut -liiketoiminta eriytettiin YIT Oyj:stä ("jakautuminen"), tuli voimaan 30.6.2013. Voimaantulopäivänä kaikki kiinteistötekniiset palvelut -liiketoimintaan liittyvät varat ja velat siirrettiin Caverion Oyj:lle, joka syntyi osittaisjakautumisen yhteydessä.

Caverion Oyj:n hallitus on kokouksessaan 6.2.2018 hyväksynyt konsernitilinpäätöksen julkaistavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös tai muuttaa sitä tilinpäätöksen julkistamisen jälkeen pidettävässä varsinaisessa yhtiökokouksessa.

Konsernitilinpäätös on laadittu noudattaen jäljempänä esitettyä laatimisperustaa ja laatimisperiaatteita.

Caverion Oyj:n konsernitilinpäätös on laadittu Euroopan unionissa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti noudattaen 31. joulukuuta 2017 voimassa olevia standardeja ja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölain säädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös esitetään miljoonina euroina, ellei erikseen muuta mainita, ja yksittäiset luvut ja loppusummat pyöristetään miljooniksi, mistä johtuen yhteenlaskuissa saattaa esiintyä pyöristyseroja.

Konsernitilinpäätös tilikaudelta 2017 on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta myytävissä olevia sijoituksia, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, käypään arvoon arvostettavia johdannais-sopimuksia sekä Caverion Oyj:n osakkeen käypään arvoon perustuvia osakepohjaisen kannustinjärjestelmän kulukirjauksia.

IFRS-standardien mukaisen tilinpäätöksen laatiminen edellyttää tiettyjen keskeisten kirjanpidollisten arvioiden käyttöä. Lisäksi se edellyttää johdolta harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sovellettaessa. Jäljempänä kohdassa "Keskeiset kirjanpidolliset arviot ja harkintaan perustuvat ratkaisut" kuvataan merkittävää harkintaa vaativat tai monimutkaiset alueet sekä alueet, joilla on tehty konsernitilinpäätöksen kannalta merkittäviä oletuksia ja arvioita.

Konsernitilinpäätöksen laatiminen

Tytäryhtiöt

Tytäryrityksiä ovat kaikki sellaiset yritykset, joissa konsernilla on oikeus määrätä talouden ja toiminnan periaatteista. Yleensä tämä perustuu osakeomistukseen, joka tuottaa yli puolet äänivallasta. Arvioitaessa, onko konsernilla toisessa yrityksessä määräysvalta, otetaan huomioon sellaisen potentiaalisen äänivallan olemassaolo ja vaikutus, joka on tarkasteluhetkellä toteutettavissa käyttämällä oikeus tai suorittamalla vaihto. Tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen kokonaisuudessaan siitä päivästä lukien, jona konserni saa niihin määräysvallan. Yhdistely lopetetaan, kun määräysvalta lakkaa.

Liiketoimintojen yhdistäminen käsitellään hankintamenomenetelmällä. Tytäryhtiön hankinnasta maksettava kokonaisvastike määritetään luovutettavien varojen, vastattavaksi otettavien velkojen ja mahdollisten konsernin liikkeeseen laskemien oman pääoman ehtoisten instrumenttien käypänä arvona. Kokonaisvastike sisältää ehdollisesta vastikejärjestelystä johtuvan omaisuuserän tai velan käyvän arvon. Hankintaan liittyvät menot kirjataan kuluiksi toteutuessaan. Yksilöitävissä olevat hankitut varat, ja vastattavaksi otetut velat ja ehdolliset velat arvostetaan hankinta-ajankohdan käypiin arvoihin. Määräysvallattomien omistajien osuus kirjataan hankintakohtaisesti käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta nettovarallisuudesta.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja voitot eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa.

Luopuminen tytäryrityksistä

Kun määräysvalta lakkaa, mahdollinen jäljelle jäävä osuus arvostetaan määräysvallan menettämisaikakohdan käypään arvoon ja kirjanpitoarvon muutos kirjataan tuloslaskelmaan. Lisäksi mahdollisia aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään realisoituneina ja ne siirretään tulovaikutteisiksi. Jos omistusosuus vähenee niin, että määräysvalta kuitenkin edelleen säilyy, vain tämä suhteellinen osuus aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatusta määrästä siirretään omaan pääomaan sisältyvään määräysvallattomien omistajien osuuteen.

Liiketoimet määräysvallattomien omistajien kanssa

Määräysvallattomien omistajien kanssa toteutuneita liiketoimia, jotka eivät johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääoma koskevin liiketoimin. Maksetun vastikkeen ja tytäryhtiön nettovarallisuudesta hankitun osuuden kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan omaan pääomaan. Myös voitot tai tappiot osakkeiden myynnistä määräysvallattomille omistajille kirjataan omaan pääomaan.

Keskeiset kirjanpidolliset arviot ja harkintaan perustuvat ratkaisut

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Arvioita ja oletuksia tarkastellaan jatkuvasti, ja ne perustuvat aiempaan kokemukseen ja muihin tekijöihin kuten odotuksiin tulevista tapahtumista, joiden voidaan kyseisissä

olosuhteissa kohtuudella uskoa toteutuvan. Arvioihin ja oletuksiin perustuvien kirjanpidollisten arvioiden lopputulemat voivat lähtökohtaisesti poiketa arvioiduista. Merkittäviä kirjanpidollisia arvioita ja harkintaa sisältyy alla mainittuihin tilinpäätöseriin. Arvioita ja harkintaa on kommentoitu yksityiskohtaisemmin kunkin erän yhteydessä.

- o Liikearvo
- o Osatuloutettavat sopimukset
- o Tuloverot
- o Varaukset
- o Eläkevelvoitteet
- o Myyntisaamiset

Ulkomaan rahan määräisten erien muuntaminen

Kunkin konserniyrityksen tilinpäätöksiin sisällytetyt luvut määritetään siinä valuutassa, joka on kunkin yksikön pääasiallisen toimintaympäristön valuutta (toimintavaluutta). Tämä konsernitiilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin esittämismuunnosvaluutta.

Ulkomaisten konserniyritysten tuloslaskelmat muunnetaan euroiksi käyttäen kauden keskikursseja. Taseet muunnetaan euroiksi tilikauden päättämispäivän kurssia käyttäen. Tilikauden

tuloksen muuntaminen eri kursseilla tuloslaskelmassa ja taseessa aiheuttaa muuntoeron, joka kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten yksikön hankinnasta syntyneitä liikearvoja sekä varojen ja velkojen oikaisuja käypiin arvioihin käsitellään ulkomaisten yksikön varoina ja velkoina, ja ne muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Tästä syntyvät muuntoerot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Kun tytäryritys myydään, kertyneet muuntoerot kirjataan tuloslaskelmaan osana myyntivoittoa tai -tappiota.

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivän kurssia tai, jos erät on arvostettu uudelleen, arvostuspäivän kurssia. Valuuttakurssivoitot ja -tappiot, jotka syntyvät liiketapahtumiin liittyvistä maksuista ja ulkomaan rahan määräisten varojen ja velkojen muuttamisesta tilinpäätöspäivän kurssiin, merkitään tuloslaskelmaan. Lainoihin ja rahavaroihin liittyvät valuuttakurssivoitot ja -tappiot esitetään tuloslaskelmassa omana eränään rahoitustuotoissa ja -kuluissa. Kaikki muut valuuttakurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolella. Ei-monetaariset erät arvostetaan pääasiassa tapahtumapäivän kurssiin.

Konsernitiilinpäätöksen laadinnassa käytetään Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä määrittelemiä valuuttakursseja. Käytetyt valuuttakurssit ovat:

	Tuloslaskelma 1-12/2017	Tuloslaskelma 1-12/2016	Tase 31.12.2017	Tase 31.12.2016
1 EUR = CZK	26,3231	27,0342	25,5350	27,0210
DKK	7,4385	7,4453	7,4449	7,4344
NOK	9,3316	9,2911	9,8403	9,0863
PLN	4,2561	4,3635	4,1770	4,4103
RUB	65,9183	74,1467	69,3920	64,3000
SEK	9,6377	9,4676	9,8438	9,5525

Toimintasegmentit

Caverion-konsernin kannattavuus on esitetty yhtenä kokonaisuutena 1.1.2014 alkaen. Caverionin ylin operatiivinen päätöksentekijä on hallitus. Caverionin johtamisrakenteen, toiminnan luonteen ja liiketoiminta-alueiden vuoksi raportoitava toimintasegmentti on koko konserni.

Arvio uusien standardien ja tulkintojen vaikutuksesta konsernitiilinpäätöksen tulevaisuudessa

Useat uudet standardit, standardien muutokset ja tulkinnat tulevat voimaan vasta myöhemmin kuin 1.1.2017 alkavilla tilikausilla, eikä niitä ole sovellettu tätä konsernitiilinpäätöstä laadittaessa. Niistä vain seuraavilla odotetaan olevan merkittävää vaikutusta konsernin tilinpäätökseen:

IFRS 9 'Rahoitusinstrumentit'

IFRS 9:n kokonainen versio korvaa suurimman osan IAS 39:ään sisältyvästä ohjeistuksesta. Eri arvostusperusteet on säilytetty, mutta niitä on yksinkertaistettu määräämällä rahoitusvaroilta kolme pääasiallista arvostusryhmää: jaksotettu hankintameno, käypä arvo muiden laajan tuloksen erien kautta ja käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Luokittelu riippuu yhteisön liiketoimintamallista ja rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimusperusteisten rahavirtojen ominaispiirteistä. Osakesijoitukset arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, joskin niitä alun perin kirjanpitoon merkittäessä voidaan tehdä peruuttamaton valinta arvonmuutosten kirjaamisesta muihin laajan tuloksen eriin. Standardin käyttöönottolla ei ole

merkittäviä vaikutuksia rahoitusvarojensa luokitteluun ja kirjaamiseen.

IAS 39:n mukainen toteutuneisiin arvonalentumistappioihin perustuva malli korvautuu uudella odotettuihin tappioihin perustuvalla mallilla. Uuden arvonalentumismallin mukaan arvonalentumisvaraukset on kirjattava odotettujen luottotappioiden perusteella, eikä realisoituneiden tappioiden perusteella kuten IAS 39 vaatii. Uuden mallin käyttöönotolla ei ole merkittävää vaikutusta konsernin rahoitusvarojen luottotappiovaraukseen.

Rahoitusvelkojen luokitteluun ja arvostukseen ei tullut muita muutoksia kuin oman luottoriskin muutosten kirjaaminen muihin laajan tuloksen eriin, kun on kyse käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista veloista. Konsernissa tähän erään kuuluvat johdannaisten negatiiviset käyvät arvot. Konserni ei odota näistä vaikutuksia.

Suojauksen tehokkuutta koskevat vaatimukset helpottuvat, kun vaatimus täsmällisestä tehokkuustestauksesta poistuu. IFRS 9 edellyttää taloudellista suhdetta suojauskohteen ja suojausinstrumentin välillä ja samaa "suojausastetta" kuin mitä johto tosiasiallisesti käyttää riskienhallinnassa. Dokumentointia vaaditaan edelleen, mutta se poikkeaa IAS 39:n mukaisesta. Tällä hetkellä voimassa oleviin johdannaisiin ei sovelleta suojauslaskentaa ja johdon arvion mukaan näihin ei tulla soveltamaan suojauslaskentaa IFRS 9 mukaisesti.

Standardia sovelletaan 1.1.2018 alkaen. Vertailuvuoden 2017 lukuja ei tulla muuttamaan standardin mukaiseksi.

IFRS 15 'Myyntituotot asiakassopimuksista'

IFRS 15 sisältää viisivaiheisen mallin asiakassopimusten perusteella saatavien myyntituottojen kirjaamiseen. Tuloutus tapahtuu, kun (tai sitä mukaa kuin) asiakas saa määräysvallan luvattuun tavarahan tai palveluun siinä määrässä, johon yritys odottaa olevansa oikeutettu kyseisistä tuotteista tai palveluista. Lisäksi IFRS 15 sisältää kattavat liitetietovaatimukset yhtiön asiakassopimuksista, sopimusten suoritevelvoitteista ja merkittävistä tehdyistä arvioista. Caverion ottaa standardin käyttöön täysin takautuvasti 1.1.2018. Se korvaa standardit IAS 11 "Pitkäaikaishankkeet" ja IAS 18 "Tuotot" sekä näihin liittyvät tulkinnat.

Konsernin johto on laatinut IFRS 15 -standardin vaikutuksista analyysin, joka voi muuttua tarkempaa analyysia viimeisteltäessä. Johdon näkemyksen mukaan standardin vaikutus nykyiseen osatuloittamiskäytäntöön on vähäinen. Merkittävin IFRS 15:n käyttöönoton vaikutus koskee kauppahinnan määrittämistä ja siihen liittyviä uusia vaatimuksia. Standardi edellyttää muuttuvan kauppahinnan osuuden tulouttamista ainoastaan siinä määrin kuin on erittäin todennäköistä, ettei tuloutusta tarvitse peruuttaa siinä vaiheessa kun muuttuva kauppahinta on varmasti määriteltävissä. Tähän liittyvän analyysin tuloksena tullaan kirjaamaan 20–25 milj. euron negatiivinen vaikutus konsernin kertyneisiin voittovaroihin. Aikaisempina vuosina muuttuva kauppahinta on tuloutettu kun johto on arvioinut tuloutuskriteerien todennäköisesti täyttyvän.

IFRS 15 mukaiset oikaistut vertailutiedot julkaistaan maaliskuussa 2018.

IFRS 16 'Vuokrasopimukset'

Uuden standardin mukaan käytännössä kaikki vuokrasopimukset kirjataan vuokralleottajan taseeseen. Aiemman IAS 17 mukaisen ohjeistuksen mukaan vuokralle ottajan piti tehdä ero rahoitusleasingsopimuksen (taseessa) ja operatiivisen vuokrasopimuksen – IAS 17:ssä "muu vuokrasopimus" – (taseen ulkopuolella) välillä, mutta uuden mallin mukaan tätä jakoa ei tehdä, vaan vuokralainen kirjaa taseeseen lähes kaikista sopimuksista käyttöoikeusomaisuuserän ja vastaava vuokrasopimusvelan. Ainoana valinnaisena poikkeuksena ovat tiettyjä lyhytaikaisia ja arvoltaan vähäisiä kohteita koskevat sopimukset.

Standardi vaikuttaa pääasiassa konsernin operatiivisten vuokrasopimusten kirjaustapaan. Lisätietoa vuokravastuista löytyy liitteestä 5.9 Muut vuokrasopimukset. Konsernin johto on laatinut IFRS 16 standardin vaikutuksista alustavan arvion. Alustavan arvion mukaan suurin osa operatiivisista vuokrasopimuksista tullaan kirjaamaan taseeseen. Uusi standardi tulee vaikuttamaan olennaisesti konsernin taseeseen ja taseeseen liittyviin tunnuslukuihin, kuten omavaraisuus- ja velkaantumistaseseen. Vuokrasopimukset-standardi vaikuttaa myös konsernin tuloslaskelmaan. Tulevaisuudessa vuokratulua ei esitetä, vaan tuloslaskelmaan kirjataan omaisuuserästä poisto ja vuokrasopimusvelasta kertynyt korko, mistä johtuen käyttökate tulee paranemaan. Konserni ei kuitenkaan ole vielä arvioinut, mitä vaikutuksia vuokra-ajan määritelmän muutoksella, vuokrasopimukseen liittyvien palvelujen käsittelyllä tai vuokrasopimuksen jatko- tai päättämisoptiolla on. Tästä johtuen tässä vaiheessa on mahdotonta arvioida käyttöoikeusomaisuuserän ja vastaavan vuokrasopimusvelan määrää tai standardin käyttöönoton vaikutuksia konsernin tuloslaskelmaan tai rahavirtoihin.

Standardia suunnitellaan sovellettavan voimaantulopäivästä 1.1.2019 alkaen. Konsernin on tarkoitus ottaa standardi käyttöön yksinkertaistetulla lähestymistavalla, jolloin vertailutietoja ei oikaista.

Uudet standardit ja standardien muutokset

Muutos IAS 7:ään Rahavirtalaskelma

Muutos sisältää vaatimuksen siitä, että esitetään selostus rahoitus-toiminnoista johtuvien velkojen muutoksista. Konserni on ottanut IAS 7:ään tehdyt muutokset käyttöön 1.1.2017 alkaen ja muuttanut nettovelvoista esitettävät tiedot uusien vaatimusten mukaisiksi. Lisätietoa löytyy liitteestä 5.3.



Käyttökate
11,0
milj. euroa

Liikevaihto
2282,8
milj. euroa

2 Taloudellinen kehitys

Tässä osiossa

Tämä osio sisältää seuraavat liitetiedot, jotka kuvaavat Caverionin taloudellista kehitystä vuonna 2017:

2.1 Liikevaihto	25
2.2 Kulut	26
2.3 Poistot ja arvonalentumiset ...	27
2.4 Rahoitustuotot ja -kulut	27
2.5 Tuloverot	28
2.6 Osakekohtainen tulos	28

Strategiset tavoitteet 2017–2020

Kassakonsersio =
Operatiivinen kassavirta
ennen rahoituseriä ja veroja
/ Käyttökate > 100 %

Kannattavuus:
Käyttökate (EBITDA)
yli 6 % liikevaihdosta

Velkaantuneisuus:
Nettovelat/
Käyttökate < 2.5x

Kasvu:

- o Liikevaihdon kasvutavoite annetaan vuoden 2019 loppuun mennessä.
- o Palveluiden kasvu > markkinakasvu.
- o Pitkän aikavälin tavoite yli vuoden 2020: Palvelut tuottavat yli 2/3 konsernin liikevaihdosta.

2.1 Liikevaihto

Liikevaihdon jakautuminen

Milj. e	2017	%	2016	%
Saksa	465,3	20 %	506,6	21 %
Ruotsi	492,2	22 %	531,8	22 %
Tanska-Norja	481,5	21 %	455,8	19 %
Teollisuuden ratkaisut	287,3	13 %	317,7	13 %
Suomi	317,3	14 %	320,7	14 %
Itävalta	161,9	7 %	153,0	6 %
Itä-Eurooppa	77,2	3 %	78,7	3 %
Konserni yhteensä	2 282,8	100 %	2 364,1	100 %
Projektit-liiketoiminta	1 087,6	48 %	1 233,6	52 %
Tekninen asennus	716,2	31 %	782,3	33 %
Suuret projektit	371,4	16 %	451,3	19 %
Palvelut-liiketoiminta	1 195,2	52 %	1 130,6	48 %
Tekninen huolto ja kunnossapito	850,5	37 %	817,8	35 %
Managed Services	344,6	15 %	312,8	13 %

Caverionin asiakaskunta koostuu laajasta määrästä asiakkaita useilla maantieteellisillä alueilla ja yhdenkään asiakkaan liikevaihto ei edusta merkittävää osaa Caverionin liikevaihdosta.

Liikevaihdon maantieteellinen jakauma asiakkaan sijainnin mukaan

Milj. e	2017	2016
Ruotsi	500,4	561,3
Suomi	567,4	573,6
Norja	368,4	359,5
Saksa	447,9	477,0
Itävalta	155,0	148,5
Tanska	139,8	126,3
Muut maat	103,8	117,9
Konserni yhteensä	2 282,8	2 364,1

Pitkäaikaisten sopimuksien tuloutus

Pitkäaikaisten, valmistusasteen mukaisesti tuloutettavien sopimuksien liikevaihdot vuosina 2017 ja 2016 olivat 1 263,6 milj. euroa ja 1 371,5 milj. euroa ja ne olivat 55 prosenttia ja 58 prosenttia konsernin liikevaihdosta.

Konsernitase sisältää 249,7 (244,4) milj. euroa laskuttamattomia myyntisaamia keskeneräisille valmistusasteen mukaan tuloutetuille sopimuksille.

Laadintaperiaatteet

Liikevaihtoon kirjataan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot käypään arvoon vähennettynä väliillisillä veroilla ja alennuksilla.

Tuotot tavaroiden ja palvelujen myynnistä kirjataan, kun omistamiseen liittyvät merkittävät riskit, edut ja määräysvalta ovat siirtyneet ostajalle. Tuotot lyhytaikaisista palveluista kirjataan silloin, kun palvelu on suoritettu.

Osatuloutettavat palvelusopimukset ja kiinteistötekniiset projektit kirjataan tuotoiksi valmistusasteen perusteella, kun liike-toimen lopputulos voidaan arvioida luotettavasti. Valmistusaste määritellään tarkasteluhetken mennessä suoritetusta työstä johtuvien menojen osuutena hankkeen arvioiduista kokonaismenoista. Menot, joiden määrä ylittää valmistusasteen mukaisen menojen määrän, aktivoidaan vaihto-ominaisuuteen keskeneräisenä työnä.

Laskutus, jonka määrä ylittää valmistusasteen mukaisen tuloutuksen määrän jaksotetaan saatuihin ennakoihin. Laskutus, jonka määrä alittaa valmistusasteen mukaisen tuloutuksen määrän kirjataan osatuloutussiirtosaamiisiin.

Osatuloutettavien sopimusten tuloutukseen sisältyvistä arvioista johtuen tilikausittain esitetty liikevaihto ja tulos vain harvoin vastaavat lopullisen kokonaistuloksen tasaista jakautumista sopimuksen ajalle. Kun tuottojen kirjaaminen perustuu osatuloutukseen, sopimuksen lopputulosta arvioidaan säännöllisesti ja luotettavasti. Sopimuksen kokonaistuloksen laskenta sisältää arvioita sekä sopimuksen loppuunsaattamiseksi tarvittavien kokonaiskustannusten että laskutettavan työn kehittymisestä. Mikäli arviot sopimuksen lopputulemasta muuttuvat, tuloutettua myyntiä ja voittoa oikaistaan sillä raportointikaudella, jolloin muutos on ensi kertaa tiedossa

ja arvioitavissa. Jos on todennäköistä, että hankkeen valmiiksi saattamiseen tarvittavat kokonaismenot ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva tappio kirjataan kuluksi välittömästi.

Konserni voi myös toteuttaa ennalta sovitun yksittäisen projektin tai pitkäaikaisen palvelusopimuksen työyhteensijätyönä.

Työyhteensijätyö ei ole itsenäinen juridinen yksikkö, vaan sen osapuolena olevat yhtiöt ovat yleensä yhteisvastuussa työyhteensijätyön velvoitteista. Työyhteensijätyönä toteutettavat projektit ja palvelusopimukset sisältyvät asianomaisen konserniyhtiön raportointiin ja kirjataan tuotoiksi valmistusasteen mukaan konserniyhtiön työyhteensijätyöosuuden perusteella. ■

2.2 Kulut

Henkilöstökulut

Milj. e	2017	2016
Palkat	738,2	768,4
Eläkekulut	71,4	83,6
Osakeperusteinen palkitseminen	0,2	-0,5
Muut henkilösivukulut	130,6	137,6
Yhteensä	940,4	989,1
Konsernin henkilökunta keskimäärin tilikaudella	16 607	17 381

Tiedot johdon palkoista ja palkkioista sekä muista työsuhte-etuuksista on esitetty liitetiedossa 6.1 Johdon työsuhte-etuudet.

Liiketoiminnan muut kulut ja muut tuotot

Milj. e	2017	2016
Toimitilavuokrat	34,6	39,7
Muut vuokrat	50,5	43,4
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	10,9	12,6
Projektien muut muuttuvat kulut	47,7	60,5
Matkakulut	41,9	46,7
IT-kulut	43,9	35,3
Kiinteistökulut	8,7	8,9
Muut kiinteät kulut ¹⁾	37,6	42,0
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	275,8	289,2
Liiketoiminnan muut tuotot ²⁾	15,9	1,9
Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut yhteensä	259,9	287,3

¹⁾ Muut kiinteät kulut sisältävät käyttöomaisuuden myyntitappioita sekä konsultointi-, laki-, hallinto-, markkinointi- ja muita kiinteitä kuluja.

²⁾ Liiketoiminnan muut tuotot sisältävät muuan muassa käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja vuokratuottoja. Vuonna 2017 liiketoiminnan muihin tuottoihin sisältyy 12,3 milj. euron myyntivoitto Krantzin liiketoiminnan myynnistä Saksassa.

Konsernin tutkimus- ja kehittämismenot olivat 2,6 (3,2) milj. euroa vuonna 2017. Tutkimusmenot kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi.

Tilintarkastajille maksetut palkkiot

Milj. e	2017	2016
PricewaterhouseCoopers		
Tilintarkastus	0,8	0,7
Todistukset ja lausunnot	0,0	0,0
Veroneuvonta	0,2	0,2
Muut palkkiot	0,5	0,2
Muut	0,1	0,1
Yhteensä	1,6	1,2

PricewaterhouseCoopers Oy:n Suomessa suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut Caverion-konsernin yhtiöille tilikaudella 2017 olivat yhteensä 0,5 milj. euroa. Palvelut koostuivat tilintarkastajan lausunnoista (0,0 milj. euroa) veropalveluista (0,0 milj. euroa) ja muista palveluista (0,5 milj. euroa).

Uudelleenjärjestelykulut

Milj. e	2017	2016
Henkilöstökulut	4,4	21,1
Vuokrat	1,1	4,3
Muut uudelleenjärjestelykulut	1,8	1,5
Yhteensä	7,3	26,9

Caverion käynnisti kesäkuussa 2016 laajan uudelleenjärjestelyohjelman, joka jatkui loppuvuoden ajan ja vuonna 2017. Lisäksi Caverion käynnisti jatkotoimenpiteitä Ruotsissa toukokuussa 2017. Ohjelmasta ja toimenpiteistä aiheutuneet kulut on raportoitu uudelleenjärjestelykuluina. Osa- ja puolivuotiskatsauksissaan Caverion on raportoinut käyttökäteen ilman uudelleenjärjestelykuluja vaihtoehtoisena tunnuslukuna.

2.3 Poistot ja arvonalentumiset

Milj. e	2017	2016
Poistot hyödykeryhmittäin		
Aineettomat hyödykkeet		
Hankintojen kohdistukset	2,0	6,1
Muut aineettomat hyödykkeet	20,5	15,2
Aineelliset hyödykkeet	7,8	8,2
Yhteensä	30,4	29,5

Laadintaperiaatteet

Hankintameno jaksotetaan tasapoistoina hyödykkeen arvioidulle taloudelliselle vaikutusajalle seuraavasti:

Aineettomat hyödykkeet

Hankintojen kohdistukset	3–5 vuotta
Muut aineettomat hyödykkeet	2–5 vuotta

Aineelliset hyödykkeet

Rakennukset	40 vuotta
Koneet ja kalusto	3–5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	10–40 vuotta ■

2.4 Rahoitustuotot ja -kulut

Milj. e	2017	2016
Rahoitustuotot		
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	0,2	0,0
Korkotuotot lainoista ja muista saamisista	0,7	0,9
Luovutusvoitot myytävissä olevista sijoituksista		0,1
Muut rahoitustuotot lainoista ja muista saamisista	0,1	0,1
Rahoitustuotot yhteensä	0,9	1,2
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenuun kirjatuista lainoista ¹⁾	-4,5	-2,7
Muut rahoituskulut jaksotettuun hankintamenuun kirjatuista veloista	-2,3	-1,1
Korkokulut rahoitusleasingsopimuksista	-0,2	-0,1
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien varojen ja velkojen käyvän arvon muutos ²⁾	0,1	-0,2
Rahoituskulut yhteensä	-6,9	-4,1
Valuuttakurssivoitot	28,3	17,9
Valuuttakurssitappiot	-28,1	-17,6
Valuuttakurssierot, netto	0,2	0,2
Rahoituskulut, netto	-5,7	-2,6

¹⁾ Korkokulut jaksotettuun hankintamenuun kirjatuista lainoista sisältää korkojohdannaisten korkokuluja 0,3 (0,3) milj. euroa.

²⁾ Korkojohdannaisten käypään arvoon arvostaminen.

Laadintaperiaatteet

Korkotuotot ja -kulut on kirjattu efektiivisen koron menetelmällä ja osinkotuotot silloin, kun oikeus osinkoon on syntynyt. Lisätietoa rahoitusvaroista ja -veloista on esitetty liitteessä 5.4. ■

2.5 Tuloverot

Tuloverot tuloslaskelmassa

Milj. e	2017	2016
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	2,4	4,4
Edellisten tilikausien verot	-0,8	0,5
Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos	-5,8	-16,8
Tuloverot yhteensä	-4,2	-11,8

Konsernin tuloslaskelmaan kirjatut tuloverot eroavat suomalaisen yhtiön verokannan 20,0 prosenttia mukaisesta tuloverosta seuraavasti:

Milj. e	2017	2016
Tulos ennen veroja	-25,1	-43,5
Verot laskettuna kotimaan verokannalla (20,0 %)	-5,0	-8,7
Ulkomaisten tytäryritysten poikkeavat verokannat	-1,4	-3,1
Verovapaat tulot ja vähennyskelvottomat kulut	2,9	0,4
Osakkuusyritysten nettotulos	0,0	0,0
Verokantojen muutosten vaikutus laskennallisiin veroihin ¹⁾	-0,6	-0,4
Tilikauden tappioista kirjaamattomat verot	0,3	0,0
Aikaisemmin kirjaamattomien verotappioiden käyttö	-0,1	
Laskennallisten verojen uudelleenarviointi	0,5	0,8
Edellisten tilikausien verot	-0,8	-0,7
Verot tuloslaskelmassa	-4,2	-11,8

¹⁾ Vuoden 2017 lukuihin vaikuttaa pääosin verokannan muutos Norjassa 24,0 prosentista 23,0 prosenttiin vuonna 2018. Vuoden 2016 lukuihin vaikuttaa verokannan muutos Norjassa 25,0 prosentista 24,0 prosenttiin vuonna 2017.

Laadintaperiaatteet

Tuloslaskelman verokulu muodostuu tilikauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta ja laskennallisesta verosta. Verot merkitään tuloslaskelmaan, paitsi milloin ne liittyvät muihin laajan tuloksen eriin tai suoraan omaan pääomaan kirjattaviin eriin. Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan tilinpäätöspäivään mennessä säädettyjen verokantojen perusteella. Veroa oikaistaan mahdollisilla

edellisiin tilikausiin liittyvillä veroilla. Johto arvioi veroilmoituksissa otettuja kantoja tilanteissa, joissa verolainsäädäntö jättää tilaa tulkinnoille. Tällaisissa tilanteissa kirjattavat verovelat perustuvat johdon arvioihin. Tuloverojen kokonaismäärän arvioiminen koko konsernin tasolla edellyttää merkittävää harkintaa, joten lopullisen veron määrään liittyy epävarmuutta. ■

2.6 Osakekohtainen tulos

	2017	2016
Tilikauden tulos, milj. e	-20,9	-31,7
Hybridipääoman kulut ja kertynyt kirjaamaton korko verojen jälkeen, milj. e	-2,8	
Oikaistu tilikauden tulos, milj. e	-23,7	-31,7
Osakkeiden painotettu keskiarvo tilikauden aikana (1 000 kpl)	125 084	125 084
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, euroa	-0,19	-0,25

Laadintaperiaatteet

Laimentamaton osakekohtainen tulos on laskettu jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos (oikaistuna hybridipääoman kuluilla ja kertyneillä koroilla verojen jälkeen) tilikauden aikana ulkona olleiden osakkeiden painotetulla keskimäärällä. Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta

laskettaessa osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien laimentavien potentiaalisten kantaosakkeiden osakkeiksi muuttamisesta johtuva laimentava vaikutus. Laimennusvaikutusta ei syntynyt vuosina 2017 ja 2016. ■



3 Käyttöpääoma ja laskennalliset verot

Tässä osiossa

Tämä osio sisältää seuraavat Caverionin vuoden 2017 käyttöpääomaa ja laskennallisia veroja kuvaavat liitetiedot:

3.1 Vaihto-omaisuus	30
3.2 Myyntisaamiset ja muut saamiset	30
3.3 Ostovelat ja muut velat	31
3.4 Varaukset	32
3.5 Laskennalliset verosaamiset ja -velat	32

Milj. e	31.12.2017	31.12.2016
Vaihto-omaisuus	17,6	30,7
Myynti- ja osatuloutussaamiset	597,1	622,7
Muut lyhytaikaiset saamiset	46,0	38,9
Osto- ja osatuloutusvelat	-236,1	-239,7
Muut lyhytaikaiset velat	-238,6	-262,5
Saadut ennakot	-179,9	-192,5
Käyttöpääoma	6,1	-2,6

3.1 Vaihto-omaisuus

Milj. e	2017	2016
Aineet ja tarvikkeet	13,3	15,9
Keskeneräiset työt	4,2	14,7
Ennakkomaksut	0,2	0,2
Yhteensä	17,6	30,7

Tilikausilla 2017 ja 2016 ei ole tehty vaihto-omaisuuden alaskirjauksia.

Laadintaperiaatteet

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenuun tai sitä alhaisempaan nettorealisoituarvoon. Aineiden ja tarvikkeiden hankintamenu määritetään painotetun keskihinnan menetelmällä. Keskeneräisten töiden hankintamenu muodostuu raaka-aineiden hankinnasta, suunnittelumenuista, välittömistä työsuorituksista johtuvista

menuista, muista välittömistä menuista sekä osuudesta valmistuksen muuttuvista yleismenuista ja kiinteistä yleismenuista. Netto-realisoituarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioitua tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. ■

3.2 Myyntisaamiset ja muut saamiset

Milj. e	2017 Tasearvo	2016 Tasearvo
Myyntisaamiset	347,3	378,2
Osatuloutussaamiset	249,7	244,4
Lainasaamiset	1,0	1,1
Siirtosaamiset	27,8	22,7
Muut saamiset	18,8	16,6
Yhteensä	644,6	663,1

Konsernin myyntisaamiset ovat vuoden 2017 aikana olleet keskimäärin 315,1 (321,4) milj. euroa. Konserni ei ole vastaanottanut vakuuksia.

Pitkäaikaiset saamiset olivat vuonna 2017 2,1 (3,3) milj. euroa, joista 2,1 (2,1) milj. euroa oli etuusperusteisen eläkejärjestelyyn liittyviä varoja, 0,0 (1,1) milj. euroa lainasaamisia, ja 0,0 (0,1) milj. euroa muita saamisia.

Myyntisaamisten ikäjakauma

Myyntisaamisten ikäjakauma 31.12.2017

Milj. e	Tasearvo	Alaskirjatut	Brutto
Erääntymättömät ¹⁾	240,5	0,0	240,5
1–90 päivää	54,6	-0,8	55,4
91–180 päivää	6,0	-0,4	6,4
181–360 päivää	8,8	-1,1	9,9
yli 360 päivää	37,5	-3,9	41,4
Yhteensä	347,3	-6,3	353,6

Myyntisaamisten ikäjakauma 31.12.2016

Milj. e	Tasearvo	Alaskirjatut	Brutto
Erääntymättömät ¹⁾	272,4	-0,1	272,5
1–90 päivää	49,8	-0,2	50,1
91–180 päivää	9,0	-0,1	9,0
181–360 päivää	16,3	-1,6	17,9
yli 360 päivää	30,7	-4,5	35,3
Yhteensä	378,2	-6,5	384,8

¹⁾ Erääntymättömiin asiakkailta laskutettuihin myyntisaamisiin ei sisälly olennaisia uudelleen neuvoteltuja saamisia.

Operatiivinen luottoriski

Caverionin luottoriski liittyy asiakkaisiin, joilta on avoimia saatavia tai joiden kanssa on solmittu pitkäaikais sopimuksia. Asiakaskunta ja sopimusten luonne vaihtelee maittain, ja paikalliset tiimit vastaavat asiakaskohtaisen luottoriskin jatkuvasta seurannasta.

Konsernin operatiivisen luottoriskin hallintaan käytetään esimerkiksi ennakkomaksuja ja projektien etupainotteisia maksuohjelmia, maksuntakauksia ja asiakkaiden taustatietojen perusteellista arviointia. Valtaosa Caverion-konsernin liiketoiminnasta perustuu vakiintuneisiin, luotettaviin asiakassuhteisiin ja alalla yleisesti noudatettaviin sopimusehtoihin. Laskujen maksuaika on pääsääntöisesti 14–45 päivää. Uusien asiakkaiden tausta selvitetään perusteellisesti mm. hankkimalla luottotiedot. Harkinnan mukaan asiakkailta edellytetään takauksen antamista maksun vakuudeksi ja asiakkaiden maksukäyttäytymistä seurataan aktiivisesti. Caverion-konsernilla ei ole ollut merkittäviä luottoriskikeskittymiä, koska

asiakaskunta on laaja ja maantieteellisesti konsernin toimintamaihin jakautunut.

Luottotappiot ja arvonalennukset olivat 1,0 milj. euroa tilikaudella 2017 ja 1,9 milj. euroa tilikaudella 2016. Konsernin luottoriskin enimmäismäärä on rahoitusvarojen kirjanpitoarvo 31.12.2017. Konsernitilinpäätökseen sisältyy 46,3 (47,0) milj. euroa yli 180 päivää vanhoja myyntisaamisia. Suurin osa näistä saamisista liittyy riidanalaisiin sopimuksiin. Saamisia ja niihin liittyviä riskejä seurataan säännöllisesti ja riskiarvioita päivitetään aina kun olosuhteissa tapahtuu muutoksia. Saamisesta kirjataan arvonalennus, jos suorituksen saaminen katsotaan epätodennäköiseksi.

Lisätietoja lyhytaikaisiin saamisiin liittyvistä operatiivisista riskeistä löytyy hallituksen toimintakertomuksessa.

Laadintaperiaatteet

Myyntisaamiset ovat saamisia, jotka johtuvat asiakkaille tavanomaisessa liiketoiminnassa myydyistä tuotteista tai tuotetuista palveluista. Myyntisaamiset ja muut saamiset ovat lyhytaikaisia, mikäli niiden oletettu suoritus tapahtuu enintään 12 kuukautta tilinpäätöspäivän jälkeen, muuten ne ovat pitkäaikaisia.

Konsernissa kirjataan arvonalentuminen myyntisaamisista, joista ei todennäköisesti tulla saamaan suoritusta. Kirjattuihin arvonalentumistappioihin sisältyy arviointia ja harkintaa. Arvio perustuu aikaisemmin toteutuneisiin luottotappioihin, luotonvalvonnan kokemukseen, asiakaskohtaisiin selvityksiin sekä taloudellisiin olosuhteisiin arviointihetkellä.

Konsernin myyntisaamisten arvostusperiaatteiden mukaisesti kirjataan kuluksi 50 prosenttia yli 180 päivää vanhoista ja 100 prosenttia yli 360 päivää vanhoista epävarmoista saamisista. Mikäli

yli 180 päivää myöhässä oleviin myyntisaamisiin liittyy vakuus, maksujärjestely tai niiden muutoin arvioidaan olevan edelleen kerättävissä, niistä ei kirjata arvonalentumista. Näissä tapauksissa johdon arvio on erikseen perusteltava.

Jos arvonalentumistappion määrä vähentyy myöhemmällä kaudella ja vähennys pystytään objektiivisesti yhdistämään arvonalentumisen kirjaamisen jälkeen toteutuneeseen tapahtumaan, konsernituloslaskelmaan merkitään aiemmin kirjatun arvonalentumistappion peruutus.

Osatuloutuksista johtuen osa luotettavasti arvioiduista luottotappioksi katsottavista eristä sisältyy projektien kuluennusteeseen ja tulee huomioiduksi heikentyneenä kate-ennusteena. Tappiollisten projektien myyntisaatavien arvonalennukset sisältyvät tappiovaraukseen. ■

3.3 Ostovelat ja muut velat

Milj. e	2017 Tasearvo	2016 Tasearvo
Pitkäaikaiset		
Johdannaissopimuksiin perustuvat velat	0,3	0,5
Muut velat	0,1	0,1
Pitkäaikaiset yhteensä	0,4	0,6
Lyhytaikaiset		
Ostovelat	215,5	214,1
Siirtovelat	127,4	150,5
Pitkäaikaisten sopimusten jaksotukset	20,5	25,7
Saadut ennakot ¹⁾	179,9	192,5
Muut velat	89,4	82,5
Lyhytaikaiset yhteensä	632,7	665,3

¹⁾ Saadut ennakot sisältävät sekä saadut ennakkosuoritukset että laskutetut ennakkomaksut.

Laadintaperiaatteet

Ostovelat ovat maksuveloitteita, jotka ovat syntyneet tavaran toimittajilta tai palveluntuottajilta tavanomaisessa liiketoiminnassa hankituista tavaroista tai palveluista. Ostovelat luokitellaan lyhytaikaisiksi veloiksi, jos ne eräänntyvät maksettaviksi yhden vuoden kuluessa. Muussa tapauksessa ne esitetään pitkäaikaisina velkoina. ■

3.4 Varaukset

Milj. e	Takuu- varaukset	Tappiollisten tilausten varaukset	Uudelleen- järjestely varaukset	Oikeuden- käynti varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
1.1.2017	14,9	3,1	12,1	3,0	4,0	37,2
Kurssierot	-0,2	-0,1	-0,2	0,0		-0,4
Varausten lisäykset	3,2	5,5	6,2	0,9	1,9	17,7
Käytetyt varaukset	-3,3	-5,6	-11,0	-1,1	-0,5	-21,5
Käyttämättömien varausten peruutukset	-0,1		-2,1	-0,7	-0,5	-3,4
Yrityshankinnat	0,1					0,1
Liiketoimintojen myynti	-0,1	0,0			-0,1	-0,3
31.12.2017	14,6	2,8	5,0	2,1	4,9	29,4
Pitkäaikaiset varaukset	4,7		0,4		1,9	7,0
Lyhytaikaiset varaukset	9,9	2,8	4,6	2,1	3,0	22,4
Yhteensä	14,6	2,8	5,0	2,1	4,9	29,4

Milj. e	Takuu- varaukset	Tappiollisten tilausten varaukset	Uudelleen- järjestely varaukset	Oikeuden- käynti varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
1.1.2016	17,5	2,0	0,9	2,4	3,9	26,7
Kurssierot	0,0	0,0	-0,1	0,0		-0,1
Varausten lisäykset	4,0	2,9	15,0	1,3	2,8	26,1
Käytetyt varaukset	-6,6	-1,8	-3,7	-0,4	-2,7	-15,2
Käyttämättömien varausten peruutukset	-0,1			-0,4		-0,5
Liiketoimintojen myynti	0,2					0,2
31.12.2016	14,9	3,1	12,1	3,0	4,0	37,2
Pitkäaikaiset varaukset	4,4		0,5		2,2	7,1
Lyhytaikaiset varaukset	10,5	3,1	11,6	3,0	1,9	30,1
Yhteensä	14,9	3,1	12,1	3,0	4,0	37,2

Varausten kirjaamiseen liittyy arvioita, jotka koskevat todennäköisyyttä ja määrää. Varaukset olivat 31.12.2017 yhteensä 29,4 (37,2) milj. euroa.

Laadintaperiaatteet

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varaukset arvostetaan velvoitteen kattamiseksi vaadittavien menojen nykyarvoon. Jos osasta velvoitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

Tappiollisista sopimuksista kirjataan varaus, kun velvoitteiden täyttämiseksi vaadittavat välttämättömät menot ylittävät sopimuksesta saatavat hyödyt. Takuuvarauksen suuruus perustuu kokemukseräiseen tietoon näiden vastuiden toteutumisesta.

Uudelleenjärjestelyvaraus kirjataan, kun konserni on laatinut yksityiskohtaisen uudelleenjärjestelysuunnitelman ja aloittanut suunnitelman toimeenpanon tai tiedottanut asiasta. ■

3.5 Laskennalliset verosaamiset ja -velat

Milj. e	2017	2016
Laskennallinen verosaaminen	17,6	10,6
Laskennallinen verovelka	-51,6	-51,1
Laskennallinen verovelka, netto	-34,0	-40,5
Laskennallisiin veroihin kirjatut muutokset:		
Laskennallinen verovelka, netto 1.1.	-40,5	-56,4
Muuntoero	1,0	-1,6
Tuloslaskelmaan kirjattu muutos	5,8	16,5
Laajaan tuloslaskelmaan kirjattu muutos	0,0	1,3
Omaan pääomaan kirjattu muutos	0,2	
Yrityshankinnat ja aktivoinnit	-0,5	-0,4
Laskennallinen verovelka, netto 31.12.	-34,0	-40,5

Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos tilikauden aikana ennen netottamista

2017							
Milj. e	1.1.	Muunto-ero	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu laajaan tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Yritys-hankinnat ja aktivoinnit	31.12.
Laskennalliset verosaamiset:							
Varaukset	4,8	-0,1	-0,9				3,8
Vahvistetut tappiot	15,0	-0,2	11,2				26,0
Eläke-etuudet	8,0	-0,1	-0,2	0,0			7,7
Muut erät	3,7	-0,2	-1,6		0,2	0,0	2,1
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	31,5	-0,6	8,5	0,0	0,2	0,0	39,6
Laskennalliset verovelat:							
Aineettomien hyödykkeiden aktivointi ¹⁾	33,7	-1,1	-0,4			0,5	32,7
Kertyneet poistoerot	2,3	0,0	0,8				3,1
Eläke-etuudet	0,4		0,0				0,4
Osatuloutus	34,7	-0,4	2,0				36,3
Muut erät	0,8		0,4				1,2
Laskennalliset verovelat yhteensä	71,9	-1,5	2,8			0,5	73,7
2016							
Milj. e	1.1.	Muunto-ero	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu laajaan tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Yritys-hankinnat ja aktivoinnit	31.12.
Laskennalliset verosaamiset:							
Varaukset	4,6	0,1	0,1	0,0			4,8
Vahvistetut tappiot	6,5	0,0	8,5				15,0
Eläke-etuudet	7,0	-0,2	0,1	1,2			8,0
Muut erät	2,9	-0,3	0,9	0,1		0,1	3,7
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	21,0	-0,5	9,5	1,3		0,1	31,5
Laskennalliset verovelat:							
Aineettomien hyödykkeiden aktivointi ¹⁾	34,6	0,8	-1,8				33,7
Kertyneet poistoerot	7,1	-0,1	-4,6				2,3
Eläke-etuudet	0,4	0,0	0,0				0,4
Osatuloutus	33,0	0,4	1,3				34,7
Muut erät	2,3	0,0	-1,9	0,0		0,4	0,8
Laskennalliset verovelat yhteensä	77,5	1,1	-7,1	0,0		0,4	71,9

¹⁾ Aineettomien hyödykkeiden aktivointi sisältää aineettomien hyödykkeiden aktivoinnin lisäksi myös erillisyyhtiöiden vähennyskelpoisesta liikearvosta kirjatun laskennallisen verovelan.

Laskennallista verosaamista on jätetty kirjaamatta kertyneistä ja osittain verotuksessa vahvistamattomista tappioista 0,7 (2,3) milj. euroa vuonna 2017.

Laadintaperiaatteet

Laskennalliset verot lasketaan kaikista väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Verotuksessa vähennyskeltottomista liikearvon arvon alentumisista ei kirjata laskennallista veroa ja tytäryritysten jakamattomista voittovaroista ei kirjata laskennallista veroa siltä osin, kun ero ei todennäköisesti purkautu ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Laskennalliset verot on laskettu käyttämällä verokantoja, jotka on säädetty tai joiden hyväksytystä sisällöstä on ilmoitettu tilinpäätöspäivään mennessä. Laskennallinen verosaaminen on kirjattu siihen määrään asti, kun on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

Merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät pitkäaikaisten sopimusten valmistusasteen mukaisen tuloutuksen ja verotettavan tulon eroista, aineellisten hyödykkeiden nopeutetuista poistoista, etuusperusteisista eläkejärjestelyistä, myöhemmin vähennyskelpoisista varauksista, yrityshankintojen yhteydessä tehdyistä käypiin arvoihin arvostuksesta ja käyttämättömistä verotuksellisista tappioista.

Käyttämättömistä verotuksellisista tappioista kirjataan laskennallista verosaamista siihen määrään asti, kun verohyödyn saaminen verotettavan tulon perusteella on todennäköistä. Verovelkaa ei ole kirjattu sellaisten tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista, joiden veronmaksu määräytyy voitonjaon perusteella, koska voitonjako on konsernin päätäntävällässä, eikä se ole todennäköistä tilinpäätöshetkellä.

Laskennalliset verosaamiset ja -velat netotetaan keskenään silloin, kun on olemassa laillisesti toimeenpantavissa oleva oikeus kuitata kauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset ja -velat keskenään ja kun laskennalliset verot liittyvät saman veronsaajan perimiin tuloveroihin joko samalta verovelvolliselta tai eri verovelvollisilta, kun saaminen ja velka on tarkoitus realisoida nettomääräisesti. ■



4 Yritys- järjestelyt ja investoinnit

Tässä osiossa

Tämä osio sisältää seuraavat Caverionin vuoden 2017 yritysjärjestelyjä ja investointeja kuvaavat liitetiedot:

4.1 Yrityshankinnat ja myydyt liiketoiminnot	35
4.2 Liikearvo	36
4.3 Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	38

4.1 Yrityshankinnat ja myydyt liiketoiminnot

Yrityshankinnat

Hankittujen toimintojen varat ja velat

Milj. e	2017	2016
Aineettomat hyödykkeet	3,2	2,7
Aineelliset hyödykkeet	0,4	0,2
Vaihto-omaisuus	0,4	2,6
Myynti- ja muut saamiset	0,4	1,9
Laskennalliset verosaamiset	0,0	0,1
Rahat ja pankkisaamiset	0,5	1,2
Varat yhteensä	4,9	8,6
Korolliset velat		3,3
Eläkevastuut		0,2
Varaukset	0,2	0,0
Laskennalliset verovelat	0,5	0,6
Muut velat	1,0	3,2
Velat yhteensä	1,7	7,2
Nettovarot	3,2	1,4
Rahana maksettu kauppahinta	2,9	5,5
Kauppahinnan oikaisu	0,4	
Liikearvo	0,1	4,1

Caverion toteutti vuonna 2017 kolme yritysostoa. Suomessa Caverion ja Enegia sopivat kumppanuudesta energiatehokkuuspalveluiden tuottamisessa sekä solmivat kiinteistöjen etähallintaa koskevan liiketoimintakaupan. Kaupassa Enegian etähallintaliiketoiminta sekä sen parissa toimiva henkilöstö siirtyivät Caverion Suomi Oy:lle 1.11.2017 alkaen. Kaupan jälkeen Caverionin etähallinnassa on eri puolilla Suomea kaikkiaan yli 4 000 kiinteistöä, mikä tekee Caverionista Suomen suurimman toimijan kiinteistöjen etähallintaa tuottavana palveluyrityksenä. Liiketoimintakaupan

arvoa ei julkistettu. Kauden aikana Caverion teki lisäksi kaksi pientä yritysostoa Itävallassa. Heinäkuussa Caverion allekirjoitti sopimuksen AE Ausserwöger Elektrotechnik GmbH:n kanssa sen sähkötekniikan liiketoiminnan ostamisesta. Kaupassa siirtyvän liiketoiminnan liikevaihto oli vuonna 2016 noin 2 milj. euroa ja sen palveluksessa oli 19 henkilöä. Elokuussa Caverion osti puhdas-tilateknologiaan erikoistuneen Weiss Anlagen Technik GmbH:n koko osakekannan. Yhtiöllä oli noin 3 milj. euron liikevaihto ja 15 työntekijää vuonna 2016. Kauppahintoja ei julkistettu.

Mydyt liiketoiminnot

Myytyjen toimintojen varat ja velat

Milj. e	2017
Liikearvo	8,3
Aineelliset hyödykkeet	1,6
Vaihto-omaisuus	1,2
Myynti- ja muut saamiset	5,1
Laskennalliset verosaamiset	
Rahat ja pankkisaamiset	
Varat yhteensä	16,2
Korolliset velat	
Eläkevastuut	0,4
Varaukset	0,3
Laskennalliset verovelat	
Muut velat	5,9
Velat yhteensä	6,6
Nettovarat	9,6
Rahana maksettu kauppahinta	23,1
Kauppahinnan oikaisu	-1,2
Myyntivoitto	12,3

Caverion allekirjoitti 27.11. 2017 sopimuksen Saksan Krantz-liiketoimintansa myymisestä STEAG Energy Services GmbH:lle. Kauppa toteutui 31.12.2017. Krantz-liiketoiminnan palveluksessa Saksassa oli 227 henkilöä ja sen liikevaihto oli noin 41 milj. euroa vuonna 2017. Myyntivoitto, 12,3 milj. euroa, on raportoitu liiketoiminnan muissa tuotoissa.

4.2 Liikearvo

Konsernin liikearvo kohdistuu rahavirtaa tuottaville yksiköille seuraavasti:

Milj. e	2017	2016
Suomi	72,4	72,3
Ruotsi	41,8	36,6
Norja	69,7	69,7
Tanska	7,6	7,6
Teollisuuden ratkaisut	41,8	47,0
Saksa	77,7	86,0
Itävalta	18,3	18,3
Puola	2,4	2,4
Liikearvo yhteensä	331,6	339,8

Tilikauden aikana liikearvoon on kirjattu Enegian hankinnasta kertynyttä liikearvoa 0,1 milj. euroa. Kauden aikana myytyyn Krantz-liiketoimintaan kohdistettiin liikearvoa 8,3 milj. euroa. Lisäksi tilikauden aikana on siirretty Ruotsin Industrial Solutions -liiketoiminta osaksi Ruotsin divisioonaa, ja tässä yhteydessä siirtyi myös 5,2 milj. euroa liikearvoa Teollisuuden ratkaisusta Ruotsiin.

Liikearvoa arvioidaan mahdollisen arvonalentumisen selvittämiseksi aina, kun on viitteitä siitä, että arvo saattaa olla alentunut, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Liikearvon testausta varten liikearvo on kohdistettu alimmille itsenäistä rahavirtaa tuottaville tasoille (CGU). Rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevan rahamäärän arvo perustuu laskelmiin sen käyttöarvosta. Laskelmissa käytetyt tulevaisuuden rahavirtaennusteet perustuvat ylimmän johdon ja hallituksen hyväksymään budjettiin ja pitkän aikavälin strategiaan suunnitelmiin. Laskelmien ennustejakso on kolme vuotta. Terminaaliarvo määritellään ekstrapoloimalla se

keskimääräisen ennustejanjakson arvioitun kehityksen perusteella. Ennustejakson jälkeiset rahavirrat on arvioitu käyttäen 1 prosentin pitkän aikavälin kasvuvauhtia, joka perustuu varovaiseen arvioon pitkän aikavälin kasvusta. Vuonna 2016 arvioitu kasvuvauhti oli 1,5 (Puolassa 2) prosenttia. Arviot tulevasta kehityksestä perustuvat aiempaan kokemukseen markkinoiden kehityksestä, ja niiden teossa on hyödynnetty myös ulkopuolisten tutkimuslaitosten markkinoiden kehitystä koskevia ennusteita.

Laskelmissa on käytetty diskonttokorkona keskimääräistä painotettua pääomakustannusta ennen veroja (WACC), joka kuvaa oman ja vieraan pääoman kokonaiskustannusta sekä liiketoimintaan liittyviä markkinariskejä. WACC:n osatekijät ovat riskitön korko, markkinariskipreemio, verokkitoimialan beta ja nettovelkaantumisaste sekä luottoriskipreemio. Vuonna 2017 diskonttokoron vaihteluväli ennen veroja oli 7,4 %–8,2 % (2016: 7,5 %–8,7 %).

Vuonna 2016 Itävalta ja Tsekki on yhdistetty yhdeksi rahavirtaa tuottavaksi yksiköksi (Itävalta). Yhdistäminen on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, koska yksiköillä on yhteinen toimiva johto, ja Tsekin yksikkö toimii käytännössä Itävallan yhtenä liiketoiminta-alueena.

Arvon alentumistestaus

Liikearvon testaustuloksia arvioidaan vertaamalla kerrytettävissä olevaa rahamäärää (E) rahavirtaa tuottavan yksikön testattavien varojen tasearvoon (T) seuraavasti:

Suhde		Arvio	
E	<	T	Alaskirjaus
E	0–20 %	>	Ylittää hieman
E	20–50 %	>	Ylittää selvästi
E	50 %–	>	Ylittää merkittävästi

Suoritetujen arvonalentumistestien perusteella ei ole tehty arvonalennuksia vuonna 2017 tai 2016. Kaikissa CGU:issa arvo kerrytettävissä oleva rahamäärä ylitti tasearvon merkittävästi.

Kerrytettävissä olevan rahamäärän herkkyyttä arvioitaessa keskeisinä oletuksina on käytetty diskonttokoron, liikevaihdon ja kannattavuuden sekä pitkän aikavälin kasvuvauhdin muutoksia. Muutokset näissä oletuksissa johtavat liikearvon arvonalentumisriskiin seuraavasti:

Herkkyysanalyysin keskeiset oletukset	Arvon alentumisriski CGU:ssa
Liikevaihto –10 % ja liikevoitto –1 %-yksikköä	Saksa
WACC + 2 %-yksikköä	Saksa
Pitkän aikavälin kasvuvauhti –0,5 %-yksikköä	–
Kaikki ylläolevat yhteensä	Saksa
	Teollisuuden ratkaisut

Laadintaperiaatteet

Liikearvo

Liikearvoa syntyy tytäryritysten hankinnan yhteydessä, ja se on määrä, jolla luovutettu vastike ylittää konsernin osuuden hankinnan kohteen yksilöitävissä olevan nettovarallisuuden nettomääräisestä käyvästä arvosta ja määräysvallattomien omistajien osuuden käyvän arvon hankinta-ajankohtana. Yksilöitävissä oleva nettovarallisuus sisältää hankitut varat sekä vastattavaksi otetut velat ja ehdolliset velat. Luovutettu vastike arvostetaan käypään arvoon.

Arvon alentumistestaus

Liikearvo testataan arvonalentumisen varalta vuosittain tai sitä useammin, jos tapahtumat tai olosuhteiden muutokset antavat viitteitä mahdollisesta arvonalentumisesta. Testausta varten liikearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille. Liikearvo

arvostetaan alkuperäiseen hankintamenuun vähennettynä arvonalentumisilla. Arvon alennukset kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi, eikä niitä myöhemmin peruuteta. Myyntiin yritykseen liittyvän liikearvon kirjanpitoarvo vaikuttaa myyntivoittoon ja -tappioon.

Liikearvot testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta. Rahavirtaa tuottavien yksikköjen kerrytettävissä olevat rahamäärät perustuvat käyttöarvolaskelmiin. Käyttöarvolaskelmien rahavirrat perustuvat johdon parhaaseen näkemykseen tulos- ja markkina-kehityksestä. Diskonttauksessa käytettyä korkoa voidaan korottaa toimialakohtaisella lisäriskitekijällä.

Kerrytettävissä olevia rahamääriä on arvioitu suhteessa eri ajanjaksoihin ja laskelmien herkkyyttä on analysoitu muun muassa diskonttauskoron, kannattavuuden ja jäännösarvojen kasvutekijän muutoksien osalta. ■

4.3 Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet

2017	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet ¹⁾	Kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
Milj. e						
Hankintameno 1.1.2017	1,0	15,2	66,6	22,7	2,3	107,8
Kurssierot	0,0	0,0	-1,3	-0,3	0,0	-1,6
Lisäykset		0,2	3,1	1,2	0,5	4,9
Liiketoimintojen hankinta		0,0	0,5			0,5
Vähennykset		0,0	-2,5	-3,0	0,0	-5,5
Liiketoimintojen myynti			-1,1	-2,7		-3,8
Siirrot erien välillä			0,5	0,1	-2,4	-1,8
Hankintameno 31.12.2017	1,0	15,4	65,8	18,1	0,3	100,5
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017		-11,2	-51,8	-16,5		-79,5
Kurssierot		0,0	1,0	0,2		1,2
Poistot		-0,4	-5,1	-2,3		-7,8
Lisäysten ja liiketoimintojen hankintojen kertyneet poistot			-0,1			-0,1
Vähennysten ja liiketoimintojen myyntien kertyneet poistot		0,0	3,0	4,5		7,5
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017		-11,6	-53,0	-14,0		-78,6
Kirjanpitoarvo 1.1.2017	1,0	4,0	14,8	6,2	2,3	28,3
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	1,0	3,8	12,8	4,0	0,3	21,9
2016						
Milj. e	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet ¹⁾	Kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	1,0	15,1	64,7	20,8	2,1	103,8
Kurssierot	0,0	0,0	0,8	0,3	0,0	1,1
Lisäykset	0,0	0,1	5,9	2,0	1,9	9,9
Liiketoimintojen hankinta			0,4		0,0	0,4
Vähennykset			-6,0	-0,4	0,0	-6,5
Liiketoimintojen myynti			0,0	0,0	0,0	0,0
Siirrot erien välillä		0,0	0,8	0,0	-1,8	-1,0
Hankintameno 31.12.2016	1,0	15,2	66,6	22,7	2,3	107,8
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016		-10,7	-51,7	-13,9		-76,3
Kurssierot		0,0	-0,8	-0,2		-1,0
Poistot		-0,4	-5,0	-2,8		-8,2
Vähennysten kertyneet poistot		0,0	5,6	0,4		6,0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016		-11,2	-51,8	-16,5		-79,5
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	1,0	4,4	13,0	7,0	2,1	27,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	1,0	4,0	14,8	6,2	2,3	28,3

¹⁾ Muut aineelliset hyödykkeet sisältävät muun muassa vuokrahuoneistojen peruseräparannukset.

Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvoon sisältyy rahoitusleasingsovimuksilla hankittua omaisuutta 1,0 (1,2) milj. euroa.

Laadintaperiaatteet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on arvostettu kertyneillä poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Maa-alueista ei tehdä poistoja. Muiden omaisuuserien hankintameno jaksotetaan tasapoistoina hyödykkeen arvioidulle taloudelliselle vaikutusajalle seuraavasti.

Käyttöomaisuushyödykkeiden jäännösarvot ja taloudelliset vaikutusajat tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden luovutuksista syntyvät myyntivoitot ja -tappiot sisältyvät liiketoiminnan muihin tuottoihin tai liiketoiminnan muihin kuluihin. ■

Aineettomat hyödykkeet

2017					
Milj. e	Liikearvo	Hankintojen kohdistukset	Muut aineettomat hyödykkeet	Muut aineettomat hyödykkeet yhteensä	
Hankintameno 1.1.2017	340,7	60,5	86,9	147,4	
Lisäykset			13,3	13,3	
Liiketoimintojen hankinta	0,1	3,2	0,0	3,2	
Vähennykset		-1,6	-2,5	-4,1	
Liiketoimintojen myynti	-8,3			0,0	
Siirrot erien välillä			1,8	1,8	
Kurssierot		-0,7	-0,9	-1,6	
Hankintameno 31.12.2017	332,5	61,4	98,6	160,0	
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017	-0,9	-53,5	-40,9	-94,4	
Poistot ja arvonalentumiset		-2,0	-20,5	-22,5	
Kurssierot		0,6	0,6	1,2	
Lisäysten ja liiketoimintojen hankintojen kertyneet poistot			0,0	0,0	
Siirtojen ja vähennysten kertyneet poistot		1,6	0,8	2,4	
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017	-0,9	-53,3	-60,1	-113,3	
Kirjanpitoarvo 1.1.2017	339,8	7,0	46,0	53,0	
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	331,6	8,1	38,5	46,7	
2016					
Milj. e	Liikearvo	Hankintojen kohdistukset	Muut aineettomat hyödykkeet	Muut aineettomat hyödykkeet yhteensä	
Hankintameno 1.1.2016	336,6	71,0	62,8	133,9	
Lisäykset			23,4	23,4	
Liiketoimintojen hankinta	4,1	2,7	0,1	2,8	
Vähennykset		-12,9	-0,6	-13,5	
Siirrot erien välillä		0,0	1,0	1,0	
Kurssierot		-0,3	0,2	-0,1	
Hankintameno 31.12.2016	340,7	60,5	86,9	147,4	
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016	-0,9	-60,6	-25,8	-86,4	
Poistot ja arvonalentumiset		-6,1	-15,2	-21,3	
Kurssierot		0,2	-0,1	0,1	
Siirtojen ja vähennysten kertyneet poistot		12,9	0,2	13,2	
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016	-0,9	-53,5	-40,9	-94,4	
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	335,7	10,5	37,0	47,5	
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	339,8	7,0	46,0	53,0	
Hankintojen kohdistukset muodostuvat:			2017	2016	
Asiakassuhteet ja sopimuskannat			4,2	3,3	
Tilaukanta			3,6	3,7	
Kilpailukieltolauseke			0,2		
Yhteensä			8,1	7,0	

Laadintaperiaatteet

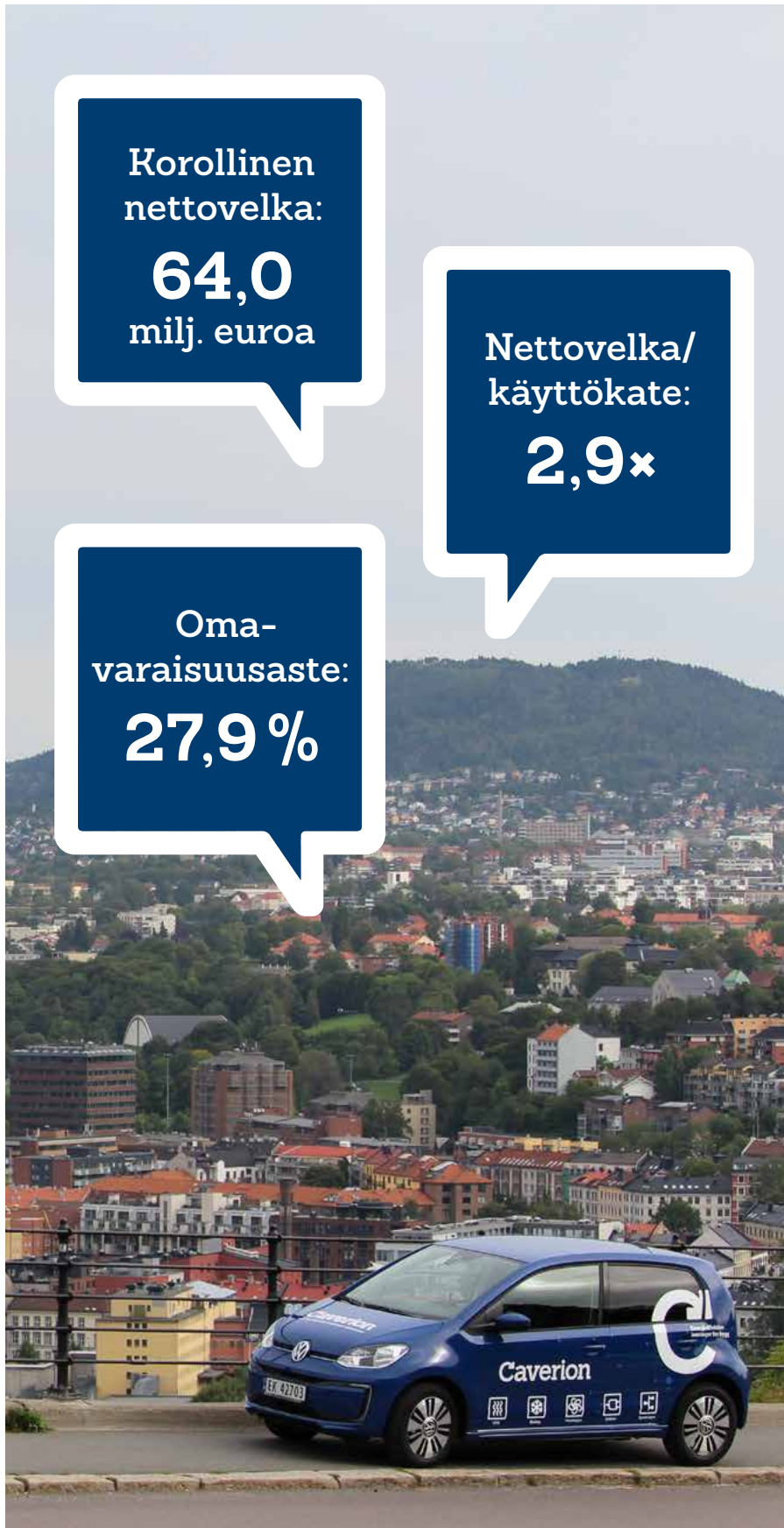
Aineeton hyödyke merkitään taseeseen alun perin hankintamenoon, kun hankintameno on määritettävissä luotettavasti ja on odotettavissa, että aineettomasta hyödykkeestä kertyy taloudellista hyötyä konsernille. Aineettomat hyödykkeet, joilla on tunnettu tai arvioitu rajallinen taloudellinen vaikutusaika, kirjataan vaikutusaikanaan tasapoistoina kuluiksi tuloslaskelmaan.

Yrityshankintojen yhteydessä hankitut muut aineettomat hyödykkeet kirjataan taseeseen erilleen liikearvosta, mikäli ne täyttävät aineettoman hyödykkeen määritelmän; ne ovat erotettavissa tai perustuvat sopimuksiin tai laillisiin oikeuksiin. Yrityshankintojen yhteydessä kirjatut aineettomat hyödykkeet koostuvat muun muassa asiakassopimusten ja niihin liittyvien asiakassuhteiden sekä kilpailukieltosopimusten arvosta ja hankittuun teknologiaan ja alaan liittyvän prosessiosaamisen arvosta. Asiakassopimusten ja niihin liittyvien asiakassuhteiden sekä alaan liittyvän prosessiosaamisen arvo määritellään oletettujen asiakkuuksien pysyvyyden ja kestoajan mukaan arvioitujen rahavirtojen perusteella.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo on alentunut. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, aineettomat hyödykkeet, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet. Arvonalentumistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksiköiden tasolla.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä luovutuksesta aiheutuvilla menoilla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvo määritetään kyseisistä omaisuuseristä tai rahavirtaa tuottavista yksiköistä saatavissa oleviksi arvioitujen diskontattujen nettorahavirtojen perusteella. Diskonttokorkona käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuseriin liittyvistä erityisriskeistä. Arvonalentumistappio kirjataan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumistappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan ja se kohdistetaan ensin rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettuun liikearvoon ja tämän jälkeen muihin omaisuuseriin tasasuhteisesti. Arvonalentumistappio peruutetaan, jos olosuhteissa on tapahtunut muutos ja hyödykkeen kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut arvonalentumistappion kirjaamisajankohdasta. Arvonalentumistappiota ei kuitenkaan peruuteta enempää kuin mikä johtaisi kirjanpitoarvoon, joka hyödykkeellä olisi, jos aiempina vuosina ei olisi kirjattu arvonalentumistappioita. Liikearvoon kohdistetut arvonalennukset kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi, eikä niitä myöhemmin peruuteta. ■



Korollinen nettovelka:

64,0
milj. euroa

Nettovelka/
käyttökate:

2,9x

Oma-
varaisuusaste:

27,9%

5 Pääoma- rakenne

Tässä osiossa

Tämä osio sisältää seuraavat Caverionin vuoden 2017 pääomarakennetta kuvaavat liitetiedot:

5.1 Pääomanhallinta	42
5.2 Oma pääoma	42
5.3 Nettovelkojen muutos	43
5.4 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu arvostusryhmittäin ..	44
5.5 Rahoitusriskien hallinta	47
5.6 Johdannaissopimukset	50
5.7 Osuudet osakkuusyrittäksissä .	51
5.8 Eläkevelvoitteet	51
5.9 Vuokrasopimukset	54
5.10 Muut vastuusitoumukset	55

5.1 Pääomanhallinta

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on ylläpitää optimaalista pääomarakennetta, saavuttaa mahdollisimman korkea sitoutuneen pääoman tuotto sekä minimoida pääoman kustannukset konsernin rahoituspolitiikassa määriteltyjen periaatteiden ja limiittien puitteissa. Pääomarakenteeseen vaikutetaan ensisijaisesti ohjaamalla investointeja ja liiketoimintaan sitoutuvan käyttöpääoman määrää.

Caverionin liiketoimintamalli vaatii vain vähän investointeja. Caverionin tavoitteena on, että liiketoiminnan bruttoinvestointien taso (pois lukien yritysostot) ei ylittäisi 1 prosenttia liikevaihdosta. Yrityskaupat on kuitenkin sallittu vain hyvin suoriutuville divisioonille alueilla, joilla täydennetään osaamista tai omaisuuseriä nykyiseen markkina-asemaan nähden erityisesti Palveluissa. Caverion pyrkii 100 prosentin kassakonversioon (operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja/käyttökate) taatakseen terveen rahavirran.

Caverion-konsernissa arvioidaan ja seurataan jatkuvasti liiketoiminnan vaatiman rahoituksen määrää, jotta konsernilla olisi

tarpeeksi likvidejä varoja toiminnan rahoittamiseksi, erääntyvien lainojen takaisinmaksuun ja vuosittaisten osinkojen maksuun. Rahoitustarpeen arvioiminen on perustunut vuoden välein tehtävään budjettiin, kuukausittain tehtävään rahoitusennusteeseen sekä lyhytaikaiseen, ajantasaiseen kassansuunnitteluun. Konsernin rahoitusosasto vastaa rahoituksen riittävydestä, erilaisten rahoituslähteiden käytettävyydestä ja ulkoisten lainojen hallitusta erääntymisprofiilista. Caverionin tavoitteena on, että nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku on alle 2.5.

Konsernin rahoitusosasto hoitaa keskitetysti konsernin varainhallinnan ja -hankinnan. Keskitetyllä kassanhallinnalla optimoidaan likvidien varojen käyttö konsernin eri yksiköiden välillä.

Caverionin tavoitteena on jakaa vähintään 50 prosenttia tilikauden tuloksesta verojen jälkeen kuitenkin huomioiden kannattavuuden ja velkaantuneisuuden tason.

Pääoma

Milj. e	2017	2016
Osakepääoma	1,0	1,0
Hybridipääoma	100,0	
Muu oma pääoma	161,4	183,6
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	262,4	184,6
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,4	0,4
Oma pääoma yhteensä	262,7	185,0
Pitkäaikaiset korolliset velat	57,7	127,6
Lyhytaikaiset korolliset velat	35,5	65,7
Korolliset velat yhteensä	93,2	193,3
Oma pääoma ja korolliset velat yhteensä	355,9	378,2
Korolliset velat yhteensä	93,2	193,3
Rahavarat	29,2	47,7
Nettovelka	64,0	145,5
Nettovelka/Käyttökate ¹⁾	2,9	2,8
Velkaantumisaste, %	24,4	78,7
Omavaraisuusaste, %	27,9	18,7

¹⁾ Nettovelat/Käyttökate on laskettu lainapankkien kanssa vahvistettujen laskentaperiaatteiden mukaisesti.

5.2 Oma pääoma

Osakepääoma ja omat osakkeet

	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä, kpl	Osakepääoma milj. e	Omat osakkeet milj. e
1.1.2017	125 083 764	1,0	-3,2
Omien osakkeiden luovutus			
Omien osakkeiden palautuminen			
31.12.2017	125 083 764	1,0	-3,2
1.1.2016	125 084 001	1,0	-3,2
Omien osakkeiden luovutus			
Omien osakkeiden palautuminen	-237		
31.12.2016	125 083 764	1,0	-3,2

Caverion Oyj:n osakkeiden lukumäärä oli 125 596 092 ja osakepääoma 1,0 milj. euroa 31.12.2017.

Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa.

Omat osakkeet

Caverionin hallussa oli 512 328 yhtiön omaa osaketta koko tilikauden 2017 ajan.

Hallussa olevien osakkeiden hankintahinta yhteensä oli 3,2 milj. euroa 31.12.2017 ja se esitetään erillisenä oman pääoman eränä. Osakkeista maksettu määrä pienentää emoyhtiön voitonjakelupoisia varoja. Osakkeet ovat yhtiön hallussa omina osakkeina ja ne on oikeus laskea uudelleen liikkeeseen tulevaisuudessa.

Muuntoerot

Muuntoerot sisältävät ulkomaisten yksikköjen tilinpäätösten muuntamisesta syntyneet muuntoerot. Myös ulkomaisiin yksiköihin tehtyjen nettosijoitusten suojauksista syntyvät voitot ja tappiot sisältyvät muuntoeroihin silloin, kun suojauslaskennan edellytykset ovat täyttyneet. Ulkomaisten yksiköiden nettosijoitusten suojausta ei ole ollut vuosina 2017 ja 2016.

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahasto sisältää myytävissä olevien sijoitusten ja rahavirran suojauksessa käytettävien johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutokset.

Hybridipääoma

Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään konsernin IFRS-tilinpäätöksessä omana pääomana. Hybridilaina on oman pääoman ehtoinen

joukkovelkakirjalaina, joka on muita velkasitoumuksia heikommassa asemassa. Lainan haltijalla ei ole osakkeenomistajille kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna nykyisten osakkeenomistajien omistuksia. Hybridilainan kuponkikorko on kiinteä 4,625 prosenttia vuodessa 16.6.2020 saakka. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta liikkeeseenlaskijalla on oikeus lunastaa laina takaisin ensimmäistä kertaa 16.6.2020 sekä tätä seuraavina koronmaksupäivinä. Mikäli lainaa ei lunasteta takaisin 16.6.2020, nousee kuponkikorko 500 korkopisteellä. Lainasta kertynyt kirjaamaton korko oli 2,5 miljoonaa euroa 31.12.2017.

Hybridilainan korot on maksettava, jos Caverion Oyj jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, tehdään erillinen päätös hybridilainan mahdollisesta koron maksusta. Hybridilaina kirjataan alun perin käypään arvoon transaktiokuluilla vähennettynä ja myöhemmin laina arvostetaan hankintamenuon. Mikäli korkoa maksetaan, kirjataan se suoraan omaan pääomaan verohyödyillä vähennettynä.

IAS 33 mukaisesti paikallisessa kirjanpidossa kertynyt korko on otettu huomioon kuluna osakekohtaisen tuloksen laskennassa, kuten tunnuslukujen laskentakaavoissa on esitetty.

Osingot

Varsinainen yhtiökokous päätti 17.3.2017, ettei tilikaudelta 2016 makseta osinkoa.

Hallitus esittää 26.3.2018 pidettävälle varsinaiselle yhtiökokoukselle, että osinkoa ei jaeta tilikaudelta 2017.

5.3 Nettovelkojen muutos

Nettovelka määritellään siten, että korollisista lyhyt- ja pitkäaikaisista veloista vähennetään rahavarat.

Tämä osio sisältää analyysin nettovelasta ja sen muutoksista. Tämän liitetiedon esittäminen on uusi IAS 7 mukainen vaatimus alkaen 1.1.2017. Tästä johtuen tiedot esitetään nyt ensimmäisen kerran vain tilikaudelta 2017.

Milj. e	Rahoitusvelat			Rahavarat	Nettovelka
	Pitkäaikaiset velat sisältäen lyhytaikaisen osuuden	Rahoitus-leasingvelat	Lyhytaikaiset velat		
Nettovelka 1.1.2017	154,1	4,1	35,0	47,7	145,5
Nettovelan muutokset erissä, joihin liittyy maksutapahtuma:					
Pitkäaikaisten velkojen nostot					
Pitkäaikaisten velkojen takaisinmaksut	-68,7	-1,6			
Lyhytaikaisten velkojen muutos			-30,0		
Rahavarojen muutos				-13,9	
Nettovelan muutokset erissä, joihin ei liity maksutapahtumaa:					
Muuntoerot ¹⁾		-0,1		-4,6	
Muut erät, joihin ei liity maksutapahtumaa	0,3				
Nettovelka 31.12.2017	85,7	2,5	5,0	29,2	64,0

¹⁾ Ulkomaisten konserniyritysten rahavirrat muunnetaan euroiksi käyttäen kauden keskipursseja, ja rahavarat käyttäen tilikauden päättymispäivän kurssseja.

5.4 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu arvostusryhmittäin

2017	Myytävissä olevat sijoitukset	Lainat ja muut saamiset	Kaup- käyn- tarkoi- tuksessa pidettävät	Johdan- naiset suojaus- laskennassa	Rahoitus- velat	Tase- arvo
Milj. e	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankinta- menoon	Käypään arvoon	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankinta- menoon	
Arvostusperiaate						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävissä olevat sijoitukset	1,2					1,2
Myyntisaamiset ja muut saamiset		0,1				0,1
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		616,5				616,5
Johdannaissopimukset (ei-suojauslaskennassa)			0,3			0,3
Rahavarat		29,2				29,2
Yhteensä	1,2	645,8	0,3			647,3
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Lainat rahoituslaitoksilta					49,9	49,9
Eläkelainat					6,7	6,7
Muut lainat					0,5	0,5
Rahoitusleasingvelat					0,6	0,6
Pitkäaikaiset korolliset rahoitusvelat yhteensä					57,7	57,7
Ostovelat ja muut velat					0,1	0,1
Johdannaissopimukset (ei-suojauslaskennassa)			0,3			0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Lainat rahoituslaitoksilta					20,0	20,0
Yritystodistukset					5,0	5,0
Eläkelainat					8,7	8,7
Rahoitusleasingvelat					1,9	1,9
Lyhytaikaiset korolliset rahoitusvelat yhteensä					35,5	35,5
Ostovelat ja muut velat					484,8	484,8
Johdannaissopimukset (ei-suojauslaskennassa)			0,2			0,2
Yhteensä			0,4		578,1	578,6

2016	Myytävissä olevat sijoitukset	Lainat ja muut saamiset	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Johdannaiset suojauslaskennassa	Rahoitusvelat	Tase-arvo
Milj. e	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankintameno	Käypään arvoon	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankintameno	
Arvostusperiaate						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävissä olevat sijoitukset	1,2					1,2
Myyntisaamiset ja muut saamiset		1,2				1,2
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		640,4				640,4
Johdannaissopimukset (ei-suojauslaskennassa)			0,2			0,2
Rahavarat		47,7				47,7
Yhteensä	1,2	689,3	0,2			690,7
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Lainat rahoituslaitoksilta					109,6	109,6
Eläkelainat					15,3	15,3
Muut lainat					0,5	0,5
Rahoitusleasingvelat					2,1	2,1
Pitkäaikaiset korolliset rahoitusvelat yhteensä					127,6	127,6
Ostovelat ja muut velat					0,1	0,1
Johdannaissopimukset (ei-suojauslaskennassa)			0,5			0,5
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Lainat rahoituslaitoksilta					20,0	20,0
Yritystodistukset					35,0	35,0
Eläkelainat					8,7	8,7
Muut lainat					0,0	0,0
Rahoitusleasingvelat					2,1	2,1
Lyhytaikaiset korolliset rahoitusvelat yhteensä					65,7	65,7
Ostovelat ja muut velat					489,1	489,1
Johdannaissopimukset (ei-suojauslaskennassa)			0,3			0,3
Yhteensä			0,8		682,5	683,3

Rahoitusvarojen ja -velkojen kirjanpitoarvot ovat lähellä niiden käypiä arvoja pitkäaikaisia korollisia velkoja lukuun ottamatta. Pitkäaikaisien korollisten velkojen käypä arvo oli vuoden 2017 lopussa 58,3 milj. euroa (128,9 milj. euroa). Pitkäaikaisien korollisten velkojen käyvät arvot pohjautuvat diskontattuihin rahavirtoihin ja ne kuuluvat käypien arvojen määrittämisen hierarkiassa

tasolle 2. Diskonttauslaskennassa on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa ulkoista lainaa tilinpäätöshetkellä ja se muodostuu riskittömästä markkinakorosta, johon on lisätty yrityskohtainen, maturiteetin mukainen riskipreemio 1,50–2,71 % p.a (1,00–2,60 % vuonna 2016).

Myytävissä olevat sijoitukset sisältävät seuraavia eriä:

	2017	2016
Noteeratut osakkeet (tasolla 1 käyvän arvon hierarkiassa)	0,7	0,7
Noteeraamattomat osakkeet (tasolla 3 käyvän arvon hierarkiassa)	0,5	0,5
Yhteensä	1,2	1,2

Tason 1 rahoituserien käypäarvo perustuu täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin hintoihin toimivilla markkinoilla arvostuspäivänä. Markkinoita pidetään toimivina, jos noteeratut hinnat ovat säännöllisesti saatavilla pörssissä. Noteeratut hinnat ovat ostohintoja (bid price) Taso 1 sisältää pääasiassa

rahastoja ja OMXH listattuja osakkeita. Tasolle 3 luokitellut myytävissä olevat sijoitukset ovat noteeraamattomia osakkeita ja ne on arvostettu hankintahintaan vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla tai meklarilta saatuihin hintoihin, koska niiden käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä.

Laadintaperiaatteet

RAHOITUSVARAT

Rahoitusvarojen luokittelu ja arvostus

Rahoitusvarat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat, lainat ja muut saamiset sekä myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat on hankittu.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä rahoitusvaroja tai johdannaisia, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Rahoitusvaroihin kuuluva erä luokitellaan tähän ryhmään, jos se on hankittu pääasiassa lähitulevaisuudessa tapahtuvaa myyntiä varten. Johdannaiset ja muut käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon, ja ne arvostetaan myöhemmin käypään arvoon. Transaktiomenot kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan. Tähän ryhmään kuuluvat varat luokitellaan pitkäaikaisiksi varoiksi (Saamiset), jos ne eräännyvät yli 12 kuukauden kuluttua raportointikauden päättymispäivästä, ja lyhytaikaisiksi varoiksi (Myyntisaamiset ja muut saamiset), jos ne eräännyvät alle 12 kuukauden kuluttua.

Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Lainat ja muut saamiset ovat lyhytaikaisia, jos eräpäivä on enintään 12 kuukautta tilinpäätöspäivän jälkeen, muutoin ne ovat pitkäaikaisia. Ne kirjataan alun perin käypään arvoon ja transaktiomenot kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ne arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä määritettyyn jaksotettuun hankintamenoon vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla. Lainat ja muut saamiset koostuvat lainasaamisista, myyntisaamisista, rahoista ja pankkisaamisista sekä tietyistä muista saamisista.

Rahat ja pankkisaamiset muodostuvat käteisvaroista, vaadittaessa nostettavissa olevista pankkitalletuksista sekä muista erittäin likvideistä sijoituksista, joiden alkuperäinen juoksu-aika on enintään kolme kuukautta.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia varoja, jotka on joko nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Ne kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon. Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat taseen pitkäaikaisia rahoitusvaroja, koska johdolla ei ole tarkoitusta luopua niistä 12 kuukauden kuluessa raportointikauden päättymisestä.

Kirjaaminen taseeseen ja pois taseesta

Rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupankäyntipäivän perusteella päivänä, jona konserni sitoutuu ostamaan tai myymään omaisuuserän. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeudet sijoitusten rahavirtoihin ovat lakanneet tai siirretty toiselle osapuolelle ja konserni on olennaisilta osin siirtänyt omistukseen liittyvät riskit ja edut toiselle osapuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat -ryhmän käyvän arvon muutoksista johtuvat voitot tai tappiot esitetään tuloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Korkotuotot lainoista ja muista saamisista esitetään tuloslaskelmassa rahoitustuotoissa sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Osinkotuotot rahoitusvaroista merkitään tuloslaskelmaan rahoitustuottoihin, kun konsernille on syntynyt oikeus maksun saamiseen.

Käyvän arvon muutokset myytävissä oleviksi luokitelluista sijoituksista kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään omassa pääomassa arvomuutosrahastossa verovaikutus huomioiden. Kun sijoitukset myydään tai niistä kirjataan arvonalentuminen, omaan pääomaan kirjatut kertyneet käyvän arvon muutokset sisällytetään tuloslaskelmaan rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Rahoitusinstrumenttien netottaminen

Rahoitusvarat ja -velat vähennetään toisistaan ja taseessa esitetään nettomäärä silloin, kun kirjattujen määrien vähentämiseen toisistaan on laillisesti toimeenpantavissa oleva oikeus ja suoritus aiotaan toteuttaa nettomääräisesti tai omaisuuserä aiotaan realisoida ja velka suorittaa samanaikaisesti.

RAHOITUSVAROJEN ARVON ALENTUMINEN

Jaksotettuun hankintameno taseeseen merkityt varat

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko olemassa objektiivista näyttöä jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvon alentumisesta yhden tai useamman omaisuuserän alkuperäisen kirjaamisen jälkeen toteutuneen tapahtuman ("tappion synnyttävä tapahtuma") seurauksena. Tappion synnyttävällä tapahtumalla on luotettavasti arvioitavissa oleva vaikutus rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvioituihin vastaisiin rahavirtoihin.

Näyttöä arvonalentumisesta voivat olla esimerkiksi koronmaksun tai lyhennysten laiminlyönnit, Caverion-konsernilla olevan saamisen uudelleenjärjestely, viitteet velallisen konkurssin tai muun taloudellisen uudelleenjärjestelyn todennäköisyydestä tai todettavissa oleva tieto, joka osoittaa arvioitujen vastaisten rahavirtojen määritettävissä olevaa vähentymistä, esimerkiksi muutokset maksujen myöhästymisessä ja laiminlyöntien kanssa korreloiva velallisen heikentynyt taloudellinen tilanne.

Lainojen ja muiden saamisten ryhmän osalta tappion suuruus määritetään omaisuuserän kirjanpitoarvon ja kyseisen rahoitusvaroihin kuuluvan erän alkuperäisellä efektiivisellä korolla diskontattujen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Omaisuuserän kirjanpitoarvoa pienennetään ja tappio merkitään konsernin tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin ja taseeseen myyntisaamisten vähennyseräksi. Arvonalentumista koskevaa näyttöä arvioidaan jatkuvasti sekä yksittäisten omaisuuserien tasolla että ryhmän tasolla. Kaikkia yksittäin tarkasteltuina merkittäviksi katsottavia omaisuuseriä tarkastellaan arvonalentumisen varalta erikseen. Ryhmän tasolla tapahtuva arviointi tehdään yhdistämällä riskiominaisuuksiltaan samankaltaisia omaisuuseriä ja arvioimalla niitä yhtenä kokonaisuutena.

Myynti- ja muihin saamisiin liittyvät operatiiviset riskit on kuvailtu liitetiedossa 3.2.

Jos arvonalentumistappion määrä vähentyy myöhemmällä kaudella ja vähennys pystytään objektiivisesti yhdistämään arvonalentumisen kirjaamisen jälkeen toteutuneeseen tapahtumaan, konsernituloslaskelmaan merkitään aiemmin kirjatun arvonalentumistappion peruutus.

Myytävissä oleviksi luokitellut varat

Myytävissä oleviksi luokiteltujen sijoitusten osalta katsotaan käyvän arvon merkittävän tai pitkittyneen alentumisen alle hankintamenoa olevan myös näyttöä omaisuuserän arvon alentumisesta. Jos tällaista näyttöä on myytävissä olevista rahoitusvaroista, niin kertynyt tappio, joka määritetään hankintamenoa ja senhetkisen käyvän arvon erotuksena vähennettynä kyseisestä rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä aiemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappiolla, poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan tulosvaikutteisesti. Tuloslaskelmaan aiemmin kirjattuja arvonalentumistappioita ei peruuteta tuloslaskelman kautta.

5.5 Rahoitusriskien hallinta

Caverion-konserni altistuu liiketoiminnassaan maksuvalmiusriskille, luottoriskille sekä valuutta- ja korkoriskille. Caverionin rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää sitä epävarmuutta, jota rahoitusmarkkinoiden muutokset aiheuttavat sen taloudelliseen tulokseen.

Caverion-konsernin hallitus on hyväksynyt konsernissa noudatettavan rahoituspolitiikan, jonka käytännön toteutuksesta vastaa Caverion-konsernin rahoitusosasto yhdessä divisioonien kanssa. Divisioonissa ja tytäryhtiöissä rahoitusasioita hoitaa taloushenkilöstö ja operatiivinen johto. Konsernin rahoituspolitiikassa määritellään tehtäväalueittain vastuunjako rahoitusosaston ja divisioonan välillä. Divisioonien vastuulla on ollut toimittaa rahoitusosastolle ajantasaista ja täsmällistä informaatiota rahoitusasemasta, kassavirrasta ja valuuttapositionista, jotta on voitu varmistaa tehokas kassan-, rahoituksen-, likviditeetin ja riskienhallinta. Vastuunjaon lisäksi konsernin rahoituspolitiikassa määritellään pääperiaatteet ja toimintatavat rahoitusriskien hallinnalle, kassanhallinnalle sekä rahoitukseen liittyville erityisalueille, kuten kaupallisille takauksille, rahoittajasuhteille ja asiakasrahoitukselle.

Korkoriskien hallinta

Caverionilla on kassavaroihin liittyviä korollisia saamisia, mutta muutoin sen tuotot ja liiketoiminnan rahavirrat ovat pääosiltaan riippumattomia markkinakorkojen muutoksista.

Caverionin rahavirran korkoriski aiheutuu pääasiassa lyhyt- ja pitkäaikaisista lainoista ja niitä suojaavista johdannaisista. Vaihtuvakorkoiset lainat altistavat Caverionin rahavirran korkoriskille, jolta suojaudutaan korkojohdannaisilla. Korkoriskien hallinnoimiseksi Caverion-konsernin hallitus on määritellyt pitkäaikaisille lainoille ja niitä suojaaville korkojohdannaisille keskimääräisen korkosidonnaisuusaika tavoitteen. Konsernin nettovelan (pois lukien kassa) keskimääräinen korkosidonnaisuusaika tarkasteluhetkellä oli 5,4 kuukautta.

Korkojohdannaisilla on suojattu vaihtuvakorkoisen, kuuden kuukauden Euriboriin sidotun, nimellisarvoltaan 50 (70) milj. euron määräisen lainan pääoman koron nousua. Suojattavat rahavirrat toteutuvat kolmen seuraavan tilikauden aikana. IAS 39 mukainen koronvaihtosopimusten suojauslaskenta muuttui tehottomaksi tilikauden 2016 aikana ja se lopetettiin (liite 5.6). Korkojohdannaisien käyvän arvon muutokset on kirjattu tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden mukaisesti tuloslaskelman rahoitustuottoihin ja -kuluihin vuosina 2016–2017. Koronvaihtosopimuksen käypä arvo on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvon perusteella.

Rahoitusvelat

Rahoitusvelat merkitään taseeseen selvityspäivänä ja ne kirjataan alun perin käypään arvoon vähennettynä aiheutuneilla transaktiomenoilla. Myöhemmin rahoitusvelat arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon. Saadun määrän ja takaisin maksettavan määrän välinen erotus merkitään tuloslaskelmaan efektiivisen koron menetelmällä laina-ajan kuluessa. Muut vieraan pääoman menot kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan sillä kaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Lainalimiiteistä maksettavat palkkiot jaksotetaan kuluksi kyseisen limiitin voimassaoloajalle. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niihin liittyvät velvoitteet sopimusten mukaan päättyvät tai siirtyvät pois.

Rahoitusvelat ovat lyhytaikaisia velkoja, kun jäljellä oleva maturiteetti on enintään 12 kuukautta, ja pitkäaikaisia velkoja, kun niiden maturiteetti on yli 12 kuukautta. ■

Koko lainasalkun efektiivisten korkojen painotettu keskiarvo suojausten jälkeen oli 2,53 % (1,91 %) joulukuun 2017 lopussa. Korkojohdannaiset nostavat koko lainasalkun efektiivisten korkojen painotettua keskiarvoa 0,27 (0,16) prosenttiyksiköllä joulukuun 2017 lopussa. Kiinteäkorkoiset lainat muodostavat suojausten jälkeen noin 20 prosenttia konsernin korollisen velan määrästä.

Keskimääräisen korkosidonnaisuusaikan tavoitteen toteutumisen lisäksi Caverion-konsernin johto seuraa kuukausittain korkotason mahdollisen muutoksen vaikutusta Caverion-konsernin taloudelliseen tulokseen. Seurannan kohteena on yhden prosenttiyksikön koron nousun vaikutus vuosittaisiin nettokorkokuluihin.

Herkkyys korkoriskille

Milj. e	Tulos ennen veroja	
	2017	2016
Nettovelan korko 1 prosenttiyksikköä korkeampi	-0,2	-0,6
Suojauslaskennan ulkopuolella olevien korkojohdannaisen arvostuksen vaikutus, kun korko 1 prosenttia korkeampi	0,7	1,3

Nettovelkapositio sisältää korolliset rahoitusvelat ja rahat ja pankkisaamiset. Herkkydet on laskettu tilinpäätöshetken tilanteen mukaan.

Vastapuoliriski

Caverionin-konsernin pankkien ja rahoituslaitosten kanssa tekemiin rahoitusinstrumentteihin liittyy riski siitä, että vastapuoli ei pystyisi täyttämään tehdyn sopimuksen mukaisia velvoitteita. Caverion-konsernin rahoitusosasto on vastannut rahavarojen ja johdannaissopimusten vastapuoliriskistä.

Rahoitusinstrumenttien vastapuolten valinta on perustunut Caverion-konsernin johdon arvioon niiden luotettavuudesta. Caverion-konsernin hallitus on hyväksynyt Caverion-konsernin käyttämät pääpankit ja johdannaisinstrumenttien vastapuolet. Caverion-konsernin Talousjohtaja (CFO) hyväksyy lyhytaikaisten sijoitusten vastapuolet ja limiitit. Caverionin rahoituspolitiikan mukaisesti voidaan tehdä lyhytaikaisia, likviditeetin hallintaan liittyviä sijoituksia. Rahavaroista tai johdannaisista ei ole tilikaudella syntynyt luottotappioita. Caverion-konsernin johto ei odota taseen rahoitusvarojen tai johdannaisien vastapuolista aiheutuvan luottotappioita.

YIT Oyj:n 30.6.2013 rekisteröidyn osittaisjakautumisen seurauksena perustetulle Caverion Oyj:lle syntyi toissijainen vastuu YIT Oyj:n ennen jakautumista myöntämistä, YIT Oyj:lle jakautumisen jälkeen jääneistä konsernitakauksista, mikäli YIT Oyj menee konkurssiin. Näiden konsernitakausten määrä joulukuun lopussa oli 60,9 (266,8) milj. euroa.

Maksuvalmiusriski

Caverion-konsernissa arvioidaan ja seurataan jatkuvasti liiketoiminnan vaatiman rahoituksen määrää, jotta Caverion-konsernilla olisi tarpeeksi likvidejä varoja toiminnan rahoittamiseksi, erääntyvien lainojen takaisinmaksuun ja vuosittaisten osinkojen maksuun. Rahoitustarpeen arvioiminen on perustunut vuoden välein tehtävään budjettiin, kuukausittain tehtävään rahoitusennusteeseen sekä lyhytaikaiseen, ajantasaiseen kassasuunnitteluun. Caverion-konsernin rahoitusosasto vastaa rahoituksen riittävydestä, erilaisten rahoituslähteiden käytettävyydestä ja ulkoisten lainojen hallitusta erääntymisprofiilista.

Konsernin korollisen velan määrä oli joulukuun lopussa 93,2 (193,3) milj. euroa. Yhteensä 35,5 milj. euroa korollista velkaa erääntyy maksettavaksi seuraavan 12 kuukauden aikana. Noin 75 prosenttia lainoista on pankeilta ja muilta rahoituslaitoksilta, noin 5 prosenttia suoraan rahamarkkinoilta ja noin 17 prosenttia vakuutusyhtiöiltä.

Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään konsernin IFRS-tilinpäätöksessä omana pääomana. Hybridilaina on oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina, joka on muita velkasitoumuksia heikommassa asemassa. Lainan haltijalla ei ole osakkeenomistajille kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna nykyisten osakkeenomistajien omistuksia. Hybridilainan kuponkikorko on kiinteä 4,625 prosenttia vuodessa 16.6.2020 saakka. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta liikkeeseenlaskijalla on oikeus lunastaa laina takaisin ensimmäistä kertaa 16.6.2020 sekä tätä seuraavina koronmaksupäivinä. Mikäli

lainaa ei lunasteta takaisin 16.6.2020, nousee kuponkikorko 500 korkopisteellä. Liikkeeseen laskettu hybridilaina vahvisti Caverion-konsernin pääomarakennetta ja rahoitusasemaa. Velkaantumisaste oli joulukuun lopussa 24,4 (78,7) prosenttia ja omavaraisuusaste 27,9 (18,7) prosenttia.

Caverionin ulkoisissa lainoissa sovelletaan taloudellista kovenanttia, joka perustuu konsernin nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhdeluukuun (Nettovelat/Käyttökate). Caverion sopi hybriditransaktion yhteydessä muutoksista lainasopimuksiinsa yhteistyöpankkiensa kanssa. Vuonna 2017 tehdyt projektien alaskirjaukset rasittivat yhtiön käyttökatetta ja taloudellisen kovenantin tasoa vuonna 2017. Caverion sopi lainapankkiensa kanssa sopimuslisäyksistä liittyen taloudellisen kovenantin maksimitasoon ja kovenantin laskennassa käytettävän käyttökatteen laskentaperiaatteisiin vuonna 2017. Joulukuussa Caverion sopi yhteistyöpankkiensa kanssa, ettei kovenantin maksimitasoa testata joulukuun 2017 lopussa. Taloudellinen kovenantti ei saa ylittää tasoa 3,5:1 joulukuun 2017 lopun jälkeen. Joulukuun lopussa konsernin nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku vahvistettujen laskentaperiaatteiden mukaisesti oli 2,9x.

Caverion-konserni käyttää maksuvalmiusriskin hallinnan välineinä kassavaroja, luotollisia konsernitilejä, rahoitusliimitejä sekä yritystodistuksia. Caverionin rahavarat olivat joulukuun lopussa 29,2 (47,7) milj. euroa. Lisäksi Caverionilla on nostamattomia tililiimittisopimuksia 19 milj. euroa ja sitovia nostamattomia rahoitusliimittisopimuksia 100 milj. euroa. Sitovat rahoitusliimittisopimukset ovat voimassa toukokuuhun 2020 asti.

Seuraava taulukko kuvaa rahoitusvelkojen ja korkojen sopimuksiin perustuvaa erääntymistä. Luvut ovat diskonttaamattomia. Vaihtuvakorkoisten lainojen ja korkojohdannaisten tulevat korkovirrat perustuvat 31.12.2017 (31.12.2016) voimassa olleeseen korkoon. Valuuttamääräisten lainojen kassavirrat on käännetty euroiksi tilinpäätöskursseihin. Valuuttajohdannaisten valuuttamääräiset kassavirrat on käännetty euroiksi forward-kursseihin.

Rahoitusvelkojen ja korkojen erääntymisen analyysi 31.12.2017 sopimuksiin perustuen

Milj. e	2018	2019	2020	2021	2022	2023–	Yhteensä
Rahalaitoslainat	21,6	21,1	30,4				73,1
Yritystodistukset	5,0						5,0
Eläkelainat	8,8	6,7					15,5
Rahoitusleasingvelat	1,9	0,6	0,1	0,0			2,6
Muut rahoitusvelat						0,5	0,5
Ostovelat ja muut velat	484,8						484,8
Korkojohdannaiset, ei-suojauslaskennassa	0,2	0,1	0,0				0,4
Valuuttajohdannaiset	0,2						0,2

Rahoitusvelkojen ja korkojen erääntymisen analyysi 31.12.2016 sopimuksiin perustuen

Milj. e	2017	2018	2019	2020	2021	2022–	Yhteensä
Rahalaitoslainat	22,6	22,3	21,9	11,5	60,3		138,5
Yritystodistukset	35,0						35,0
Eläkelainat	8,8	8,8	6,7				24,3
Rahoitusleasingvelat	2,1	1,8	0,4	0,0	0,0		4,3
Muut rahoitusvelat						0,5	0,5
Ostovelat ja muut velat	489,1						489,1
Korkojohdannaiset, ei-suojauslaskennassa	0,3	0,2	0,1	0,0			0,6
Valuuttajohdannaiset	0,1						0,1

Valuuttariski

Caverion-konserni toimii kansainvälisesti ja altistuu toimintamaidensa valuutoista aiheutuville riskeille. Valuuttakurssiriski syntyy pääasiassa taseeseen merkityistä varoista ja veloista sekä ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyistä nettosijoituksista. Myös tytäryhtiöiden kaupallisista sopimuksista aiheutuu valuuttakurssiriskiä, joskin sopimukset tehdään pääasiassa yksiköiden omassa toimintavaluutassa.

Valuuttakurssiriskin hallinnan tavoitteena Caverionissa on pienentää sitä epävarmuutta, jota muutokset valuuttakurssissa aiheuttavat kassavirtojen sekä liiketoiminnallisten saamisten ja velkojen arvostusten kautta tulokseen. Caverion-konsernin hallituksen päätöksellä ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehtyjä nettosijoituksia ei ole suojattu valuuttakurssien muutoksilta.

Muut kuin euromääräiset nettosijoitukset ja niiden herkkyyshanalyysi tilinpäätöshetkellä

Milj. e	2017	2017	2017	2016	2016	2016
	Nettosijoitus	EUR vahvistuu 10%, vaikutus omaan pääomaan	EUR heikkenee 10%, vaikutus omaan pääomaan	Nettosijoitus	EUR vahvistuu 10%, vaikutus omaan pääomaan	EUR heikkenee 10%, vaikutus omaan pääomaan
SEK	-8,3	-0,8	0,8	5,5	0,6	-0,6
NOK	0,0	0,0	0,0	-2,6	-0,3	0,3
DKK	4,3	0,4	-0,4	8,6	0,9	-0,9
Muut valuutat	3,0	0,3	-0,3	5,4	0,5	-0,5

Nettosijoituksella tarkoitetaan tässä yhteydessä ulkomaisten tytäryhtiöiden omaa pääomaa lisätynä pysyväksi nettosijoitukseksi katsotuilla lainoilla. Nettosijoitukseksi ei katsota tytäryhtiöiden taseessa mahdollisesti olevaa liikearvoa.

Caverion-konsernin rahoituspolitiikan periaatteiden mukaisesti kaikki konserniyhtiöt ovat olleet vastuussa valuuttamääräiseen kassavirtaansa liittyvän valuuttakurssiriskin tunnistamisesta ja suojaamisesta. Kaikki sitoviin sopimukseen perustuvat erät, jotka ylittävät 0,2 milj. euroa, on suojattava. Suojaukset tehdään sisäisillä transaktioilla, joiden vastapuolena on Caverion-konsernin rahoitusosasto, joka suojaa konsernin nettoposition ja tekee kaikki ulkoisten vastapuolien kanssa tehtävät suojaukset. Valuuttakurssin suojauksissa ei noudateta suojauslaskentaa, joten johdannaisten arvonmuutokset kirjataan tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden mukaisesti tulokseen. Vuonna 2017 merkittävin kaupallisiin

sopimukseen ja niiden suojaukseen liittyvät valuutat olivat Ruotsin ja Norjan kruunut. Caverion-konsernissa euron kymmenen prosenttisyksikön vahvistumisella Ruotsin kruunuun nähden olisi tilinpäätöshetkellä termiinin arvostuksesta aiheutunut kurssivoittoa 0,1 milj. euroa konsernin tulokseen ennen veroja. Euron samansuuruisen vahvistuminen Norjan kruunuun nähden olisi aiheuttanut 0,3 miljoonan euron kurssivoiton konsernin tulokseen ennen veroja.

Lukuun ottamatta kaupallisiin sopimukseen liittyvien johdannaisten aiheuttamaa kurssieroja ja translaatoriskiä euron heikentymisellä tai vahvistumisella ei olisi ollut olennaista vaikutusta Caverion-konsernin tulokseen. Herkkyyshanalyysissä on otettu huomioon sekä sisäisiin että ulkoisiin lainoihin ja saamiin liittyvän kurssiriskin suojaamiseksi tehdyt valuuttajohdannaiset, jotka netotavat valuuttakurssimuutosten vaikutuksia.

5.6 Johdannaissopimukset

Kaikki johdannaiset on tehty Caverion-konsernin rahoituspolitiikan mukaisesti suojaustarkoituksessa, mutta IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa sovelletaan vain osaan sopimuksista. Valuuttajohdannaiset on tehty lähinnä rahoituksellisten erien suojaamiseksi ja ne on kirjattu tulosvaikutteisesti rahoitustuottoihin/-kuluihin. Valuuttajohdannaiset eräännyvät vuoden 2018 aikana. Korkojohdannaisilla on pidennetty konsernin rahoitusvelkojen keskimääräistä korkosidonnaisuusajaa. Suojauslaskennassa olevien erien osalta käyvän arvon muutokset on kirjattu oman pääoman arvonmuutosrahastoon ja suojauslaskennan ulkopuolella olevien erien osalta tulosvaikutteisesti. Voimassa olevien koronvaihtosopimusten suojauslaskenta muuttui tehottomaksi tilikauden 2016 aikana ja se lopetettiin.

Konsernin johdannaista koskee netotus, toimeenpantavissa oleva päänetotussopimus tai vastaavanlainen sopimus. Joissain tapauksissa esimerkiksi toisen osapuolen konkurssissa, kaikki

sopimuksen alaiset transaktiot päättyisivät ja ne netotettaisiin. Päänetotussopimukset eivät täytä netotamisen vaatimuksia tilinpäätöksessä ja erät on esitetty bruttona. Muissa rahoitusvaroissa ja -veloissa esimerkiksi myyntisaamisissa tai ostovelooissa ei ole sopimukseen perustuvia netotettavia eriä tilinpäätöshetkellä.

Rahoituserät, joille ei ole noteerattua hintaa toimivilla markkinoilla (esimerkiksi OTC-johdannaiset) on arvostettu käyttämällä arvostusmenetelmiä. Arvostusmenetelmät maksimoivat markkina-data käytön, kun sitä on saatavilla ja yhtiökohtaisten estimaattien käyttö on mahdollisimman vähäistä. Jos kaikki merkittävät syötötiedot käyvän arvon laskentaan on saatavilla markkinoilta, luokitellaan erä tasolle 2. Tasolle 2 luokiteltujen johdannaissopimusten käyvät arvot on määritetty seuraavasti: Valuutta- ja korkoterminisopimusten käyvät arvot on määritetty käyttäen tilinpäätöspäivän noteerattuja termiinikursseja. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvon perusteella.

Nimellisarvot

Milj. e	2017	2016
Valuuttatermiinit, ei-suojauslaskennassa	77,0	26,9
Korkojohdannaiset		
Suojauslaskennassa		
Korkoswapit		
Ei-suojauslaskennassa		
Korkoswapit	50,0	70,0

Käyvät arvot

Milj. e	2017 Positiivinen käypä arvo (tasearvo)	2017 Negatiivinen käypä arvo (tasearvo)	2017 Nettoarvo	2016 Positiivinen käypä arvo (tasearvo)	2016 Negatiivinen käypä arvo (tasearvo)	2016 Nettoarvo
Valuuttatermiinit						
Ei suojauslaskennassa	0,3	-0,2	0,1	0,2	-0,3	-0,1
Korkojohdannaiset						
Suojauslaskennassa						
Ei-suojauslaskennassa						
Korkoswapit		-0,3	-0,3		-0,5	-0,5
Yhteensä	0,3	-0,5	-0,2	0,2	-0,8	-0,6
Netotussopimusten alaisten johdannaisten netotus	0,0	0,0		-0,2	0,2	
Netto yhteensä	0,3	-0,5	-0,1	0,0	-0,6	-0,6

Laadintaperiaatteet

Johdannaiset kirjataan alun perin johdannaissopimuksen solmimispäivän käypään arvoon, ja sen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon. Johdannaisiin välittömästi liittyvät transaktiomenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Johdannaisten myöhemmästä käypään arvoon kirjaamisesta syntyvän voiton tai tappion kirjaamistapa riippuu siitä, onko johdannainen määritetty suojausinstrumentiksi ja minkä luonteista erää se suojaa. Valuuttajohdannaisilla suojaudutaan valuuttakurssiriskiltä ja niiden käyvän arvon muutokset sisältyvät luonteensa mukaisesti joko liikevoittoon tai rahoitustuottoihin ja -kuluihin sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Korkojohdannaisilla suojaudutaan markkina-korkojen muutoksilta ja korkojohdannaisten, joihin ei sovelleta IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa, käyvän arvon muutokset kirjataan rahoitustuottoihin ja kuluihin sille kaudelle, jonka aikana ne syntyvät. Johdannaiset ovat pitkäaikaisia velkoja (Muut velat), kun niiden maturiteetti on yli 12 kuukautta, ja lyhytaikaisia velkoja (Ostovelat ja muut velat), kun niiden jäljellä oleva maturiteetti on alle 12 kuukautta.

Suojauslaskennassa olevat johdannaiset, jotka täyttävät IAS 39:n mukaiset suojauslaskennan ehdot, merkitään taseeseen käypään arvoonsa päivänä, jolloin konsernista tulee sopimusosapuoli. Konsernissa on sovellettu suojauslaskentaa vaihtuvakorkoisten lainojen viitekoron muutoksilta suojautumiseen (rahavirran suojaus). Suojaussuhteen alussa dokumentoidaan kohteen ja suojausinstrumenttien välinen suhde ja arvioidaan suojaussuhteen tehokkuus. Suojaussuhteen tehokkuutta tarkastellaan vähintään jokaisena raportointipäivänä. Rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisten tehokkaan osuuden käyvän arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään omassa pääomassa suojausrahastossa. Tehottomaan osuuteen liittyvä voitto tai tappio kirjataan tuloslaskelman rahoitustuottoihin ja -kuluihin. Omaan pääomaan kertyneet voitot ja tappiot siirretään tuloslaskelman rahoitustuottoihin tai -kuluihin niillä tilikausilla, joilla suojauskohde vaikuttaa tulokseen. Kun suojausinstrumentti eräännyy tai se myydään tai kun suojauslaskennan soveltamisedellytykset eivät enää täyty, suojausinstrumentista kertynyt voitto

tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu. Kuitenkin, jos ennakoidun suojatun liiketoimen

ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertyneet voitot tai tappiot kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti. ■

5.7 Osuudet osakkuusyrittäksissä

Milj. e	2017	2016
Tasearvo tilikauden alussa	0,1	0,2
Osuus tuloksesta	0,0	-0,1
Tasearvo tilikauden lopussa	0,1	0,1

Osakkuusyrittästen kirjanpitoarvoon ei sisälly liikearvoa.

Milj. e	Yritys	Kotipaikka	Varat	Velat	Liikevaihto	Voitto/ tappio	Omistus
2017	Arandur Oy	Vantaa	4,0	3,7	5,0	0,0	33 %
2016	Arandur Oy	Vantaa	3,8	3,5	5,3	0,0	33 %

Tavaroiden ja palveluiden myynti osakkuusyrittäksille oli vuonna 2017 1,2 (1,3) milj. euroa.

Laadintaperiaatteet

Konsernitilinpäätös sisältää ne osakkuusyrittäks, joissa konsernin osuus äänivallasta on 20–50 prosenttia tai konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyrittäks on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Sijoitus kirjataan alun perin hankintamenon määräisenä ja sitä lisätään tai vähennetään kirjaamalla Caverion-konsernin osuus sijoituskohteen hankinta-ajankohdan jälkeisistä voitoista tai tappioista. Jokaisen raportointikauden lopussa ratkaistaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että osakkuusyrittäkseseen tehdyn sijoituksen arvo on alentunut.

Konsernin osuus osakkuusyrittästen hankinnan jälkeisistä voitoista tai tappioista merkitään tuloslaskelmaan, ja sen osuus hankinnan jälkeisistä muun laajan tuloksen muutoksista kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Sijoituksen kirjanpitoarvoa oikaistaan vastaavasti. Jos konsernin osuus osakkuusyrittäks tappioista ylittää osakkuusyrittäksuuden kirjanpitoarvon, ei kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita kirjata, paitsi jos konsernilla on oikeudellisia tai tosiasiallisia veloitteita osakkuusyrittäks suhteen tai se on suorittanut maksuja osakkuusyrittäks puolesta. Konsernin ja osakkuusyrittäks väliset realisoitumattomat voitot on eliminoitu konsernin omistusosuuden mukaisesti. ■

5.8 Eläkeveloitteet

Taseeseen merkityt velat:

Milj. e	2017	2016
Etuuspohjaiset eläke-edut	44,2	45,4
Taseen eläkeveloitteet	44,2	45,4
Taseen saamiset etuuspohjaisista eläkkeistä	-2,0	-2,1
Eläkeveloitteet, netto	42,2	43,3

Tuotot ja kulut tuloslaskelmassa, liikevoittoon kirjatut:

Milj. e	2017	2016
Etuuspohjaiset eläke-edut	-1,0	-0,3
Rahoituskuluihin kirjatut	-0,8	-0,8
Tuotot (+) / kulut (-) tuloslaskelmassa, yhteensä	-1,8	-1,1

Käyvän arvon muutokset, kulut laajassa tuloslaskelmassa:

Milj. e	2017	2016
Etuuspohjaiset eläke-edut	-0,3	-3,0
Valuuttakurssimuutokset	2,0	-1,3
Kulut laajassa tuloslaskelmassa, yhteensä	1,6	-4,2

Etuuspohjaiset eläke-edut

Konsernilla on etuuspohjaiset eläkejärjestelyt Norjassa, Saksassa, Itävallassa ja Suomessa, joissa eläke-etuuden suuruus määräytyy muun muassa palkan ja työssäolovuosien perusteella. Eläkejärjestelyt on hoidettu pääosin vakuutusyrittäksissä, ja niitä hallinnoidaan paikalliseen lainsäädäntöön perustuen.

Taseessa esitetyt eläkevelvoitteet on määritetty seuraavasti:

Milj. e	2017	2016
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	5,8	5,9
Varojen käypä arvo	-7,8	-8,1
Rahastoitujen velvoitteiden alikate	-2,0	-2,1
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	44,2	45,4
Etuuspohjaisten eläkevelvoitteiden alikate	42,2	43,3
Taseeseen merkityt eläkevelvoitteet	44,2	45,4
Taseen saamiset etuuspohjaisista eläkkeistä	-2,0	-2,1

Etuuspohjaisen eläkevelvoitteen vuosimuutokset ovat seuraavat:

Milj. e	Velvoitteen nykyarvon muutokset	Varojen käyvän arvon muutokset	Eläkevelvoitteen muutokset, netto
1.1.2017	51,3	-8,1	43,3
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	0,7	0,1	0,8
Korkomenot	0,9	-0,1	0,8
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno			
Velvoitteen täyttämisestä johtuvat voitot			
Käyvän arvon muutokset			
Varojen tuotto, pl. korkokulut			
Voitto (-) / tappio (+) demografisten oletusten muutoksesta			
Voitto (-) / tappio (+) taloudellisten oletusten muutoksesta	0,5		0,5
Kokemusperusteiset voitot (-) / tappiot (+)	-0,1		-0,1
Valuuttakurssimuutokset	-0,6		-0,6
Työnantajan suoritukset	-0,1		-0,1
Hankittu eläkevastuu	-0,3		-0,3
Maksetut etuudet	-2,3	0,3	-2,0
31.12.2017	50,0	-7,8	42,2

Milj. e	Velvoitteen nykyarvon muutokset	Varojen käyvän arvon muutokset	Eläkevelvoitteen muutokset, netto
1.1.2016	48,6	-8,1	40,5
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	0,8	0,1	0,9
Korkomenot	1,0	-0,2	0,8
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno	-0,7		-0,7
Velvoitteen täyttämisestä johtuvat voitot			
Käyvän arvon muutokset			
Varojen tuotto, pl. korkokulut			
Voitto (-) / tappio (+) demografisten oletusten muutoksesta	0,5		0,5
Voitto (-) / tappio (+) taloudellisten oletusten muutoksesta	2,9	-0,1	2,8
Kokemusperusteiset voitot (-) / tappiot (+)	-0,3		-0,3
Valuuttakurssimuutokset	0,3		0,3
Työnantajan suoritukset			
Hankittu eläkevastuu	0,2		0,2
Maksetut etuudet	-2,0	0,3	-1,7
31.12.2016	51,3	-8,1	43,3

Eläkevelvoitteen keskimääräinen kesto aika Caverion-konsernissa on 15 (15) vuotta.

Merkittävät aktuaariset oletukset olivat seuraavat:

2017	Diskonttokorko	Palkankorotus-olettama	Eläkkeiden kasvu-olettama
Suomi	1,80 %	1,4–1,7 %	1,7–2,0 %
Norja	2,30 %	2,50 %	2,25 %
Saksa	1,80 %	3,00 %	2,25 %
Itävalta	1,80 %	1,50 %	2,25 %

2016	Diskonttokorko	Palkankorotus-olettama	Eläkkeiden kasvu-olettama
Suomi	1,80 %	1,4–1,7 %	1,7–2,0 %
Norja	2,50 %	2,25 %	
Saksa	1,80 %	3,00 %	2,25 %
Itävalta	1,80 %		2,25 %

Etuus pohjaisen eläkevelvoitteen herkkyyden merkittävien olettamien muutoksille on seuraava:

2017	Vaikutus eläkevelvoitteeseen ¹⁾		
	Olettaman muutos	Olettaman kasvu	Olettaman vähennys
Diskonttokorko	0,50 %	vähennys 8,1 %	lisäys 9,2 %
Palkankorotusolettama	0,50 %	lisäys 0,2 %	vähennys 0,2 %
Eläkkeiden kasvu-olettama	0,25 %	lisäys 3,6 %	vähennys 3,4 %

2016	Vaikutus eläkevelvoitteeseen ¹⁾		
	Olettaman muutos	Olettaman kasvu	Olettaman vähennys
Diskonttokorko	0,50 %	vähennys 4,2–8,3 %	lisäys 4,6–9,5 %
Palkankorotusolettama	0,50 %	lisäys 0,0 %	vähennys 0,0 %
Eläkkeiden kasvu-olettama	0,25–0,50 %	lisäys 1,9–3,6 %	vähennys 1,8–3,5 %

¹⁾ Perustuvat herkkyyden analyysiin konsernin merkittävimmän eläkejärjestelyn osalta. Muiden järjestelyjen osalta vaikutukset ovat vastaavia.

Kuvattu herkkyyden analyysi perustuu esitetyn olettamien muutokseen, kun samalla muut olettamien pysyvät ennallaan. Todellisuudessa näin ei todennäköisesti tapahdu, vaan muutos yhdessä olettamien saattaa myös vaikuttaa muiden olettamien muuttumiseen.

Laskettaessa etuus pohjaisen eläkevelvoitteen herkkyyttä merkittäville aktuaarisille olettamille, on käytetty samaa laskentatapaa kuin taseeseen kirjattua eläkevelvoitetta laskettaessa.

Eläkejärjestelyjen varat muodostuvat seuraavasti:

Milj. e	2017	%	2016	%
Osakkeet	5,5	70	5,5	68
Velkakirjat	0,9	12	0,9	12
Kiinteistöt	0,0	0	0,0	0
Rahat ja pankkisaamiset	1,4	18	1,7	20
Eläkejärjestelyjen varat yhteensä	7,8	100	8,1	100

Eläkejärjestelyjen sijoituksia hallinnoidaan vakuutusyhtiöissä, noudattaen asetettuja sijoituspolitiikkoja, joiden on tarkoitus korrelloida eläkevelvoitteen keston ja kassavirtojen kanssa.

Työnantajan ei odoteta maksavan maksuja järjestelyihin tilikauden 2018 aikana.

Ruotsin usean työnantajan yhteinen eläkejärjestely

Ruotsissa Caverion osallistuu usean työnantajan muodostamaan yhteiseen etuus pohjaiseen eläkejärjestelyyn Alecta vakuutusyhtiössä. 922 Caverion Sverige AB:n työntekijää on järjestelyn piirissä vuoden 2017 lopussa. Tämä usean työnantajan yhteinen järjestely ei kykene tuottamaan luotettavaa tietoa etuus pohjaisen eläkevelvoitteen raportointia varten, joten Caverion käsittelee eläkejärjestelyä maksuperusteisena.

Alectan mahdollinen ylijäämä saatetaan hyvittää työnantajille tai työntekijöille. Odotetut suoritettavat maksut järjestelyyn ensi vuoden aikana ovat 6,1 milj. euroa.

Etuus pohjaiset eläkejärjestelyt altistavat konsernin useille eri riskeille, joista merkittävimpiä kuvataan lähemmin seuraavassa:

Muutokset joukkovelkakirjalainojen tuotossa – Yritysten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjalainojen tuoton aleneminen kasvattaa järjestelyistä aiheutuvia velkoja.

Inflaatoriski – Osa järjestelyjen etuusvelvoitteista on sidottu inflaatioon, ja korkeampi inflaatio johtaa velkojen kasvuun

Odotettavissa oleva elinikä – Suurin osa järjestelyjen velvoitteista liittyy elinikäisten etuuksien tuottamiseen jäsenille, joten odotettavissa olevan eliniän nousu kasvattaa järjestelyjen velvoitteita.

Laadintaperiaatteet

Konsernissa on toiminta-alueellaan erilaisia maksupohjaisia ja etuus pohjaisia eläkejärjestelmiä, jotka noudattavat eri maiden paikallisia säännöstöjä ja käytäntöjä.

Maksupohjaisiin eläkejärjestelyihin tehdyt suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jota veloitus koskee. Konsernilla ei ole oikeudellisia eikä tosiasiallisia veloitteita lisämaksujen suorittamiseen, jos rahastolla ei ole riittävästi varoja kaikkien nykyisen ja aiempien tilikausien työsuoritukseen perustuvien etuuksien maksamiseen kaikille työntekijöille.

Konsernissa on etuus pohjaisia eläkejärjestelyjä Norjassa, Itävallassa, Saksassa ja Suomessa. Etuus pohjaisten eläkejärjestelyjen veloitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen ja ne perustuvat riippumattomien asiantuntijoiden vuosittain tekemiin laskelmiin, joissa käytetään etuus oikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Diskonttauskorkona on käytetty yritysten liikkeelle laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoa. Käytetyn viitekoron perusteena olevien joukkovelkakirjalainojen maturiteetti vastaa olennaisilta osin laskettavan eläkevastuun maturiteettia. Etuus pohjaisissa järjestelyissä eläkevelkana esitetään etuus pohjaisen veloitteen nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen tilinpäätöspäivän käyvällä arvolla. Eläkemenot kirjataan tuloslaskelmaan kuluiksi jaksottaen kustannukset työntekijöiden palvelusajalle.

Kokemusperusteisista tarkistuksista ja vakuutusmatemaattisten oletusten muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan muiden laajan tuloksen erien kautta oman pääoman hyvitykseksi tai veloitukseksi sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Aiempaan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti.

Ruotsin työeläkkeet on vakuutettu usean työnantajan yhteisessä eläkejärjestelyssä. Tämän eläkevastuun osalta ei ole ollut mahdollista saada riittäviä tietoja vastuiden ja varojen jakamiseksi työnantajittain. Ruotsin työeläkkeet on käsitelty maksupohjaisina.

Eläkeveloitteiden nykyarvo riippuu useista eri tekijöistä, jotka määritetään vakuutusmatemaattisella perusteella käyttäen useita eri oletuksia, joihin kuuluu muun muassa diskonttokorko. Oletusten muutokset vaikuttavat eläkeveloitteiden kirjanpitoarvoon. Diskonttauskorkona on käytetty yritysten liikkeelle laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinakorkoa tai valtion velkasitoumusten markkinakorkoa. Diskonttokorko määritetään sille valuutalle, jossa etuudet toteutuvat. Käytetyn viitekoron perustana olevien instrumenttien maturiteetti vastaa olennaisilta osin laskettavan eläkevastuun maturiteettia. Muut oletukset perustuvat vakuutusmatemaattisiin tilastoihin sekä vallitseviin markkinaolosuhteisiin. ■

5.9 Vuokrasopimukset

Rahoitusleasingvelat

Milj. e	2017	2016
Rahoitusleasingvelat erääntyvät seuraavasti:		
Vähimmäisvuokrat		
Alle vuoden kuluessa	1,9	2,1
1–5 vuoden kuluessa	0,6	2,1
Vähimmäisvuokrat yhteensä	2,6	4,3
Vähimmäisvuokrien nykyarvo		
Alle vuoden kuluessa	1,9	2,0
1–5 vuoden kuluessa	0,6	2,1
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	2,5	4,1
Kertymättömät rahoituskulut	0,1	0,1
Tilikaudella rahoituskuluksi kirjattu määrä	0,2	0,1

Rahoitusleasingvelat aiheutuvat autojen, audiovisuaalisten laitteiden, toimistolaitteiden ja tuotantokoneiden vuokrasopimuksista.

Muut vuokrasopimukset

Konserni vuokralle ottajana

Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat:

Milj. e	2017	2016
Yhden vuoden kuluessa	48,1	52,3
Yli vuoden ja enintään viiden vuoden kuluttua	83,3	104,5
Yli viiden vuoden kuluttua	12,5	20,7
Yhteensä	143,8	177,5

Tuloslaskelmaan sisältyy ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella suoritettuja vuokramenoja 65,9 milj. euroa tilikauden 2017 aikana.

Konserni on vuokrannut käyttämänsä toimitilat. Toimitilojen vuokrasopimukset kestävät keskimäärin viisi vuotta. Osaan

sopimuksista sisältyy mahdollisuus jatkaa sopimusta alkuperäisen päättymispäivän jälkeen. Toimitilasopimusten indeksi-, uudistamis- ja muut ehdot poikkeavat toisistaan. Muu vuokrasopimusvastuu sisältää myös konsernin huoltoautojen ja työsuhteautojen leasing-sopimusten vastuut, joiden pääasiallinen kesto on neljä vuotta.

Laadintaperiaatteet

Konserni vuokralle ottajana

Vuokrasopimukset, joissa konsernilla on olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasing-sopimuksiksi. Rahoitusleasing-sopimus merkitään vuokrasopimuksen alkamisajankohtana vuokratun omaisuuserän käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Rahoitusleasing-sopimuksella hankitusta omaisuuserästä tehdään poistot omaisuuserän taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja

velan vähennykseen vuokra-aikana siten, että tilikausittain jäljelle olevalle velalle tulee samansuuruinen korkoprosentti. Rahoitusleasing-sopimuksista aiheutuvat vuokraveloitteet sisältyvät rahoitusvelkoihin.

Vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle, käsitellään muina vuokrasopimuksina. Muiden vuokrasopimusten perusteella suoritettavat vuokrat (vähennettyinä mahdollisilla vuokralle antajalta saaduilla kannustimilla) kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa. ■

5.10 Muut vastuusitoumukset

Milj. e	2017	2016
Annetut takaukset osakkuusyritysten puolesta	0,2	0,2
Muut vastuusitoumukset		
Muut vastuut	0,2	0,2
Hybridilainan kertynyt korko	2,5	

Konsernin emoyhtiö on antanut tytäryhtiöidensä sitoumusten vakuudeksi takauksia. Näiden takausten yhteismäärä 31.12.2017 oli 473,9 (533,0) milj. euroa. Määrä koostuu ulkoisten takausten vastatakauksista ja emoyhtiön antamista konsernitakauksista. Takaukset on annettu yleisten sopimuskäytäntöjen mukaisesti.

Konserniyhtiöillä on vireillä oikeudenkäyntejä, jotka liittyvät normaaliin liiketoimintaan. Oikeudenkäyntien lopputulosta on vaikea ennustaa, mutta varaus perustuen parhaaseen arvioon lopputuloksesta on kirjattu niissä tapauksissa, joissa sen on katsottu olevan tarpeen.

Saksassa tutkitaan edelleen kilpailuoikeudellisten sääntöjen rikkomuksia teknisten palveluiden toimialalla. Osana tutkintaa Saksan viranomaiset ovat hankkineet tietoja useilta teknisten palvelujen tarjoajilta, mukaan lukien Caverionilta. Caverion tekee yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa. Tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon perusteella ei voida edelleenkään arvioida Caverionille näistä asioista mahdollisesti aiheutuvan riskin määrää. On mahdollista, että tähän liittyvät kustannukset, sanktiot sekä vahingonkorvaukset voivat olla olennaisia.

Yhteistyössään viranomaisten kanssa Caverion on havainnut vuosina 2009–2011 yhdessä tuolloisista asiakasprojekteista toimintaa, joka voi täyttää lahjonnan tai muun rikoksen

tunnusmerkistön. Caverion on tuonut havaintonsa heti viranomaisille tiedoksi ja toimii tukena asian tarkemmassa selvittämisessä. On mahdollista, että epäillyt rikkomukset voivat aiheuttaa huomattavaa vahinkoa Caverionille sakkoina, korvausvaatimuksina sekä asianajokuluina. Tällä hetkellä ei kuitenkaan voida arvioida lopputulosta tai mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen määrää. Caverion seuraa tilannetta ja julkistaa kaikki olennaiset tiedot voimassaolevien säännösten mukaisesti.

Jakautumiseen osallistuvat yhtiöt vastaavat yhteisvastuullisesti jakautuvan yhtiön velasta, joka on syntynyt ennen kuin jakautumisen täytäntöönpano on rekisteröity. Täten YIT Oyj:n osittaisjakautumisen seurauksena perustetulle Caverion Oyj:lle syntyi yhtiölle jakautumisessa allokoidun netto-omaisuuden määrään asti niin sanottu toissijainen vastuu ennen jakautumisen täytäntöönpanon rekisteröintiä syntyneistä YIT Oyj:lle jakautumisen jälkeen jääneistä veloista. YIT Oyj:n merkittävimpien rahoitusvelkojen velkojat luopuivat oikeudestaan vaatia Caverion Oyj:ltä suoritusta toissijaisen vastuun nojalla. Caverion Oyj:llä on toissijainen vastuu YIT Oyj:n ennen jakautumista myöntämistä, YIT Oyj:lle jakautumisen jälkeen jääneistä konsernitakauksista. Näiden konsernitakauksen määrä joulukuun lopussa oli 60,9 (266,8) milj. euroa.

6 Muut

Tässä osiossa

Tämä osio sisältää seuraavat liitetiedot:

- 6.1 Johdon työsuhde-etuudet 57
- 6.2 Osakeperusteiset maksut 58



6.1 Johdon työsuhde-etuudet

Johtoon kuuluviin avainhenkilöihin luetaan Caverionin hallituksen jäsenet ja johtoryhmä. Johtoon kuuluville avainhenkilölle näiden työsuorituksesta maksettu kompensatio koostuu seuraavista eristä:

Milj. e	2017	2016
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	4,3	4,4
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	0,1	0,1
Yhteensä	4,4	4,5

Tiedot osakepalkitsemisesta on esitetty liitteessä 6.2, Osakeperusteiset maksut.

Hallitukselle ja toimitusjohtajalle maksetut palkat ja palkkiot

Milj. e	2017	2016
Toimitusjohtaja		
Strand Fredrik, toimitusjohtaja 17.5.2016 saakka		0,3
Toikkanen Sakari, toimitusjohtaja 18.5.–31.12.2016		0,2
Lehtoranta Ari, toimitusjohtaja 1.1.2017 alkaen	0,7	
Yhteensä	0,7	0,5
Hallituksen jäsenet		
Aho Jussi	0,0	
Ehrnrooth Markus	0,1	0,1
Hallengren Joachim	0,0	
Herlin Antti	0,0	
Hinnerskov Thomas	0,0	
Hyvönen Anna	0,1	0,1
Lehtoranta Ari, hallituksen puheenjohtaja 15.11.2016 saakka		0,1
Lindqvist Eva	0,1	0,1
Puheloinen Ari	0,0	0,1
Rosenlew Michael, hallituksen puheenjohtaja 17.3.2017 alkaen	0,1	0,1
Yhteensä	0,5	0,4

Toimitusjohtajan irtisanomiskorvaus, eläkejärjestelyt ja eläkeikä

Toimitusjohtaja Ari Lehtorannan toimitusjohtajan irtisanomiskorvauksen mukainen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo sopimuksen, toimitusjohtajalle maksetaan lisäksi 12 kuukauden palkkaa vastaava erillinen korvaus. Ari Lehtorannalla on maksuperusteinen lisäeläke, jonka kustannukset ovat 20 prosenttia peruspalkasta. Eläkeikä on 63 vuotta.

Muilla johtoryhmän jäsenillä ei ole ylimääräisiä johdon lisäeläkejärjestelmiä ja eläkeikä on lakisääteinen.

Konsernin edeltävän toimitusjohtajan Fredrik Strandin irtisanomiskorvauksen maksamista on jatkettu sopimuksen mukaisesti marraskuuhun 2017 asti. Irtisanomiskorvausta on maksettu sopimuksen mukaisesti 0,5 milj. euroa vuoden 2017 aikana.

Toimitusjohtajan ja johtoryhmän palkitseminen

Ari Lehtorannan kuukausipalkka luontoisetuineen ilman tulospalkkioita on 55 000 euroa. Vuonna 2017 hänelle myönnettiin 50 000 ehdollisen osakepalkkio-ohjelman osaketta, jotka luovutetaan Caverionin hallituksen hyväksymien ehtojen perusteella.

Milj. e	Kiinteä peruspalkka	Luontoisedut	Tulospalkkiot	Yhteensä 2017
Johtoryhmä yhteensä poislukien toimitusjohtaja ¹⁾	2,9	0,1	0,1	3,2

¹⁾ Sisältää johtoryhmän jäsenten yhteenlasketut palkat ajalta, jolloin he ovat olleet johtoryhmän jäseniä.

Lisätietoa johdon palkitsemisesta on esitetty emoyhtiön tilinpäätöksessä.

6.2 Osakeperusteiset maksut

Caverionilla on osana konsernin johdon palkitsemis- ja sitouttamishjelmaa pitkäaikainen osakepohjainen kannustinjärjestelmä yhtiön johdolle ja muille avainhenkilöille. Tämän keskeisenä tavoitteena on yhdistää omistajien ja johdon tavoitteet yhtiön omistaja-arvon edistämiseksi ja tukea yhtiötä sen tavoitteissa. Lisäksi tavoitteena on sitouttaa avainjohto yhtiöön ja sen strategiaan tavoitteisiin sekä tarjota avainjohtolle kilpailukykyinen yhtiön osakkeiden omistukseen perustuva palkkiojärjestelmä.

Yhtiön hallitus hyväksyi jatkuvan osakepohjaisen pitkän aikavälin kannustinohjelman konsernin johdolle joulukuussa 2015. Hallitus päätti jatkaa kyseistä kannustinrakennetta joulukuussa 2016. Ensimmäiset ohjelmat alkoivat täten vuoden 2016 alussa, ja niitä seurasi toinen ohjelma vuoden 2017 alussa. Osakepohjainen kannustinohjelma koostuu suoriteperusteisesta osakepalkkio-ohjelmasta (Performance Share Plan) täydennettynä erityistilanteita varten tarkoitettulla ehdollisella osakepalkkio-ohjelmalla (Restricted Share Plan).

Molemmat ohjelmat koostuvat vuosittain alkavista yksittäisistä, kolmen vuoden pituisista osakepalkkio-ohjelmista. Kunkin uuden yksittäisen ohjelman alkaminen edellyttää hallituksen erillistä päätöstä. Kukin yksittäinen suoriteperusteinen osakepalkkio-ohjelma on kolmivuotinen ja koostuu yksivuotisesta taloudelliseen kehitykseen perustuvasta toiminnallisesta suoritusjaksosta, jota seuraa kahden vuoden pituinen osakekurssin kehitykseen perustuva suoritusjakso.

Ensimmäiselle ja toiselle suoriteperusteiselle osakepalkkio-ohjelmalle 2016–2018 ja 2017–2019 asetettuja tavoitteita ei ansaintajaksojen (2016 ja 2017) aikana saavutettu, eikä niistä siksi suoriteta palkkioita. Ehdollisten osakepalkkio-ohjelmien 2016–2018 ja 2017–2019 mukaiset mahdolliset osakepalkkiot ovat yhteensä enintään 151 200 osaketta (bruttomäärä ennen soveltuvan ennakonpidätyksen vähentämistä).

Ohjelma	Suoriteperusteinen osakepalkkio-ohjelma (Performance share plan) 2016–2020		Ehdollinen osakepalkkio-ohjelma (Restricted share plan) 2016–2020	
	Suoritusjakso 2017–2019	Suoritusjakso 2016–2018	Suoritusjakso 2017–2019	Suoritusjakso 2016–2018
Liikkeeseenlaskupäivä	17.12.2015	17.12.2015	17.12.2015	17.12.2015
Osakkeiden enimmäismäärä, kpl	662 000	662 000	85 000	66 200
Osinko-oikaisu	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Alkuperäinen allokaatiopäivä	17.2.2017	15.2.2016	16.6.2017	1.1.2017
Ansaintajakso alkaa	1.1.2017	1.1.2016	1.1.2017	1.1.2016
Ansaintajakso päättyy	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2019	31.12.2018
Osakkeiden vapautuminen	28.2.2020	28.2.2019	28.2.2020	28.2.2019
Oikeuden syntymisehdot	Liikevaihto ja osakekohtainen tulos (EPS), työssäolovelvoite	Liikevaihto ja osakekohtainen tulos (EPS), työssäolovelvoite	Työssäolovelvoite	Työssäolovelvoite
Enimmäisvoimassaolo-aika, vuotta	3,0	3,0	3,2	3,2
Jäljellä oleva juoksuaika, vuotta	2,2	1,2	2,2	1,2
Henkilöitä tilikauden loppuessa	106	61	8	2
Toteutustapa	Rahana ja osakkeina	Rahana ja osakkeina	Rahana ja osakkeina	Rahana ja osakkeina
Ohjelman kauden aikaiset muutokset				
1.1.2017				
Kauden alussa ulkona olevat	0	219 800	0	0
Tilikauden muutokset				
Kaudella myönnettyt	424 900		60 000	62 000
Kaudella menetetyt	24 300	14 400	12 500	
31.12.2017				
Kauden lopussa ulkona olevat	400 600	205 400	47 500	62 000

Lisäksi konsernilla oli avainhenkilöilleen tarkoitettu osakepohjainen kannustinjärjestelmä vuosille 2014–2016. Tälle ohjelmalle asetettuja tavoitteita ei saavutettu.

Caverionin hallitus hyväksyi joulukuussa 2017 uuden ohjelmajakson vuosille 2018–2020 konsernin johdolle. Osakepohjainen kannustinohjelma koostuu suoriteperusteisesta osakepalkkio-ohjelmasta (Performance Share Plan) täydennettynä erityistilanteita varten tarkoitettulla ehdollisella osakepalkkio-ohjelmalla (Restricted

Share Plan). Mahdolliset osakepalkkiot suoritetaan keväällä 2021. Suoriteperusteisen osakepalkkio-ohjelman 2018–2020 piiriin voi kuulua enintään noin 120 johtoon kuuluvaa ja muuta Caverion-konsernin avainhenkilöä. Kolmivuotinen ohjelma koostuu yksivuotisesta taloudelliseen kehitykseen perustuvasta toiminnallisesta suoritusjaksosta, jota seuraa kahden vuoden pituinen osakekurssin kehitykseen perustuva suoritusjakso. Mahdollisesti suoritettava osakepalkkio perustuu vuodelle 2018 asetettuihin osakekohtaista

tulosta ja konsernin operatiivista kassavirtaa ennen rahoituseriä ja veroja koskeviin tavoitteisiin. Jos kaikki suoritustavoitteet saavutetaan, vuodet 2018–2020 käsittävän suoriteperusteisen osakepalkkio-ohjelman nojalla voidaan suorittaa palkkiona enintään 850 000 Caverionin osaketta (bruttomäärä ennen soveltuvan ennakonpidätyksen vähentämistä). Lopulliset osallistujavalinnat ja osallistujakohtaiset enimmäisosakemäärät päätetään alkuvuodesta 2018.

Laadintaperiaatteet

Suoriteperusteinen osakepalkkio-ohjelma sisältää enimmäisrajan yksittäisen osallistujan osakepalkkion arvolle. Jos osakepalkkion arvo sen suorittamishetkellä ylittäisi hallituksen asettaman enimmäisrajan, sen yli menevää osaa palkkiosta ei suoriteta. Ohjelman osallistujalla on mahdollisuus saada osakepalkkio ainoastaan, jos hänen työsuhteensa jatkuu palkkion suorittamisajankohtaan saakka.

Ehdollisissa osakepalkkio-ohjelmissa osakkeita jaetaan erikseen valituille yksittäisille avainhenkilöille erityistilanteissa. Täydentävässä ehdollisessa osakepalkkio-ohjelmassa kukin yksittäinen ohjelma koostuu kolmivuotisesta suoritusjaksosta, jonka jälkeen

Osakepalkkiojärjestelmän kustannukset

Konsernitilinpäätökseen sisältyy kuluja ehdollisesta osakepalkkio-ohjelmasta 0,2 (–0,5) milj. euroa. Osakepalkkiojärjestelmän rahaosuudesta siirtovelkoihin on jaksotettu 0,1 (0,0) milj. euroa. Kuluksi kirjatusta kustannuksesta 0,2 (–0,2) milj. euroa aiheutuu konsernin johtoryhmän palkitsemisesta.

jaetut osakepalkkiot suoritetaan ohjelman osallistujille edellyttäen, että heidän työsuhteensa Caverioniin jatkuu osakepalkkion suorittamisajankohtaan saakka.

Omana pääomana maksettavat osakeperusteiset palkkiot arvostetaan niiden myöntämispäivän mukaiseen Caverionin osakkeen markkinahintaan ja kirjataan tasaisesti oikeuden syntymisajanjakson aikana henkilöstökuluihin ja vastaavasti omaan pääomaan. Käteisvaroina maksettavien osakeperusteisen liiketoimien arvo perustuu Caverionin osakkeen markkinahintaan tilinpäätöshetkellä. Se jaksotetaan henkilöstökuluihin ja vastaavasti lyhytaikaisiin velkoihin rahaosuuden maksupäivään asti. ■

Tunnusluvut

Tuloslaskelma, 1.1.–31.12.	2017	2016	2015	2014
Liikevaihto, milj. e	2 282,8	2 364,1	2 443,0	2 406,6
Käyttökate, milj. e	11,0	-11,4	91,5	67,5
Käyttökateprosentti, %	0,5	-0,5	3,7	2,8
Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja ¹⁾	18,3	15,6	-	-
Käyttökateprosentti ilman uudelleenjärjestelykuluja, % ¹⁾	0,8	0,7	-	-
Liikevoitto, milj. e	-19,3	-40,8	65,0	44,2
Liikevoittoprosentti, %	-0,8	-1,7	2,7	1,8
Tulos ennen veroja, milj. e	-25,1	-43,5	61,3	36,5
% liikevaihdosta	-1,1	-1,8	2,5	1,5
Katsauskauden tulos, milj. e	-20,9	-31,7	46,6	27,6
% liikevaihdosta	-0,9	-1,3	1,9	1,1
Tase, milj. e	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
Taseen loppusumma	1 120,0	1 184,3	1 157,7 ²⁾	1 133,5 ²⁾
Käyttöpääoma	6,1	-2,6	-15,4 ²⁾	-21,1 ²⁾
Korollinen nettovelka	64,0	145,5	29,8	50,2
Tunnuslukuja ja muita tietoja	2017	2016	2015	2014
Omavaraisuusaste, %	27,9	18,7	26,4 ²⁾	24,4 ²⁾
Velkaantumisaste, %	24,4	78,7	11,7 ²⁾	21,4 ²⁾
Oman pääoman tuotto, %	-9,3	-14,5	19,0 ²⁾	11,4 ²⁾
Operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja, milj. e	-8,7	-22,4	85,8	113,5
Tilaukanta, milj. e	1 491,0	1 408,1	1 461,4	1 323,6
Henkilöstö keskimäärin	16 607	17 381	17 324	17 490
Henkilöstö kauden lopussa	16 216	16 913	17 399	17 355
Osakekohtaisia tunnuslukuja, 1.1.–31.12.	2017	2016	2015	2014
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, e	-0,19	-0,25	0,37	0,22
Osakekohtainen tulos, laimennettu, e	-0,19	-0,25	0,37	0,22
Osakekohtainen oma pääoma, e	2,1	1,5	2,0	1,9
Osakekohtainen osinko, e	- ³⁾	-	0,28	0,22
Osinko/tulos, %	-	-	75,2	100,1
Efektiiivinen osinkotuotto, %	-	-	3,1	3,3
Hinta/voitto -suhde (P/E-luku)	-31,1	-31,2	24,2	30,3
Osakkeen kurssikehitys				
Kurssi 31.12., EUR	5,89	7,92	9,03	6,65
Alin kurssi, EUR	5,76	5,50	6,67	5,37
Ylin kurssi, EUR	8,28	9,38	9,69	8,92
Keskikurssi, EUR	7,19	6,86	8,69	7,03
Osakekannan markkina-arvo 31.12., milj. e	736,7	990,7	1 129,5	831,8
Osakkeen vaihdon kehitys				
Osakkeiden vaihto, 1 000 kpl	51 196	63 831	36 439	50 953
Osakkeiden vaihto, %	40,9	51,0	29,1	40,6
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä kauden lopussa, 1 000 kpl	125 084	125 084	125 084	125 087
Osakkeiden painotettu keskiarvo tilikauden aikana, 1 000 kpl	125 084	125 084	125 085	125 381
Osakkeiden painotettu keskiarvo tilikaudella laimennusvaikutuksella korjattuna, 1 000 kpl	125 084	125 084	125 085	125 381

¹⁾ Vertailulukuja ei voida laskea koska uudelleenjärjestelykuluja ei ole raportoitu erikseen vuosina 2015 ja 2014.

²⁾ Tunnuslukuja on korjattu vastaamaan 2016 tilinpäätöksessä tehtyjä oikaisuja aikaisempiin tilikausiin.

³⁾ Hallituksen esitys varsinaiselle yhtiökokoukselle

Tunnuslukujen laskentakaavat

Käyttökate =	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset
Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja =	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset + uudelleenjärjestelykulut
Käyttöpääoma =	Vaihto-omaisuus + myynti- ja osatuloutussaamiset + muut lyhytaikaiset saamiset – osto- ja osatuloutusvelat – muut lyhytaikaiset velat – saadut ennakot – lyhytaikaiset varaukset
Korollinen nettovelka =	Korolliset velat – rahavarat
Omavaraisuusaste (%) =	$\frac{\text{Oma pääoma} + \text{määräysvallattomien omistajien osuus} \times 100}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$
Velkaantumisaste (%) =	$\frac{\text{Korolliset velat} - \text{rahavarat} \times 100}{\text{Oma pääoma} + \text{määräysvallattomien omistajien osuus}}$
Oman pääoman tuotto (%) =	$\frac{\text{Tilikauden tulos} \times 100}{\text{Oma pääoma yhteensä (keskimäärin tilikauden aikana)}}$
Henkilöstö keskimäärin =	Edellisen tilikauden lopussa ja tilikauden kalenterikuukausien lopussa palveluksessa olleen henkilökunnan lukumäärän keskiarvo
Osakekohtainen tulos, laimentamaton =	$\frac{\text{Tilikauden tulos (emoyhtiön omistajille laskettu osuus)} - \text{oman pääoman ehtoisen lainan kirjaamattomat korot ja kulut verojen jälkeen}}{\text{Kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo}}$
Osakekohtainen tulos, laimennettu =	$\frac{\text{Tilikauden tulos (emoyhtiön omistajille laskettu osuus)} - \text{oman pääoman ehtoisen lainan kirjaamattomat korot ja kulut verojen jälkeen}}{\text{Kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo laimennusvaikutuksella oikaistuna}}$
Osakekohtainen oma pääoma =	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu ulkona oleva lukumäärä 31.12.}}$
Osinko/osake =	$\frac{\text{Tilikauden osinko/osake}}{\text{Tilikaudella ja sen jälkeen tapahtuneiden osakeantien oikaisukertoimet}}$
Osinko/tulos (%) =	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko} \times 100}{\text{Osakekohtainen tulos}}$
Efektiiivinen osinkotuotto (%) =	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko} \times 100}{\text{Pörssikurssi 31.12.}}$
Hinta/voitto -suhde (P/E-luku) =	$\frac{\text{Pörssikurssi 31.12.}}{\text{Osakekohtainen tulos}}$
Keskikurssi =	$\frac{\text{Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto}}{\text{Vaihdettujen osakkeiden keskimääräinen lukumäärä tilikaudella}}$
Osakekannan markkina-arvo =	(Osakkeiden lukumäärä – omat osakkeet) × tilinpäätöspäivän pörssikurssi
Osakevaihto =	Tilikauden aikana vaihdettujen osakkeiden lukumäärä
Vaihtuvuus (%) =	$\frac{\text{Pörssivaihto (kpl)} \times 100}{\text{Liikkeellä oleva keskimääräinen osakemäärä}}$

Osakkeenomistajat

Caverionin rekisteröityjen osakkeenomistajien määrä oli joulukuun 2017 lopussa 28 561 (2016: 30 539). Hallintarekisteröityjen ja muiden kuin suomalaisten sijoittajien omistuksessa oli joulukuun 2017 lopussa 32,2 prosenttia osakkeista (2016: 35,1 %).

Päivitetty luettelo Caverionin suurimmista osakkeenomistajista, julkisten sisäpiiriläisten omistuksista ja yhtiön omistusrakenteesta sektoreittain 31.12.2017 on julkaistu osoitteessa www.caverion.fi/ sijoittajat.

Caverion Oyj ei ole arvopaperimarkkinalain 2. luvun 4. pykälän tarkoittamalla tavalla minkään osakkeenomistajan, jäsenen tai muun henkilön määräysvallassa. Caverion ei ole osallisena

sopimuksissa, jotka eriyttäisivät arvopapereiden omistuksen ja niihin liittyvät taloudelliset oikeudet. Yhtiön hallituksen tiedossa ei ole osakassopimuksia tai vastaavia Caverionin osakkeenomistajiin vaikuttavia järjestelyjä, joilla saattaisi olla merkittävä vaikutus osakkeen hintaan.

Caverion Oyj:n keskeisissä rahoitussopimuksissa on omistussuhteen muutosta koskeva ehto, jota sovelletaan, jos jokin yksittäinen yhteisö tai sen määräysvallassa oleva taho hankkii yli 50 prosenttia yhtiön osakkeista.

Suurimmat omistajat 31.12.2017

Omistaja	Osakkeita, kpl	% kaikista osakkeista
1. Antti Herlinin suorat ja määräysvallassa olevien yhtiöiden osakeomistukset	18 900 180	15,0
2. Structor S.A.	17 565 000	14,0
3. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	5 488 946	4,4
4. Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma	5 005 706	4,0
5. Mandatum-yhtiöt	3 845 272	3,1
6. Fondita-rahastot	3 465 000	2,8
7. Nordea-rahastot	2 425 269	1,9
8. Valtion eläkerahasto	1 850 000	1,5
9. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo	1 611 089	1,3
10. Aktia-rahastot	1 518 860	1,2
11. Säästöpankki-rahastot	1 190 237	0,9
12. Brotherus Ilkka	1 048 265	0,8
13. Odin-rahastot	860 359	0,7
14. Evli-rahastot	734 013	0,6
15. Ari Lehtorannan suorat ja määräysvallassa olevien yhtiöiden osakeomistukset	561 510	0,4
16. Caverion Oyj	512 328	0,4
17. Keskinäinen vakuutusyhtiö Kaleva	482 285	0,4
18. Alandia-yhtiöt	427 932	0,3
19. OP-rahastot	415 207	0,3
20. Stiftelsen Brita Maria Renlunds Minne SR	412 000	0,3
20 suurinta yhteensä	68 319 458	54,4
Muut osakkeenomistajat	35 853 190	28,5
Hallintarekisteröidyt yhteensä	21 423 444	17,1
Kaikki osakkeet	125 596 092	100,0

Omistajarakenne sektoreittain 31.12.2017

Sektorit	Osakkeen- omistajat	% omistajista	Osakkeita, kpl	% kaikista osakkeista
Hallintarekisteröidyt ja ei-suomalaiset	123	0,4	40 392 660	32,2
Kotitaloudet	26 762	93,7	24 065 802	19,2
Julkisyhteisöt	25	0,1	14 998 783	11,9
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	56	0,2	13 532 630	10,8
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	346	1,2	5 810 415	4,6
Yritykset ja asuntoyhteisöt	1 249	4,4	26 795 802	21,3
Yhteis- ja erikoistileillä	0	0,0	0	0,0
Yhteensä	28 561	100,0	125 596 092	100,0

Caverion Oyj:n julkisten sisäpiiriläisten osakeomistus 31.12.2017

Hallitus		Suora omistus	Määräysvalta- yhtiöiden omistus	Yhteensä
Aho Jussi	Hallituksen jäsen	–	–	–
Ehrnrooth Markus	Varapuheenjohtaja	–	–	–
Hallengren Joachim	Hallituksen jäsen	6 000	11 000	17 000
Herlin Antti	Hallituksen jäsen	30 180	18 870 000	18 900 180
Hinnerskov Thomas	Hallituksen jäsen	40 000	–	40 000
Hyvönen Anna	Hallituksen jäsen	2 000	–	2 000
Lindqvist Eva	Hallituksen jäsen	1 500	–	1 500
Rosenlew Michael	Hallituksen puheenjohtaja	–	119 200	119 200
Yhteensä		79 680	19 000 200	19 079 880

Johtoryhmä		Suora omistus	Määräysvalta- yhtiöiden omistus	Yhteensä
Ala-Härkönen Martti	Johtaja, Talous, Strategia ja IT (CFO)	15 000	–	15 000
Gaaserud Knut	Divisioonajohtaja, Norja	506	–	506
Hacklin Jarno	Johtaja, Projektit-liiketoimintayksikkö	4 000	–	4 000
Hietto Thomas	Johtaja, Palvelut-liiketoimintayksikkö	–	–	–
Kühn Werner	Divisioonajohtaja, Saksa	54 000	–	54 000
Lehtoranta Ari	Toimitusjohtaja	11 510	550 000	561 510
Sacklén Niclas	Divisioonajohtaja, Itä-Eurooppa	–	–	–
Schrey-Hyppänen Minna	Henkilöstöjohtaja	1 000	–	1 000
Simmet Manfred	Divisioonajohtaja, Itävalta	2 377	–	2 377
Tamminen Ville	Divisioonajohtaja, Suomi	–	–	–
Tocklin Klas	Divisioonajohtaja, Ruotsi	771	–	771
Toikkanen Sakari	Divisioonajohtaja, Teollisuuden ratkaisut (väliaikainen)	16 382	–	16 382
Viitala Anne	Johtaja, Lakiasiat & Hallinnointi	300	–	300
Yhteensä		105 846	550 000	655 846

Tytäryritykset

Nimi	Kotipaikka	Konsernin omistusosuus %	Emoyhtiön omistusosuus %
Caverion Suomi Oy	Helsinki	100,00	100,00
Caverion GmbH	München	100,00	100,00
Caverion Industria Oy	Vantaa	100,00	100,00
Caverion Sverige AB	Solna	100,00	100,00
Caverion Norge AS	Oslo	100,00	100,00
Caverion Danmark A/S	Fredericia	100,00	100,00
Caverion Österreich GmbH	Wien	100,00	100,00
Caverion Emerging Markets Oy	Helsinki	100,00	100,00
Caverion Internal Services AB	Solna	100,00	100,00
Caverion Eesti AS	Tallinna	100,00	
Caverion Latvija SIA	Riika	100,00	
UAB Caverion Lietuva	Vilna	100,00	
Caverion Huber Invest Oy	Helsinki	100,00	
Caverion Česká republika s.r.o	Praha	100,00	
Caverion Polska Sp.z.o.o.	Varsova	100,00	
Caverion Deutschland GmbH	München	100,00	
Duatec GmbH	München	100,00	
OOO Duatec RUS	Moskova	100,00	
MISAB Sprinkler & VVS AB	Solna	100,00	
ZAO Caverion St. Petersburg	Pietari	100,00	
OOO Caverion Elmek	Moskova	100,00	
Teollisuus Invest Oy	Helsinki	100,00	
OOO Peter Industry Service	Pietari	100,00	
Oy Botnia Mill Service Ab ¹⁾	Kemi	49,83	
Kiinteistö Oy Leppävirran Teollisuustalotie 1	Leppävirta	60,00	

¹⁾ Oy Botnia Mill Service Ab yhdistellään tytäryhtiönä Caverion-konsernin osakassopimuksen mukaisen määräysvallan perusteella.

Caverionilla ei ole tytäryrityksiä, joissa on olennainen määräysvallattomien omistajien osuus konsernin näkemyksen mukaan.

Emoyhtiön tuloslaskelma, FAS

Euroa	Liite	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Liiketoiminnan muut tuotot	1	59 848 844,93	57 942 916,48
Henkilöstökulut	2	-11 701 558,98	-10 707 456,14
Poistot ja arvonalentumiset	3	-2 653 761,75	-2 292 434,06
Liiketoiminnan muut kulut	4	-51 799 730,00	-47 230 229,91
LIIKEVOITTO / -TAPPIO		-6 306 205,80	-2 287 203,63
Rahoitustuotot ja -kulut	5	868 527,19	20 812 117,51
VOITTO / TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		-5 437 678,61	18 524 913,88
Tilinpäätössiirrot	6	8 997 909,45	11 545 916,81
Tuloverot	7	-9 308,24	-2 022 257,75
TILIKAUDEN VOITTO		3 550 922,60	28 048 572,94

Emoyhtiön tase, FAS

Euroa	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	8	12 324 665,65	19 443 160,52
Aineelliset hyödykkeet	8	203 689,97	230 112,97
Sijoitukset	9	428 282 569,52	415 082 569,52
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		440 810 925,14	434 755 843,01
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Pitkäaikaiset saamiset	10	60 000 000,00	60 120 000,00
Lyhytaikaiset saamiset	11	87 310 537,62	44 158 340,88
Rahat ja pankkisaamiset		13 742 194,20	34 643 665,01
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		161 052 731,82	138 922 005,89
VASTAAVAA YHTEENSÄ		601 863 656,96	573 677 848,90
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	12	1 000 000,00	1 000 000,00
Edellisten tilikausien voitto		142 317 146,41	114 175 153,47
Tilikauden voitto		3 550 922,60	28 048 572,94
Käyvän arvon rahasto		-164 256,68	-295 661,98
Omat osakkeet		-3 213 988,55	-3 213 988,55
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		143 489 823,78	139 714 075,88
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	13	724 423,33	722 332,78
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen vieras pääoma	15	156 942 425,27	125 808 401,88
Lyhytaikainen vieras pääoma	16	300 706 984,58	307 433 038,36
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		457 649 409,85	433 241 440,24
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		601 863 656,96	573 677 848,90

Emoyhtiön rahoituslaskelma, FAS

Euroa	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto / tappio ennen tilinpäätöseriä ja veroja	-5 437 678,61	18 524 913,88
Oikaisut:		
Suunnitelman mukaiset poistot	2 653 761,75	2 292 434,06
Muut oikaisut	1 923 008,74	273 119,87
Rahoitustuotot ja -kulut	-868 527,19	-20 812 117,51
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	-1 729 435,31	278 350,30
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten muutos	4 479 419,38	-299 755,23
Pitkäaikaisten korottomien liikesaamisten muutos		6 100,00
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos	-761 918,08	2 372 920,22
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	1 988 065,99	2 357 615,29
Liiketoiminnan rahavirta		
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-34 391 750,56	-20 388 316,99
Saadut osingot	3 289 000,00	20 007 446,52
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	33 308 078,74	21 594 811,43
Maksetut välittömät verot	470 452,31	-4 643 449,76
Liiketoiminnan rahavirta	4 663 846,48	18 928 106,49
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-12 266 161,47	-10 118 198,40
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	15 142 385,35	
Pitkäaikaisten lainasaamisten muutos	120 000,00	120 000,00
Lyhytaikaisten lainasaamisten muutos	-49 684 409,21	-421 513,95
Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin	-13 200 000,00	-13 500 000,00
Investointien rahavirta	-59 888 185,33	-23 919 712,35
Rahoituksen rahavirta		
Saadut konserniavustukset	11 400 000,00	17 500 000,00
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-68 666 666,66	-22 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen nostot	100 000 000,00	80 000 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-8 410 465,30	-48 818 719,22
Maksetut osingot		-35 023 520,28
Rahoituksen rahavirta	34 322 868,04	-8 342 239,50
Rahavarojen muutos	-20 901 470,81	-13 333 845,36
Rahavarat tilikauden alussa	34 643 665,01	47 977 510,37
Rahavarat tilikauden lopussa	13 742 194,20	34 643 665,01

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Caverion Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolainsäädäntöön perustuvia laskentaperiaatteita noudattaen.

Ulkomaanrahan määräisten erien muuntaminen

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tilikauden aikana tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättymispäivänä ulkomaanrahan määräiset tase-erät arvostetaan Euroopan keskuspankin ilmoittamaan tilinpäätöspäivän kurssiin.

Lainoihin ja rahavaroihin liittyvät valuuttakurssivoitot ja -tappiot esitetään tuloslaskelmassa rahoitustuotoissa ja -kuluissa.

Pysyvien vastaavien arvostus

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden kirjanpitoarvona esitetään taseessa hankintameno vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja arvonalentumisilla.

Suunnitelman mukaiset poistot lasketaan taloudellisen käytön perusteella tasapoistoina alkuperäisestä hankintamenosta.

Suunnitelman mukaiset pitoajat eri hyödykeryhmille ovat:

Aineettomat oikeudet	2–5 vuotta
Rakennukset ja rakennelmat	10 vuotta
Koneet ja laitteet	3 vuotta

Yhtiön pysyvien vastaavien sijoituksissa olevat tytäryhtiöosakkeet sekä muut osakkeet ja osuudet on arvostettu hankintamenoon tai sitä alempaan käypään arvoon.

Tuloutusperiaatteet

Emoyhtiön tuotot koostuvat emon tytäryhtiöille suorittamista palveluista. Palveluiden tuotot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa. Tuotot kirjataan, kun palvelut on suoritettu.

Vastaiset menot ja menetykset

Vastaiset menot ja menetykset, jotka kohdistuvat päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen ja joiden toteutumista pidetään varmana tai todennäköisenä ja joita vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen, kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan asianomaiseen kulueraan. Kun niiden täsmällistä määrää tai toteutumisaikaa ei tiedetä, ne esitetään taseessa pakollisissa varauksissa.

Eläkemenojen jaksotus

Emoyhtiön eläketurva on kaikilta osin hoidettu ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Eläkemenot on kirjattu kuluksi tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jota veloitus koskee.

Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Lainat ja muut saamiset ovat lyhytaikaisia, jos eräpäivä on enintään 12 kuukautta tilinpäätöspäivän jälkeen, muutoin ne ovat pitkäaikaisia. Ne kirjataan hankintahintaan ja transaktiomenot jaksotetaan sopimusajalle kuluksi tuloslaskelmaan.

Myyntisaamiset ovat saamisia, jotka johtuvat asiakkaille tavanomaisessa liiketoiminnassa myydyistä tuotteista tai tuotetuista palveluista. Myyntisaamiset ja muut saamiset ovat lyhytaikaisia, jos niiden eräpäivä on enintään 12 kuukautta tilinpäätöspäivän jälkeen, muutoin ne ovat pitkäaikaisia.

Rahat ja pankkisaamiset muodostuvat käteisvaroista, vaadittaessa nostettavissa olevista pankkitalletuksista sekä muista erittäin likvideistä sijoituksista, joiden alkuperäinen juoksu-aika on enintään kolme kuukautta.

Rahoitusvelat ja muut velat

Hybridilaina esitetään emoyhtiön tilinpäätöksessä rahoitusveloissa.

Rahoitusvelat merkitään taseeseen selvityspäivänä ja ne kirjataan hankintahintaan ja transaktiomenot jaksotetaan sopimusajalle kuluksi tuloslaskelman rahoituskuluihin. Muut vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan sillä kaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Lainalmiitteistä maksettavat palkkiot jaksotetaan kuluksi kyseisen limiitin voimassaoloajalle. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niihin liittyvät veloitteet sopimusten mukaan päättyvät tai siirtyvät pois.

Rahoitusvelat ovat lyhytaikaisia velkoja, kun jäljellä oleva maturiteetti on enintään 12 kuukautta, ja pitkäaikaisia velkoja, kun niiden maturiteetti on yli 12 kuukautta.

Ostovelat ovat maksuveloitteita, jotka ovat syntyneet tavarantoimittajilta tai palveluntuottajilta tavanomaisessa liiketoiminnassa hankituista tavaroista tai palveluista. Ostovelat luokitellaan lyhytaikaisiksi veloiksi, jos ne erääntyvät maksettaviksi yhden vuoden kuluessa. Muussa tapauksessa ne esitetään pitkäaikaisina velkoina. Ostovelat kirjataan alkuperäiseen hankintahintaan.

Johdannaisinstrumentit

Valuutta- ja korkoriskien suojaamiseksi tehdyt johdannaisinstrumentit on arvostettu käypään arvoon. Koron- ja valuutanvaihtosopimusten käyvät arvot on ilmoitettu liitteessä 18 Johdannaisinstrumentit.

Valuuttajohdannaisilla suojaudutaan ennakoitujen valuuttamääräisten rahavirtojen muutokselta sekä valuuttamääräisten saamisten ja velkojen arvonmuutoksilta. Liiketoimintaan liittyvät valuuttakurssivoitot ja -tappiot sisältyvät liikevoittoon. Rahoitukseen liittyvät valuuttakurssivoitot ja -tappiot sisältyvät rahoitustuotoihin ja -kuluihin. Valuuttajohdannaisien käyvät arvot on määritetty käyttäen tilinpäätöspäivän noteerattuja termiinkursseja. Valuuttajohdannaiset erääntyvät vuoden 2018 aikana. Valuuttatermiineihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa.

Korkojohdannaisilla suojaudutaan markkinakorkojen muutoksilta. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvon perusteella. Korkojohdannaisien käyvän arvon muutokset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, kirjataan rahoitustuotoihin ja kuluihin sille kaudelle, jonka aikana ne syntyvät. Suojauslaskennassa olevien erien osalta käyvän arvon muutokset on kirjattu oman pääoman arvonmuutosrahastoon. Voimassa olevien koronvaihtosopimusten suojauslaskenta muuttui tehottomaksi tilikauden 2016 aikana ja se lopetettiin.

Korkojohdannaisinstrumentteihin ja suojauslaskentaan liittyviä laadintaperiaatteita kuvataan tarkemmin konsernin laadintaperiaatteissa kohdassa: Johdannaisinstrumentit.

Tuloverot

Tilikaudelle kuuluvat tuloverot jaksotetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan. Tilinpäätökseen ei ole kirjattu laskennallisia verovelkoja ja -saamisia.

Emoyhtiön tuloslaskelman liitetiedot

1. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Palvelutuotot	59 848,8	57 942,9
Yhteensä	59 848,8	57 942,9

2. HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELIMIEN JÄSENIÄ KOSKEVAT TIEDOT

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	9 425,4	9 079,8
Eläkekulut	1 776,1	1 680,9
Muut henkilösivukulut	500,1	-53,3
Yhteensä	11 701,6	10 707,5
Henkilöstö keskimäärin tilikaudella	80,1	94,5
Johdon palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja	792,0	594,2
Hallituksen jäsenet	454,9	375,9
Yhteensä	1 246,9	970,1

3. POISTOT JA ARVONALENNUKSET

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Poistot aineettomista oikeuksista	2 627,3	2 241,4
Poistot rakennuksista ja rakennelmista	16,1	16,1
Poistot koneista ja kalustosta	10,3	34,9
Yhteensä	2 653,8	2 292,4

4. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Tilintarkastajille maksetut palkkiot		
Tilintarkastusyhteisö PriceWaterhouseCoopers Oy		
Tilintarkastus	310,7	223,5
Verokonsultointi	10,1	8,2
Muut palvelut	520,7	55,7
Yhteensä	841,5	287,4

5. RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Osinkotuotot		
Konserniyhtiöiltä	3 289,0	20 007,4
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista		
Konserniyhtiöiltä	2 348,3	1 922,3
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Konserniyhtiöiltä	3 115,7	1 564,4
Muut tuotot muilta	23,0	30,5
Yhteensä	3 138,7	1 594,9
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Konserniyhtiöille	-508,6	-409,1
Korkokulut muille	-5 408,3	-1 362,9
Muut kulut muille	-2 347,5	-862,0
Korkojohdannaisten käypään arvoon arvostaminen	67,9	-179,4
Yhteensä	-8 196,5	-2 813,5
Valuuttakurssivoitot	28 657,1	18 108,0
Valuuttajohdannaisten käypään arvoon arvostaminen	265,9	-109,4
Valuuttakurssitappiot	-28 633,8	-17 897,6
Yhteensä	289,1	101,0
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	868,5	20 812,1

6. TILINPÄÄTÖSSIIRROT

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Suunnitelmanmukaisten ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus	-2,1	145,9
Saadut konserniavustukset	9 000,0	11 400,0

7. TULOVEROT

1 000 e	1.1.2017–31.12.2017	1.1.2016–31.12.2016
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta	-58,2	-2 022,3
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta, aiemmilta tilikausilta	48,9	
Yhteensä	-9,3	-2 022,3

Emoyhtiön taseen liitetiedot

8. PYSYVIEN VASTAAVIEN MUUTOKSET

1 000 e

	31.12.2017	31.12.2016
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.1.	11 212,8	9 745,7
Lisäykset	1 414,8	1 467,1
Vähennykset		
Hankintameno 31.12.	12 627,6	11 212,8
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.	-6 471,0	-4 229,6
Tilikauden poisto	-2 627,3	-2 241,4
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.	-9 098,4	-6 471,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	3 529,2	4 741,8
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Hankintameno 1.1.	14 701,4	5 225,3
Lisäykset	10 851,4	19 940,1
Vähennykset	-16 757,3	-10 464,0
Hankintameno 31.12.	8 795,4	14 701,4
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 795,4	14 701,4
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	12 324,7	19 443,1
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		
Hankintameno 1.1.	109,8	109,8
Lisäykset		
Vähennykset		
Hankintameno 31.12.	109,8	109,8
Kirjanpitoarvo 31.12.	109,8	109,8
Rakennukset ja rakennelmat		
Hankintameno 1.1.	160,9	160,9
Lisäykset		
Vähennykset		
Hankintameno 31.12.	160,9	160,9
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.	-56,3	-40,2
Tilikauden poisto	-16,1	-16,1
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.	-72,4	-56,3
Kirjanpitoarvo 31.12.	88,5	104,6

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.1.	181,7	181,7
Lisäykset		
Vähennykset		
Hankintameno 31.12.	181,7	181,7
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.	-166,1	-131,1
Tilikauden poisto	-10,3	-34,9
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.	-176,4	-166,1
Kirjanpitoarvo 31.12.	5,4	15,7
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	203,7	230,1

9. SJOITUKSET

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Osuudet konserniyhtiöissä		
Hankintameno 1.1.	415 082,6	401 582,6
Lisäykset	13 200,0	13 500,0
Vähennykset		
Hankintameno 31.12.	428 282,6	415 082,6
Sijoitukset yhteensä	428 282,6	415 082,6

10. PITKÄAIKAISET SAAMISET

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Saamiset konserniyhtiöiltä		
Lainasaamiset	60 000,0	60 120,0
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	60 000,0	60 120,0

11. LYHYTAIKAISET SAAMISET

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Saamiset konserniyhtiöiltä		
Myyntisaamiset	24 324,3	28 666,6
Lainasaamiset	50 582,0	897,6
Muut saamiset	9 548,9	11 858,7
Saamiset, ulkoiset		
Muut saamiset	477,6	191,5
Siirtosaamiset	2 377,8	2 544,0
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	87 310,5	44 158,3
Siirtosaamisten erittely:		
Rahoituskulujen jaksotus	1 167,5	688,2
Verosaamiset	950,8	1 430,6
Muut saamiset	259,5	425,2
Yhteensä	2 377,8	2 544,0

12. OMA PÄÄOMA

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma 1.1.	1 000,0	1 000,0
Osakepääoma 31.12.	1 000,0	1 000,0
Voitto edellisiltä tilikausilta 1.1.	139 009,7	145 985,5
Omien osakkeiden hankinta		-0,8
Osakepohjainen kannustinjärjestelmä	93,4	
Osingonjako		-35 023,5
Voitto edellisiltä tilikausilta 31.12.	139 103,2	110 961,2
Tilikauden voitto	3 550,9	28 048,6
Käyvän arvon rahasto 1.1.	-295,7	-295,7
Rahavirran suojaukset	131,4	
Käyvän arvon rahasto 31.12.	-164,3	-295,7
Oma pääoma yhteensä	143 489,8	139 714,1
Jakokelpoiset varat 31.12.		
Voitto edellisiltä tilikausilta	139 103,2	110 961,2
Tilikauden voitto	3 550,9	28 048,6
Käyvän arvon rahasto	-164,3	-295,7
Omasta pääomasta jakokelpoisia varoja	142 489,8	138 714,1

Caverion Oyj:n omat osakkeet

Emoyhtiöllä on 31.12.2017 omia osakkeita seuraavasti:

	Määrä kpl	Osakkeiden lukumäärä	Osuus osakepääomasta ja äänistä %
	512 328	125 596 092	0,41 %

Tilikauden aikana ei ole hankittu omia osakkeita eikä niitä ole palautunut.

13. TILINPÄÄTÖSSIIRROT

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Poistoero 1.1.	722,3	868,2
Lisäys / Vähennys	2,1	-145,9
Poistoero 31.12.	724,4	722,3

14. LASKENNALLISET VEROVELAT JA -SAAMISET

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Laskennalliset verosaamiset		
Muut väliaikaiset erot		307,0
Yhteensä		307,0
Laskennalliset verovelat		
Poistoero	144,9	144,2
Muut väliaikaiset erot		80,9
Yhteensä	144,9	225,1

Laskennallisia veroja ei ole huomioitu emoyhtiön tilinpäätöksessä.

15. PITKÄAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Velat konserniyhtiöille		
Muut velat	6 666,7	15 333,3
Velat, ulkoiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	50 000,0	110 000,0
Hybridilaina	100 000,0	
Johdannaisvelat	275,8	475,1
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	156 942,4	125 808,4

16. LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Velat konserniyhtiöille		
Ostovelat	1 253,1	854,4
Siirtovelat	212,6	3 186,1
Muut velat	262 148,8	240 638,4
Velat, ulkoiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	20 000,0	20 000,0
Yritystodistukset	4 999,6	34 993,7
Ostovelat	4 286,6	1 818,5
Muut lyhytaikaiset velat	240,2	1 387,8
Siirtovelat	7 566,0	4 554,0
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	300 707,0	307 433,0
Siirtovelkojen erittely:		
Henkilöstökulujaksotukset	2 466,5	2 920,5
Korkojaksotus	2 844,2	226,1
Siirtovelat konserniyhtiöille	212,6	3 186,1
Muut erät	2 255,3	1 407,4
Yhteensä	7 778,7	7 740,1

17. VASTUUSITOUMUKSET

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Leasing- ja vuokrasopimuksista maksettavat määrät		
Alkavalla tilikaudella maksettavat	1 107,5	979,9
Myöhemminä vuosina maksettavat	4 358,0	4 845,0
Yhteensä	5 465,6	5 824,9
Takaukset		
Saman konsernin yritysten puolesta		
Urakkatakaukset	446 446,3	509 005,6
Lainatakaus	15 333,3	24 000,0
Leasingvuokravastuista annetut takaukset	7 814,8	12 720,0
Factoringiin liittyvät takaukset	4 288,8	

18. JOHDANNAISINSTRUMENTIT

1 000 e	31.12.2017	31.12.2016
Ulkoiset valuuttatermiinisopimukset		
Käypä arvo	136,4	-133,6
Kohde-etuuksien arvo	77 020,0	26 915,6
Sisäiset valuuttatermiinisopimukset		
Käypä arvo	-24,7	-20,7
Kohde-etuuksien arvo	4 487,3	3 457,3
Koronvaihtosopimukset		
Käypä arvo	-275,8	-475,1
Kohde-etuuksien arvo	50 000,0	70 000,0

Johdannaiset ovat käypien arvojen hierarkian tasolla 2. Tasolle 2 luokiteltujen johdannaissopimusten käyvät arvot on määritetty seuraavasti: Valuuttatermiinisopimusten käyvät arvot on määritetty käyttäen tilinpäätöspäivän noteerattuja termiinikursseja. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen

nykyarvon perusteella. Voimassa olevien koronvaihtosopimusten suojauslaskenta muuttui tehostomaksi tilikauden 2016 aikana ja se lopetettiin. Tarkastelujakson aikana ei ole tapahtunut siirtoja käyvän arvon hierarkian eri tasojen välillä.

19. JOHDON PALKAT JA PALKKIOT

Palkitsemisen päätöksentekojärjestys

Caverion Oyj:n yhtiökokous päättää yhtiön hallituksen palkitsemisesta. Hallituksen henkilöstövaliokunta valmistelee ehdotuksen hallituksen jäsenten palkitsemisesta varsinaiselle yhtiökokoukselle. Hallituksen henkilöstövaliokunta valmistelee myös Caverion konsernin yleiset palkitsemisperiaatteet, konsernin lyhyen ja pitkän aikavälin kannustinjärjestelmät sekä palkitsemispolitiikan, jotka hyväksyy hallitus.

Hallitus nimittää konsernin toimitusjohtajan ja päättää hänen toimsuhteensa ehdoista sekä palkitsemisesta. Hallitus nimittää myös konsernin johtoryhmän jäsenet. Caverionin ohjeistuksen mukaan esimiehen esimiehen on hyväksyttävä kaikki yksittäiset palkitsemispäätökset. Konsernin johtoryhmän jäseniä koskevat palkitsemispäätökset hyväksyy hallituksen puheenjohtaja.

Hallituksen palkitseminen

17.3.2017 pidetty Caverion Oyj:n varsinainen yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenille maksetaan palkkioita seuraavasti:

- o puheenjohtaja 6 600 e/kk (79 200 e/v)
- o varapuheenjohtaja 5 000 e/kk (60 000 e/v)
- o jäsen 3 900 e/kk (46 800 e/v).

Lisäksi maksetaan 550 euron kokouspalkkio jokaisesta hallituksen ja valiokunnan kokouksesta sekä korvataan matkakulut. Kenelläkään hallituksen jäsenistä ei ole työsuhdetta tai palvelusopimusta Caverion konsernin kanssa eivätkä he kuulu yhtiön lyhyen tai pitkän aikavälin kannustinjärjestelmien tai eläkejärjestelmien piiriin.

Hallituksen palkitseminen

Euroa	Hallituksen palkkio	Tarkastusvaliokunnan kokouspalkkio	Henkilöstövaliokunnan kokouspalkkio	Kokouspalkkio	Yhteensä 2017	Yhteensä 2016
Jussi Aho	36 965		1 650	5 500	44 115	
Markus Ehrnrooth	57 226	4 400		7 700	69 326	57 250
Joachim Hallengren	36 965		1 100	5 500	43 565	
Antti Herlin	35 609			2 200	37 809	
Thomas Hinnerskov	36 965	3 850		4 400	45 215	
Anna Hyvönen	46 800		2 200	6 600	55 600	56 150
Ari Lehtoranta						78 100
Eva Lindqvist	46 800	3 850		7 150	57 800	57 250
Ari Puheloinen	9 835		550	1 650	12 035	56 150
Michael Rosenlew	75 165	4 400	2 200	7 700	89 465	71 000
Yhteensä	382 330	16 500	7 700	48 400	454 930	375 900

Johdon palkitseminen

Konsernin johtoryhmän palkitseminen koostuu:

- o kiinteästä peruspalkasta
- o luontoiseduista
- o lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmästä, kuten vuosittaisesta tulospalkkiosta sekä
- o pitkän aikavälin kannustinjärjestelmästä, kuten osakepohjaisista kannustinohjelmista

Lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmä

Palkitsemisen perustana Caverionissa on kiinteä peruspalkka, minkä lisäksi konsernin johto ja suurin osa toimihenkilöistä kuuluu tulospalkkiojärjestelmän piiriin. Tulospalkkiojärjestelmän tavoitteena on palkita johtoa ja valittuja henkilöitä ennalta määritettyjen ja mitattavissa olevien tulostavoitteiden ja strategisten tavoitteiden saavuttamisesta. Caverionin hallitus vahvistaa vuosittain tulospalkkiosäännöt, joiden mukaan mahdolliset palkkiot maksetaan. Hallitus arvioi vuosittain konsernin, konsernin toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän suoriutumista. Mahdolliset tulospalkkiot hyväksyy hallitus ja ne maksetaan tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen.

Mahdollinen tulospalkkio perustuu asetettujen tavoitteiden, kuten koko konsernin ja/tai divisioonan ja/tai yksikön taloudellisen tuloksen, strategisten tavoitteiden ja/tai erikseen asetettujen kehittämistavoitteiden saavuttamiselle. Henkilökohtainen tavoite- ja maksimipalkkiomahdollisuus on määritelty tehtävän vastuiden mukaan. Mahdollisesti toteutuvat tulospalkkiot voivat vaihdella nollan ja etukäteen määritellyn maksimipalkkion välillä perustuen saavutettuihin tuloksiin.

Tulospalkkiojärjestelmään kuuluvat oleellisena osana tulos- ja kehityskeskustelut. Niissä sovitaan henkilökohtaiset tavoitteet ja niiden painoarvot sekä käydään läpi sovitujen tulostavoitteiden toteutuminen.

Toimitusjohtajan vuosittainen tulospalkkio voi olla korkeintaan 100 % kiinteästä vuosipalkasta. Muiden konsernin johtoryhmän jäsenten vuosittainen tulospalkkio voi olla korkeintaan 70 % kiinteästä vuosipalkasta.

Pitkän aikavälin kannustinjärjestelmät

Osakepohjaisista kannustinjärjestelmistä päättää Caverion hallitus ja ne ovat osa Caverion-konsernin johdon ja avainhenkilöiden kokonaispalkitsemista. Niiden keskeisenä tavoitteena on yhdistää omistajien ja johdon tavoitteet yhtiön omistaja-arvon kasvattamiseksi ja tukea yhtiötä sen tavoitteessa tulla yhdeksi toimialansa johtavista palveluyrityksistä ja projektitoiminnan huippuosajaksi kattaen rakennusten, teollisuuden ja infrastruktuurin koko elinkaaren. Lisäksi tavoitteena on sitouttaa avainjohto yhtiöön ja sen strategiaan tavoitteisiin sekä tarjota avainjohtolle kilpailukykyinen yhtiön osakkeiden omistukseen perustuva palkkiojärjestelmä.

Osakepohjainen pitkän aikavälin kannustinohjelma 2014–2016

Hallitus hyväksyi toukokuun 2014 kokouksessaan osakepohjaisen pitkän aikavälin kannustinohjelman 2014–2016. Kannustinohjelmassa oli yksi kolmivuotinen ansaintajakso (2014–2016). Sitä seurasi yksivuotinen oikeuden syntymisjakso. Ohjelmalle asetetut tavoitteet eivät ole täyttyneet ja siksi osallistujille ei ole suoritettu palkkiota.

Osakepohjainen pitkän aikavälin kannustinohjelma 2016–2018

Hallitus hyväksyi joulukuun 2015 kokouksessaan osakepohjaisen pitkän aikavälin kannustinohjelman. Ohjelma koostuu suoritusperusteisesta osakepalkkio-ohjelmasta (Performance Share Plan) täydennettynä erityistilanteita varten tarkoitettulla ehdollisella osakepalkkio-ohjelmalla (Restricted Share Plan). Molemmat ohjelmat koostuvat vuosittain alkavista yksittäisistä, kolmen vuoden pituisista osakepalkkio-ohjelmista. Kunkin uuden yksittäisen ohjelman alkaminen edellyttää hallituksen erillistä päätöstä.

Suoritusperusteinen osakepalkkio-ohjelma 2016–2018 koostuu yksivuotisesta taloudelliseen kehitykseen perustuvasta toiminnallisesta suoritusjaksosta, jota seuraa kahden vuoden pituinen osakekurssin kehitykseen perustuva suoritusjakso. Mahdollisesti suoritettava osakepalkkio on perustunut vuodelle 2016 asetettuihin konsernin liikevaihdon kasvua ja osakekohtaista tulosta koskeviin tavoitteisiin. Ohjelmalle asetetut tavoitteet eivät ole täyttyneet ja siksi osallistujille ei suoriteta palkkiota.

Osakepohjainen pitkän aikavälin kannustinohjelma 2017–2019

Hallitus hyväksyi joulukuun 2016 kokouksessaan osakepohjaisen kannustinohjelman. Ohjelma koostuu suoritusperusteisesta osakepalkkio-ohjelmasta (Performance Share Plan) täydennettynä erityistilanteita varten tarkoitettulla ehdollisella osakepalkkio-ohjelmalla (Restricted Share Plan). Molemmat ohjelmat koostuvat

vuosittain alkavista yksittäisistä, kolmen vuoden pituisista osakepalkkio-ohjelmista. Kunkin uuden yksittäisen ohjelman alkaminen edellyttää hallituksen erillistä päätöstä.

Suoritusperusteinen osakepalkkio-ohjelma 2017–2019 koostuu yksivuotisesta taloudelliseen kehitykseen perustuvasta toiminnallisesta suoritusjaksosta, jota seuraa kahden vuoden pituinen osakekurssin kehitykseen perustuva suoritusjakso. Mahdollisesti suoritettava osakepalkkio perustuu vuodelle 2017 asetettuihin konsernin liikevaihdon kasvua ja osakekohtaista tulosta koskeviin tavoitteisiin. Ohjelmalle asetetut tavoitteet eivät ole täyttyneet ja siksi osallistujille ei suoriteta palkkiota.

Konsernin toimitusjohtajan palkitseminen

Hallitus päättää konsernin toimitusjohtajan palkitsemisesta, luontoiseduista ja muista toimitusjohtajan ehtoista. Toimitusjohtajan palkitseminen koostuu kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, tulospalkkioista, osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä sekä muista mahdollisista eduista kuten maksuperusteisesta lisäeläkkeestä. Konsernin toimitusjohtajan vuosittaisen tulospalkkion enimmäismäärä voi olla enintään 100 % kiinteästä vuosipalkasta. Vuonna 2017 50 % kokonaispalkkiomahdollisuudesta perustui konsernin käyttökateprosentille ja 50 % kokonaispalkkiomahdollisuudesta perustui konsernin kassavirralle. Nämä mittarit perustuvat Caverionin strategisille tavoitteille.

Ari Lehtorannan eläke, eläkeikä ja irtisanomiskorvaus

Ari Lehtorannan toimitusjohtajan mukainen eläkeikä on 63 vuotta ja hänellä on maksuperusteinen lisäeläke. Maksuperusteisen lisäeläkkeen kustannus 1.1.–31.12.2017 oli 132 000 euroa.

Toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta molemmilta osapuolilta. Mikäli yhtiö irtisanoa sopimuksen, irtisanomiskorvaus on 12 kuukauden peruspalkkaa vastaava summa kuukausittaisina maksuina.

Edeltävän toimitusjohtajan Fredrik Strandin irtisanomiskorvauksen maksamista on jatkettu sopimuksen mukaisesti marraskuuhun 2017 asti. Irtisanomiskorvausta on maksettu sopimuksen mukaisesti 458 804 euroa vuoden 2017 aikana.

Toimitusjohtajan palkitseminen vuonna 2017

Ari Lehtorannalle toimitusjohtajuudesta maksettu peruspalkka luontoisetuineen 1.1.–31.12.2017 oli 660 000 euroa. Ari Lehtorannalle on myönnetty 50 000 ehdollisen osakepalkkio-ohjelman osaketta (Restricted Share Units) Caverionin hallituksen hyväksymien ehtojen perusteella.

	Kiinteä peruspalkka	Luontoisedut	Tulospalkkiot	Lisäeläke	Yhteensä 2017
Ari Lehtoranta 1.1.–31.12.2017	659 760	240		132 000	792 000

Toimitusjohtajan eläkemenot

		Yhteensä 2017
Ari Lehtoranta	Lakisääteinen eläkemeno	111 540
Ari Lehtoranta	Maksuperusteinen lisäeläkemeno	132 000

Toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten osakeomistukset ovat nähtävissä sisäpiirirekisterissä.

Lähipiirilainat

Toimitusjohtajalla tai hallituksen jäsenillä ei ollut 31.12.2017 rahalainaa yhtiöltä tai sen tytäryhtiöiltä.

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

Hallituksen ehdotus jakokelpoisten varojen käytöstä

Emoyhtiö Caverion Oyj:n jakokelpoiset varat 31.12.2017 ovat (euroa):

Kertyneet voittovarot	139 103 157,86
Tilikauden tulos	3 550 922,60
Kertyneet voittovarot yhteensä	142 654 080,46
Käyvän arvon rahasto	-164 256,68
Jakokelpoiset voittovarot, yhteensä	142 489 823,78

Hallitus esittää varsinaiselle yhtiökokoukselle, että osinkoa ei jaeta vuodelta 2017.

Hallituksen toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitus

Helsingissä 6. päivänä helmikuuta 2018

Caverion Oyj
Hallitus

Michael Rosenlew
Hallituksen puheenjohtaja

Markus Ehrnrooth
Hallituksen varapuheenjohtaja

Jussi Aho Joachim Hallengren Antti Herlin
Thomas Hinnerskov Anna Hyvönen Eva Lindqvist

Ari Lehtoranta
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus

Helsingissä, 7. päivänä helmikuuta 2018

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Heikki Lassila
KHT

Tilintarkastuskertomus

Caverion Oyj:n yhtiökokoukselle

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että

- o konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti
- o tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntonamme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

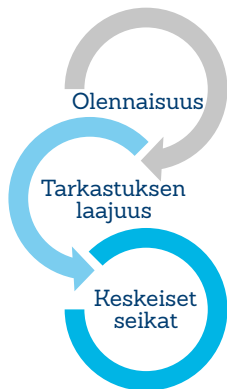
Tilintarkastuksen kohde

Olemme tilintarkastaneet Caverion Oyj:n (y-tunnus 2534127-4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää:

- o konsernin taseen, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperusteista

Tarkastuksen yleinen lähestymistapa

Yhteenveto



- o Konsernitilinpäätökselle määritetty olennaisuus oli 5,7 miljoonaa euroa, joka on 0,25 prosenttia konsernin liikevaihdosta.
- o Konsernitarkastus keskittyi merkittävimpiin raportointiyksiköihin Itävallassa, Tanskassa, Suomessa, Saksassa, Norjassa ja Ruotsissa, jotka yhdessä kattoivat valtaosan konsernin liikevaihdosta, varoista ja veloista.
- o Myynnin tulouttaminen
- o Yli 360 päivää eräännyneiden myyntisaamisten arvostus
- o Liikearvon arvostaminen

Osana tilintarkastuksen suunnittelua olemme määrittäneet olennaisuuden ja arvioineet riskiä siitä, että tilinpäätöksessä on olennainen virheellisyys. Erityisesti olemme arvioineet alueita, joiden osalta johto on tehnyt subjektiivisia arvioita. Tällaisia ovat esimerkiksi merkittävät kirjanpidolliset arviot, joihin liittyy oletuksia ja tulevien tapahtumien arviointia.

Olennaisuus

Tarkastuksemme suunnitteluun ja suorittamiseen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Tilintarkastuksen tavoitteena on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena olennaista virheellisyttä. Virheellisyksiä voi aiheutua

- o emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Riippumattomuus

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1-kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 2.2.

Konsernitilinpäätökselle määritetty olennaisuus	5,7 miljoonaa euroa
Olennaisuuden määrittämisessä käytetty vertailukohte	0,25 prosenttia konsernin liikevaihdosta
Perustelut vertailukohteen valinnalle	Konsernin vuoden 2017 liiketoiminnan tulos huomioon ottaen katsoimme liikevaihdon asianmukaiseksi vertailukohteeksi konsernin suoriutumisen arviointiin. Valitsemamme prosenttiosuus 0,25 % vastaa käsitystämme yhtiöstä ja sen toimintaympäristöstä ja on tilintarkastusstandardeissa yleisesti hyväksytyjen määrällisten rajojen puitteissa.

Konsernitilinpäätöksen tarkastuksen laajuuden määrittäminen

Tilintarkastuksemme laajuutta määrittäessämme olemme ottaneet huomioon konsernin rakenteen, toimialan sekä taloudelliseen raportointiin liittyvät prosessit ja kontrollit.

Määrittelimme konsernitilinpäätöksen tarkastamiseksi eri konserniyhtiöissä vaadittavan työn, jonka suoritti joko konsernitiimi tai paikallinen PwC-ketjun tilintarkastaja antamiemme ohjeiden mukaisesti. Suoritimme konsernin osien taloudellisten tietojen tilintarkastukset niissä yhdeksässä raportointiyksikössä Itävallassa, Tanskassa, Suomessa, Saksassa, Norjassa ja Ruotsissa, jotka olimme määrittäneet merkittäviksi joko niiden yksittäisen taloudellisen merkittävyyden takia tai niiden erityisestä luonteesta johtuen. Nämä tilintarkastukset kattoivat valtaosan konsernin liikevaihdosta, varoista ja veloista. Suoritimme tarkastustoimenpiteitä myös konsernitoiminnoissa ja merkittävää arvonvaraisuutta sisältävillä

Konsernitilinpäätöksen tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka

Myynnin tulouttaminen

Tietoa tulouttamisperiaatteista ja kirjatuista myyntituotoista on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 2.1.

Tulouttaminen on erityisesti konsernin projektiliiketoiminnassa merkittävä asia tilinpäätöksen kannalta, koska siihen liittyy johdon merkittävää harkintaa ja kirjanpidollisten arvioiden tekemistä.

Myyntituotot kirjataan valmistusasteen perusteella, jolloin projektin edistyminen yleensä määritetään vertaamalla tarkasteluhetkeen mennessä toteutuneita menoja projektin arvioituihin kokonaismenoihin. Monenlaiset vastaisista tapahtumista riippuvat epävarmuustekijät vaikuttavat projektista syntyvien kokonaistulojen ja -menojen määrittämiseen, esimerkiksi sopimuksia saataan muuttaa projektin toteuttamisen aikana.

Tulouttamiseen liittyvissä ratkaisuissa kuvastuu sekä johdon aikaisempi kokemus vastaavatyypisistä projekteista että sen arviot tulevaisuuden tapahtumista.

Tilintarkastustoimenpiteemme keskittyivät myyntisopimukseen mahdollisesti tehtäviin lisäyksiin ja kustannuksia koskeviin arvioihin, koska niihin liittyy merkittävää johdon harkintaa.

alueilla, kuten liikearvo, verot ja merkittävät oikeudenkäynnit. Muihin kuin edellä mainittuihin raportointiyksiköihin kohdistettiin analyttisiä toimenpiteitä.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa.

Otamme kaikissa tilintarkastuksissamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontroleja. Tähän sisältyy arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyden riski.

Miten seikkaa on käsitelty tilintarkastuksessa

Olemme arvioineet, ovatko konsernissa käytettävät tulouttamisperiaatteet sovellettavien tilinpäätös-standardien mukaisia.

Liikevaihdon tarkastus sisälsi kontrollien testausta ja sopimukseen kohdistuvaa aineistotarkastusta.

Kontrollien testausta kohdennettiin erityisesti yhtiön käyttämiin tietojärjestelmiin ja prosessitason kontroleihin. Liikevaihtoon ja projektikatteeseen kohdistettu aineistotarkastus painottui johdon käyttämiin arvioihin ja oletuksiin.

Suoritimme seuraavia toimenpiteitä otantaan käyttäen:

- Projektien kokonaistuottoarvioiden täsmäyttäminen myyntisopimuksiin ja mahdollisiin sopimusmuutoksiin.
- Kustannusarvioiden tarkkuuden testaaminen tutkimalla niiden tukena olevaa dokumentaatiota sekä keskustelemalla projektijohdon kanssa työn edistymisestä ja sopimukseen liittyvistä erityisriskeistä.
- Projektin valmistusasteen uudelleenlaskenta vertaamalla tarkasteluhetkeen mennessä toteutuneita kirjanpidon mukaisia kustannuksia projektin arvioituihin kokonaiskustannuksiin.
- Tilikauden aikana valmistuneita projekteja koskevien aiempien katearvioiden vertaaminen toteutuneeseen lopputulokseen.

Yli 360 päivää erääntyneiden myyntisaamisten arvostus

Tietoja myyntisaamisista on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 3.2.

Yli 360 päivää erääntyneiden myyntisaamisten määrä 31.12.2017 oli 37,5 miljoonaa euroa.

Kuten konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 3.2 todetaan, yli 360 päivää erääntyneistä saamisista on kirjataan 100 %:n suuruinen vähennyserä arvonalentumisen varalta. Tästä säännöstä poikeetaan vain erityisissä tapauksissa.

Tilintarkastuksen painopistealueena oli yli 360 päivää erääntyneet saamiset erän merkittävyyden vuoksi ja siksi, että niiden arvostaminen vaatii johdolta erityistä harkintaa, tulevaisuutta koskevat odotukset mukaan lukien.

Liikearvon arvostaminen

Lisätietoja liikearvosta on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 4.2.

Konsernin liikearvon määrä 31.12.2017 oli 331,6 miljoonaa euroa.

Liikearvo testataan mahdollisen arvonalentumisen varalta vuosittain ja aina, kun on viitteitä siitä, että kirjanpitoarvo saattaa olla alentunut. Testauksessa verrataan kerrytettävissä olevaa rahamäärää liikearvon kirjanpitoarvoon rahavirtaa tuottavissa yksiköissä.

Kerrytettävissä olevat rahamäärät määritetään käyttöarvoon perustuen. Käyttöarvolaskelmiin liittyy johdon merkittävää harkintaa erityisesti tulevaisuudessa syntyvien rahavirtojen ja diskonttauksessa käytettäviä korkojen osalta.

Tilintarkastustoimenpiteemme keskittyivät liikearvon arvostukseen erän määrä ja siihen liittyvä johdon harkinta huomioon ottaen.

Arvioimme johdon tekemiä ratkaisuja siitä, ettei yli 360 päivää erääntyneistä saamisista kirjata arvonalennusta. Tätä varten tutkimme kyseisten myyntisaamisten arvostamisen tukena olevaa dokumentaatiota ja keskustelimme ratkaisusta sekä perintäprosessin tilanteesta yhtiön ja konsernin liiketoiminta- ja talousjohdon sekä lakiasiain johdon kanssa.

Lisäksi tarkastimme konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa 3.2 ja 5.4 esitetyt tiedot myyntisaamisista ja niihin liittyvistä riskeistä, kuten luottoriskistä sekä myyntisaamisten ikäjakaumasta.

Olemme arvioineet johdon arvonalentumistestauslaskelmassa käyttämiä oletuksia.

Tarkastimme käyttöarvolaskelmissa käytettyjä menetelmiä vertaamalla niitä IAS 36 Omaisuuserien arvon alentuminen -standardin mukaisiin vaatimuksiin ja testasimme johdon käyttämän mallin matemaattisen oikeellisuuden.

Arvioimme rahavirtaennusteiden laatimisessa käytettävää prosessia ja vertasimme niissä käytettyjä lukuja viimeisimpiin budjetteihin ja pitkän aikavälin strategian suunnitelmiin.

Testasimme rahavirtaennusteiden perusteena olevat keskeiset oletukset, joita ovat muun muassa myyntiä ja kannattavuutta koskevat ennusteet, käytetty diskonttokorko sekä ennustejakson jälkeiseen aikaan sovelletut laskennalliset kasvuvauhdit

Vertasimme tilikauden 2017 toteutuneita tuloslukuja vuonna 2016 tehdyssä arvonalentumistestauslaskelmassa käytettyihin vuoden 2017 tulosennusteisiin.

Arvioimme, oliko johdon tekemä herkkyyshanalyysi rahavirtaennusteeseen vaikuttavista keskeisistä tekijöistä asianmukainen, ottamalla huomioon näissä keskeisissä oletuksissa tapahtuvien muutosten todennäköisyyden.

Lisäksi arvioimme mallissa käytettyjen diskonttokorkojen asianmukaisuutta.

Tarkastimme myös konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 4.2 esitettyjen tietojen asianmukaisuuden.

Emoyrityksen tilinpäätöksen osalta ei ole sellaisia tilintarkastuksen kannalta keskeisiä seikkoja, joista olisi viestittävä kertomuksessamme.

Konsernitilinpäätöksen tai emoyhtiön tilinpäätöksen osalta ei ole EU-asetuksen 537/2014 10. artiklan 2 c-kohdassa tarkoitettuja merkittäviä olennaisen virheellisyden riskejä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen

laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviin tapauksiin esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnitteleme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä tai sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoidemme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä

tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidemme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koitua yleinen etu.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana 30.6.2013 alkaen yhtäjaksoisesti 5 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen ja vuosikertomukseen sisältyvän muun informaation kuin tilinpäätöksen ja sitä koskevan tilintarkastuskertomuksemme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttööme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttööme kyseisen päivän jälkeen.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että

- toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia
- toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttööme saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

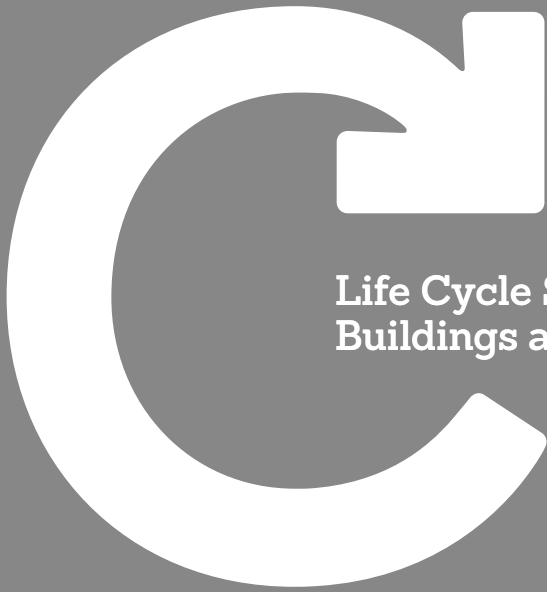
Helsingissä 7.2.2018

PricewaterhouseCoopers Oy

Tilintarkastusyhteisö

Heikki Lassila

KHT



**Life Cycle Solutions for
Buildings and Industries**

Caverion Oyj
PL 59
00621 Helsinki
Puh. 010 4071
www.caverion.fi
vuosikertomus2017.caverion.com

 [@CaverionSuomi](https://twitter.com/CaverionSuomi)

 facebook.com/caverionsuomi

 www.linkedin.com/company/caverion